ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

ปริญญา

ส่งเสริมการเกษตร — **สาขา**

ส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร — **ภาควิชา**

เรื่อง สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

Problems of Fruit Farmers in Mueang Rayong District, Rayong Province

นามผู้วิจัย นางสาวอัญชลีกรณ์ อุทกิจ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พนามาศ ตรีวรรณกุล, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพัตรา ศรีสุวรรณ, กศ.ด.)

หัวหน้าภาควิชา .....

(รองศาสตราจารย์พิชัย ทองดีเลิศ, ค.ด.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... **เดือน** ..... **พ.ศ.** .....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

Problems of Fruit Farmers in Mueang Rayong District, Rayong Province

โดย

นางสาวอัญชลีกรณ์ อุทกิจ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
พ.ศ. 2558

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อัญชลีกรณ์ อุทกิจ 2558: สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) สาขาส่งเสริมการเกษตร ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พนามาศ ตรีวรรณกุล, Ph.D. 149 หน้า

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล 2) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล 3) การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล 4) สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล 5) ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล และข้อมูลด้านเศรษฐกิจ กับสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล 6) ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จากกลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง 358 ราย ในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าไคสแควร์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.3 มีอายุเฉลี่ย 55.9 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 69.0 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.4 ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของตนเอง และใช้แหล่งน้ำใต้ดินเพื่อทำการเกษตร เกษตรกรมีประสบการณ์การทำการเกษตรเฉลี่ย 28.9 ปี จำนวนแรงงานทางการเกษตรเฉลี่ย 2 คน มีรายได้ทางการเกษตร 171,012.7 บาท / ปี โดยส่วนใหญ่ไม่ได้กู้ยืมเงินในการทำการเกษตร เกษตรกรเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร จากเพื่อนบ้าน เกษตรกรผู้นำในหมู่บ้าน โทรทัศน์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และการฝึกอบรมด้านการเกษตรจากหน่วยงานรัฐ

สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ เงินทุน และการจ้างแรงงาน 2) ปัญหาด้านชีวภาพ ได้แก่ เรื่องปุ๋ย โรคและแมลง พันธุ์พืช การเก็บเกี่ยวผลผลิต และการผลิต 3) ปัญหาด้านสังคม ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การรวมกลุ่มของเกษตรกร และตัวเกษตรกร 4) ปัญหาด้านกายภาพ ได้แก่ สภาพอากาศ สภาพดิน และสภาพน้ำ โดยปัญหาดังกล่าว เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อีกทั้งเกษตรกรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ภาครัฐควรมีการส่งเสริมเรื่องการจัดการบำรุงดินที่ดี และควรสนับสนุนท่อส่งน้ำทางการเกษตรให้กระจายครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรอย่างทั่วถึง เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง รวมถึงภาครัฐควรถ่ายทอดเทคโนโลยี การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช และการลดต้นทุนการผลิตการเกษตรของเกษตรกร

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับการศึกษาของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล ในด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

_____ _____ ___ / ___ / ___

ลายมือชื่อนิสิต ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Anchaleekorn Uthakij 2015: Problems of Fruit Farmers in Mueang District, Rayong Province. Master of Science (Agricultural Extension), Major Field: Agricultural Extension, Department of Agricultural Extension and Communication. Thesis Advisor: Assistant Professor Panamas Treewannakul, Ph.D. 149 pages.

This research was conducted to study 1) basic personal data 2) economic data 3) exposure to agricultural information, 4) problems of fruit farmers, 5) the relationship between the basic personal and economic with problems of fruit farmers, 6) suggestions of farmers. Data were collected from 358 farmers in Mueang Rayong District, Rayong Province by using interview schedule. Data were analyzed and presented by percentages and arithmetic means. The hypotheses were tested by using Chi-square at 0.05 level of significance.

The survey result showed that farmers were female (60.3 percent). The average age of farmers was 55.9 years old and the educational level was primary education (69.0 percent). The average household members was 4 persons. They held the land owner which an average farm land size was 12.4 rai with using underground water for plantation. The average of agricultural experience was 28.9 years and the average household farm labors was 2 persons. The average farm income was 171,012.7 Baht / year. Most of them no need to borrow money in order to do agriculture. Farmers, had exposure to agricultural information from neighbor, television, government officers, agricultural training program from government sector.

Problems of farmers descending order as follows: 1) economic issues, including capital cost and labor, 2) biological issues such as fertilizers, plant disease and pest, plant species, harvest yield and production, 3) social issues such as related agricultural organization, farmers and farmer group, and 4) physical problems such as climate, soil and water conditions. Those problems, farmers needed help and support continuously from government. Farmers suggested that the government should encourage to maintain good soil and distribute irrigation system by pipeline management for all farmers to decrease problem of water scarcity in dry season. Including, government should transfer the technology such as bio-fertilizer, pest management, and reducing production cost.

Hypothesis testing revealed that education level of farmers related with problems of fruit farmers in term of economic and social aspect at 0.05 level of significance.

_____ _____ ___ / ___ / ___

Student's signature Thesis Advisor's signature

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนามาศ ตรีวรรณกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา ศรีสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และแนวคิดในการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ ตลอดจนตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง

ขอขอบคุณ บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) ที่สนับสนุนการศึกษาในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณาจารย์ และผู้ประสานงาน โครงการความร่วมมือทางวิชาการเพื่อจัดตั้ง “ศูนย์การเกษตรเครือข่ายชุมชน” บริษัท ไออาร์พีซี (จำกัด)-มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ทำให้เกิดโครงการนี้ขึ้นมา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ตำบลเชิงเนิน ตำบลตะพง ตำบลนาตาขวัญ ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง และเกษตรกรเครือข่ายทั้ง 4 ตำบล ที่อนุเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือ และร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบคุณ คุณพ่อสุพี อุทกิจ คุณแม่เดือน อุทกิจ และน้องชาย ที่ให้โอกาสมาจนถึงทุกวันนี้ คอยช่วยเหลือ ห่วงใย ให้กำลังใจที่ดีเสมอมา และขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโทสาขาส่งเสริมการเกษตร ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร ที่ให้ความช่วยเหลือด้วยดีมาตลอด

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบแด่ บิดา - มารดา ครู - อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้ให้การสนับสนุนทั้งความรู้ และประสบการณ์แก่ผู้ศึกษาครั้งนี้ จนประสบความสำเร็จ

อัญชลีกรณ์ อุทกิจ

กรกฎาคม 2557

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง (3)

สารบัญภาพ (7)

บทที่ 1 บทนำ 1

ความสำคัญของปัญหา 3

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 3

ขอบเขตการวิจัย 4

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ 4

บทที่ 2 การตรวจเอกสาร 7

แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาการเกษตร 7

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในวิชาชีพเกษตรกรรม 12

สภาพทั่วไปของพื้นที่จังหวัดระยอง 16

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 62

สมมติฐานในการวิจัย 68

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย 68

กรอบแนวคิดการวิจัย 70

บทที่ 3 วิธีการวิจัย 71

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา 71

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 71

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 75

การวัดตัวแปร 75

การทดสอบเครื่องมือ 76

การเก็บรวบรวมข้อมูล 77

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การวิเคราะห์ข้อมูล	78
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	79
ผลการวิจัย	79
ข้อวิจารณ์	120
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	125
สรุปผลการวิจัย	125
ข้อเสนอแนะ	130
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	132
ภาคผนวก	136
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	137
ภาคผนวก ข ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ	145
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	149

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงปริมาณน้ำฝนของตำบลเชิงเนิน ปี 2545 – 2553	20
2	แสดงจำนวนพื้นที่และผลผลิตเฉลี่ยของพืชเศรษฐกิจ	22
3	แสดงจำนวนสัตว์และครัวเรือนที่เลี้ยงสัตว์	22
4	แสดงจำนวนสัตว์และครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมง	23
5	แสดงระบบการผลิตพืช / เทคโนโลยีการผลิต	23
6	แสดงระบบการผลิตสัตว์ / เทคโนโลยีการผลิต	24
7	ปฏิทินกิจกรรมในการดูแลปลูกพืช / เลี้ยงสัตว์ / ประมง	25
8	แสดงการรวมกลุ่มเกษตรกรและเงินทุนของกลุ่ม	27
9	แสดงปริมาณน้ำฝนของตำบลตะพง 5 ปี (2549 - 2553)	31
10	ปฏิทินกิจกรรมการดูแลปลูกพืช	32
11	ข้อมูลการเกษตร ปี 2554 ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง	33
12	ปฏิทินกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ และประมง	35
13	แสดงปริมาณน้ำฝนของตำบลบ้านนาตาขวัญ ปี 2545 - 2553	42

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
14	ข้อมูลพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจของตำบลนาตาขวัญ	44
15	แสดงระบบการผลิตพืช / เทคโนโลยีการผลิต	45
16	ปฏิทินกิจกรรมการดูแลปลูกพืช เลี้ยงสัตว์	46
17	ต้นทุนการผลิตพืชต่อไร่ของตำบลนาตาขวัญ	48
18	แสดงปริมาณน้ำฝนอำเภอเมืองระยอง ย้อนหลังช่วงระหว่าง ปี 2545 – 2553	54
19	ต้นทุนการผลิตพืชต่อไร่	56
20	ข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจของตำบลบ้านแลง	57
21	แสดงระบบการผลิตพืช / เทคโนโลยีการผลิต	58
22	ปฏิทินกิจกรรมการดูแลปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และแปรรูป	59
23	จำนวนกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล ในพื้นที่ตำบลเชิงเนิน ตำบลตะพง ตำบลนาตาขวัญ และตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จำแนกตามรายหมู่บ้าน	73
24	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน	80

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
25	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จำแนกตามพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร แรงงานทางการเกษตร รายได้ทางการเกษตร และแหล่งสินเชื่อ	83
26	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรผู้ผลิตไม้ผล	88
27	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามปัญหาด้านกายภาพ	92
28	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามปัญหาด้านชีวภาพ	96
29	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามปัญหาด้านเศรษฐกิจ	101
30	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามปัญหาด้านสังคม	104
31	ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน กับปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรผู้ผลิตไม้ผล	108
32	ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน กับปัญหาด้านสังคมของเกษตรผู้ผลิตไม้ผล	110

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
33	ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร แรงงานทางการเกษตร รายได้ทางการเกษตร และแหล่งสินเชื่อ กับปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรผู้ผลิตไม้ผล	112
34	ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร แรงงานทางการเกษตร รายได้ทางการเกษตร และแหล่งสินเชื่อ กับปัญหาด้านสังคมของเกษตรผู้ผลิตไม้ผล	116
35	ค่าเฉลี่ยสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลโดยรวม	128

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่จังหวัดระยอง	17

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

จังหวัดระยองเป็นที่รู้จักในฐานะเมืองแห่งผลไม้ของภาคตะวันออก และยังได้ชื่อว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สวยงาม ภายหลังเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นจังหวัดอุตสาหกรรม นับตั้งแต่มีการค้นพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย และเป็นที่มาของ "โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก" (Eastern Seaboard Development Program) ในปี พ.ศ. 2524 โดยตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาได้ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดระยองเปลี่ยนเป็นอุตสาหกรรมนำการท่องเที่ยว และการเกษตรประกอบกับภูมิศาสตร์ที่ดีเอื้อต่อการท่องเที่ยว การลงทุน และการส่งออก ทำให้จังหวัดระยองมีศักยภาพสูงในการพัฒนา มีการจัดเตรียมสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานไว้อย่างสมบูรณ์เพื่อรองรับภาคอุตสาหกรรม ที่กำลังขยายตัวปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้จังหวัดระยองมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ คือ 1,143,740 บาท / คน / ปี ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) เท่ากับ 672,104 ล้านบาท ซึ่งเป็นผลจากการผลิตด้านอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมปิโตรเลียม และปิโตรเคมี โดยโครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดระยอง ในปี พ.ศ. 2551 สาขาการผลิตนอกภาคเกษตรกรรม มีมูลค่ารวมสูงสุดถึง 652,687 ล้านบาท ซึ่งการผลิตสาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงสุดคือ 331,670 ล้านบาท สาขาการทำเหมืองแร่และเหมืองหินมีมูลค่า 222,270 ล้านบาท ในขณะที่การผลิต ภาคเกษตรกรรม สาขาเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้ สาขาการประมง มีมูลค่ารวมเพียง 16,018 ล้านบาท (สำนักงานจังหวัดระยอง, 2554)

ด้วยจังหวัดระยองมีความเหมาะสมของสภาพดินฟ้าอากาศที่เอื้ออำนวย และสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสม ฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด คือ เกษตรกรรม และเป็นที่รู้จักในฐานะเมืองแห่งผลไม้ของภาคตะวันออก ไม่ว่าจะเป็นมังคุด ทุเรียน เงาะ รวมทั้งอาหารทะเลสด อาหารแปรรูป กะปิ น้ำปลา แต่เมื่อมีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในอำเภอเมืองระยองที่มีพื้นที่ตั้งของโรงงานมากที่สุด ส่งผลให้จำนวนประชากรมนุษย์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ น้ำ ดิน และแร่ธาตุอย่างสิ้นเปลือง ส่งผลทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพซึ่งเป็นกระบวนการผลิตที่ก่อให้เกิดของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพชนบทเป็นชุมชนเมือง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่งผลให้พื้นที่เกษตร และพื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างเห็นได้ชัด จนครอบคลุมพื้นที่ชุมชน จากชุมชนเกษตรเป็นหลัก เป็นชุมชนเกษตรและอุตสาหกรรมควบคู่กัน (สำนักงานจังหวัดระยอง, 2554)

จังหวัดระยองมีลักษณะที่ผสมผสานที่เด่นทั้งทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม มีพื้นที่เพื่อการเกษตร 1,869,523 ไร่ จากพื้นที่ทั้งจังหวัด 2,220,000 ไร่ หรือร้อยละ 84.21 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่ปลูกไม้ผล และไม้ยืนต้นมากที่สุดร้อยละ 64.67 ของเนื้อที่การเกษตร รองลงมาเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ ร้อยละ 11.54 มีประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากกว่าร้อยละ 50 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ ทุเรียน เงาะ มังคุด ยางพารา มันสำปะหลัง สับปะรด อ้อย ข้าว (สำนักเศรษฐกิจการเกษตร, 2554) โดยแนวโน้มภาวการณ์ผลิตทางด้านพื้นที่ปลูก พื้นที่ให้ผลผลิต และผลผลิตรวมลดลงเกือบทุกชนิด ยกเว้นยางพารา ซึ่งปัญหาที่ทำให้พื้นที่การเกษตรลดลง เกิดประสิทธิภาพการผลิตต่ำ เกษตรกรยังมีรูปแบบการผลิตแบบดั้งเดิม ซึ่งไม่เน้นการใช้เทคโนโลยี รวมถึงดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ในเรื่องการจัดการและบำรุงดิน ทำให้ดินเสื่อมโทรมเร็วกว่าปกติ รวมถึงเกษตรกรประสบปัญหาขาดแคลนน้ำที่ใช้ในภาคการเกษตรบางช่วงฤดูกาล โดยเฉพาะช่วงฤดูแล้ง อีกทั้งในการผลิตเกษตรกรมีการใช้สารเคมีจำนวนมาก และใช้สารเคมีไม่ถูกวิธี ทำให้พืชไม่สามารถใช้ประโยชน์จากแร่ธาตุในดินได้เต็มที่ ประกอบกับปัญหาโรคและแมลงที่เข้าทำลายพืชผัก ผลไม้มากขึ้น ปัญหาปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูง ทั้งค่าปุ๋ย ค่าเคมี ที่ใช้กำจัดศัตรูพืช ค่าจ้างแรงงานภาคการเกษตรทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าการเกษตรสูงขึ้น ผลตอบแทนที่ได้รับไม่คุ้มกับการลงทุน ซึ่งเป็นผลให้เกษตรกรเสียโอกาสในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ และให้ผลผลิตสูง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2556) และอีกสาเหตุ คือเกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม ที่มีผลจากการขยายตัวเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว เกษตรกรจึงคิดว่ามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นสาเหตุแห่งปัญหาทางด้านการเกษตรและส่งผลกระทบต่อพื้นที่การเกษตรของเกษตรกร

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจทำการศึกษาถึงสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลในเขตพื้นที่รอบโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ครอบคลุมพื้นที่ 4 ตำบล คือ ตำบลเชิงเนิน ตำบลตะพง ตำบลนาตาขวัญ และตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน และเป็นแนวทางให้กับหน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการช่วยเกษตรกรแก้ไขปัญหาการผลิตไม้ผลทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดระยองต่อไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

2. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

3. การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

4. สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

5. ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ กับสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

6. ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สำนักเกษตรจังหวัดระยอง สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3 จังหวัดระยอง องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเกษตร และสหกรณ์จังหวัดระยอง องค์กรเอกชน เช่น โรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และองค์กรประชาชน นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาการเกษตร และวางแผนส่งเสริมการเกษตรในเขตพื้นที่อุตสาหกรรม จังหวัดระยอง รวมถึงสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้สนใจศึกษาต่อไป

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขอบเขตการวิจัย

สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ทำการศึกษาเกษตรกรในเขตพื้นที่รอบโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ในรัศมี 50 กิโลเมตร และเป็นพื้นที่ที่กระแสลมพัดพามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี สู่พื้นที่ 4 ตำบล คือตำบลเชิงเนิน ตำบลตะพง ตำบลนาตาขวัญ และตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ปี พ.ศ. 2554 / 2555 จำนวนทั้งหมด 358 คน

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลเป็นอาชีพหลัก ในเขตพื้นที่รอบบริเวณโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ซึ่งอยู่ในรัศมี 50 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลเชิงเนิน ตำบลตะพง ตำบลนาตาขวัญ และตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

ไม้ผล หมายถึง เงาะ มังคุด ทุเรียน ลองกอง มะปราง และสละ ที่เกษตรกรปลูก

เพศ หมายถึง เพศของเกษตรกรที่ทำการศึกษา ได้แก่ เพศหญิง และเพศชาย

อายุ หมายถึง จำนวนปีเต็มของเกษตรกรตั้งแต่ปีเกิดจนถึงปัจจุบัน

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของเกษตรกร ได้แก่ ไม่ได้เรียนหนังสือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนเกษตรกรที่อาศัยร่วมกันอยู่จริง

พื้นที่ทำการเกษตร หมายถึง จำนวนพื้นที่ที่เกษตรกรใช้ประโยชน์เพื่อประกอบอาชีพทางการเกษตร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลักษณะการถือครองที่ดิน หมายถึง การถือครองสิทธิ์ในที่ดินที่เกษตรกรใช้ทำการเกษตร ทั้งที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ และไม่มีเอกสารสิทธิ์ หน่วยเป็นไร่

แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร หมายถึง แหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้ในการทำเกษตรกรรม ได้แก่ แหล่งน้ำธรรมชาติ (ห้วย หนอง คลอง และบึง) น้ำฝน แหล่งน้ำสร้างขึ้นเอง (อ่าง ฝาย และเขื่อน) ระบบชลประทาน แหล่งน้ำใต้ดิน (น้ำบาดาล บ่อน้ำตื้น และบ่อน้ำถาวร)

ประสบการณ์ในการทำการเกษตร หมายถึง ระยะเวลาในการทำการเกษตรของเกษตรกร จนถึงปี พ.ศ. 2554

แรงงานทางการเกษตร หมายถึง จำนวนแรงงานในครัวเรือน และแรงงานจ้าง ที่ใช้ในการทำการเกษตร

รายได้ทางการเกษตร หมายถึง จำนวนเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร โดยไม่ได้หักค่าใช้จ่าย ในปี พ.ศ. 2554 มีหน่วยเป็นบาท

แหล่งสินเชื่อ หมายถึง เกษตรกรกู้ยืมเพื่อใช้เป็นทุนในการทำการเกษตร ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์การเกษตร กลุ่มสถาบันเกษตรกร ญาติ - พี่น้อง กองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มทางการเกษตร

การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร หมายถึง การรับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน เกษตรกรผู้นำในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานบริษัทเอกชน โทรทัศน์ คลื่นวิทยุ เอกสารหรือสิ่งพิมพ์ วิดีโอทางการเกษตร การฝึกอบรมจากหน่วยงานของรัฐ การศึกษาดูงานหน่วยงานรัฐ การชมการสาธิตการเกษตรหน่วยงานรัฐ การฝึกอบรมจากหน่วยงานเอกชน และการศึกษาดูงานหน่วยงานเอกชน

สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล หมายถึง การเกิดปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล ประกอบด้วย ปัญหาด้านกายภาพ ปัญหาด้านชีวภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสังคม

ปัญหาด้านกายภาพ หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตร ได้แก่ สภาพดิน สภาพน้ำ สภาพอากาศ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปัญหาด้านชีวภาพ หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรชีวภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ พันธุ์พืช เรื่องปุ๋ย การผลิต โรคและแมลง และการเก็บเกี่ยวผลผลิต

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตการเกษตร ได้แก่ เงินทุน การจ้างแรงงานทางการเกษตร

ปัญหาด้านสังคม หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทัศนคติหรือพฤติกรรม ได้แก่ การรวมกลุ่มของเกษตรกร ตัวเกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาค้นคว้าเรื่องสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการศึกษาค้นคว้าเอกสารเนื้อหา แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาการเกษตร
2. ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในวิชาชีพเกษตรกรรม
3. สภาพทั่วไปของพื้นที่จังหวัดระยอง
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาการเกษตร

1. ปัญหาภาคเกษตรไทย

สำนักข่าวประชาธรรม (2551) ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรไทยในปัจจุบัน ดังนี้

1.1 เกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินทำกิน และเกษตรกรที่ยังมีที่ดินจำนวนมากแต่ละปีต้องสูญเสียที่ดินทำกินให้กับสถาบันการเงิน ปัญหาการเข้าไม่ถึงทรัพยากรการผลิตโดยเฉพาะน้ำ ทะเล ป่า และทรัพยากรพันธุกรรมทั้งหลาย ซึ่งเป็นฐานชีวิตของเกษตรกรและชาวประมง รวมทั้งสิทธิเกษตรกรในด้านการเข้าถึงพันธุกรรมพืชและสัตว์ ยังไม่ได้รับการยอมรับ ทำให้เกษตรกรรายย่อยขาดศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต และพึ่งพิงตนเองไม่ได้ ปัญหาต้นทุนการผลิตสูงขึ้น อันเนื่องจากปัจจัยการผลิตมีฐานจากการใช้พลังงาน ต้นทุนปุ๋ย ยา แรงงานสูงขึ้นฐานทรัพยากรอาหารลดลง และแม้ว่าปัจจุบันมีแนวโน้มว่าผลผลิตทางการเกษตรจะมี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ราคาดี แต่ราคาที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้ไม่แน่ว่าจะส่งผลประโยชน์กลับมาที่เกษตรกร รวมทั้งราคาอาหารที่แพงขึ้นก็กลายเป็นค่าใช่จ่ายของเกษตรกรที่สูงขึ้น และส่งผลลบต่อคนจนเมืองเช่นกัน

1.2 ปัญหาเรื่องสุขภาวะ ทุกฤดูการผลิตไม่ว่าจะเป็นข้าว พืชไร่ พืชสวน หากได้ออกไปในไร่นาก็จะได้กลิ่นสารเคมีกำจัดหญ้ากำจัดแมลงทั่วทุกหนแห่ง เกิดผลกระทบทั้งเกษตรกรเองและผู้บริโภค เกษตรกรเองหนักกว่าเพื่อนเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงในฐานะเป็นผู้ใช้ยาและเป็นผู้บริโภคผลผลิตด้วย

1.3 ปัญหาเรื่องตลาด ตลาดเป็นของพ่อค้าแต่การลงทุนและความเสี่ยงเป็นของเกษตรกร เกษตรกรจึงไม่มีส่วนในการตัดสินใจกำหนดราคาตลาด ราคาผลผลิตการเกษตรจึงไม่เป็นธรรม ไม่แน่นอน ขึ้นๆ ลงๆ ตามอำนาจซื้อของพ่อค้าขณะที่ราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้นโดยที่ไม่เคยลดลง

1.4 ปัญหาที่มาจากนโยบายพลังงาน และปัญหาอันเกิดจากการขาดแคลนน้ำมันทำให้เกิดผลกระทบต่อการผลิตในภาคเกษตรกรรม เนื่องจากการขยายพื้นที่ปลูกพืชน้ำมันทั้งหลายและส่งผลกระทบในหลายมิติ เช่น

1.4.1 พื้นที่เกษตร เปลี่ยนเป็นพื้นที่พืชพลังงาน และเป็นเชิงเดี่ยวมากขึ้นปัญหาการใช้ที่ดินที่ถูกเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงระบบเกษตร เช่น การปลูกมันหลังนา การปลูกยูคาบนคันนา ฯลฯ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดจากโครงสร้างการผลิตเปลี่ยนแปลงตามโครงสร้างพลังงาน และนโยบายพลังงานจนส่งผลต่อภาคเกษตรกรรม

1.4.2 ผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ฐานอาหาร และสิ่งแวดล้อมอันเนื่องจากการขยายตัวของการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากขึ้น การใช้สารเคมีอย่างเข้มข้น และการบุกรุกพื้นที่ป่า (กรณีพืชน้ำมัน) รวมทั้งการทิ้งของเสียจากโรงงานเอทานอล ฯลฯ ปัญหาที่ดินของเกษตรกรรายย่อย ปัญหาของชุมชนเกษตรกรรายย่อยกับฐานการผลิต ฐานทรัพยากรธรรมชาติ

1.4.3 ปัญหาความมั่นคงทางอาหาร จากการเปลี่ยนแปลงวิถีเกษตรกรรมจำนวนเกษตรกรรายย่อยลดลง เทคโนโลยีเข้ามาแทนที่ เกษตรกรจำนวนมากไม่ได้ทำเกษตร เกษตรกร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ไม่ได้มีชีวิตอยู่บนฐานเศรษฐกิจชาวนา ปัญหาความมั่นคงทางอาหารมิได้มีปัญหาเฉพาะต่อชุมชนชาวนา และจะส่งผลกระทบต่อประชากรทั้งประเทศ

เหตุปัจจัยแห่งปัญหา มีทั้งปัจจัยจากภายในของเกษตรกรเอง ปัญหากระบวนทัศน์ของเกษตรกร ความเปลี่ยนแปลงความคิดของเกษตรกรเป็นไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกที่มุ่งเน้นการแข่งขัน การบริโภคอย่างไร้ขอบเขตจำกัด สร้างให้เกิดกิเลสภายใน อกุศลมูลอันเป็นรากเหง้าของกิเลส ได้แก่ ความโลภ โกรธ หลง ทำให้เกิดอกุศลธรรมระดับปรากฏการณ์ 3 ประการที่ทำให้เห็นสิ่งผิดเป็นถูกคือ ตัณหา ทำให้เกิด ทำให้อยาก อยากรวย อยากได้โน่นได้นี้ มานะ คือความทะนงตนว่าสิ่งนี้เป็นของตน มุ่งครอบครองแข่งขันอาชนะทุกรูปแบบถือตนว่าแน่กว่าใครจึงไม้ฝึกตนไม่เรียนรู้ทางเลือกใหม่ๆ และทิฐิ ซึ้งเป็นมิจฉาทิฐิคือเห็นชั่วดี อกุศลธรรมทั้งปวงทำให้ความคิดและพฤติกรรมเกษตรเปลี่ยนไป จากเดิมที่เคยหากินอยู่ร่วมกับธรรมชาติแบบพอมีพอใช้มาเป็นซื้อกินจึงต้องหาเงินให้เท่าหรือรวยยิ่งกว่าคนอื่นทำให้ไม่รู้จักพอ ใจใหญ่ใจโต เบียดบังทำลายขายธรรมชาติ และเป็นที่มาของปัญหาอื่นๆ อีกหลายประการ

ปัจจัยจากภายนอก ซึ่งส่งผลรุนแรงและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคเกษตรกรรมอย่างรวดเร็ว ปัจจัยแรก มาจากนโยบายการค้าเสรี ซึ่งส่งผลต่อปัญหาอธิปไตยทางอาหาร การค้าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิต การทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ พันธุกรรมพื้นบ้านไปจนถึงการละเมิดสิทธิเกษตรกร และชุมชน อีกทั้ง บทบาทของบริษัทข้ามชาติ จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต (ขยายบทบาทมากขึ้นในภาคเกษตรในไทย และไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน) ด้วยแรงหนุนมาจากการค้าเสรี

ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศโลก ทำให้สภาพภูมิอากาศ และความสมดุลของนิเวศเปลี่ยนแปลงไปชาวบ้านเจอปัญหาฝนแล้ง น้ำท่วม และโรคแมลงระบาด และในภาวะที่โลกเผชิญปัญหาการขาดแคลนน้ำมัน ทำให้การหาทางเลือกในการแก้ปัญหามุ่งสู่การใช้พลังงานชีวมวล ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการบรรยากาศโลก จะเห็นได้ว่าปรากฏการณ์ ของปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรมีทั้งที่มาจากปัจจัยภายในประเทศ และแรงกดดันที่มาจากภายนอกประเทศ ทำให้เกษตรกร และชุมชนอ่อนแอ ไม่ว่าจะเป็นความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคมนำมาสู่การผลักดันนโยบายการค้าการลงทุนที่คุกคามวิถีชีวิตเกษตรกร การรุกคืบของบรรษัทข้ามชาติที่เข้าครอบงำระบบการผลิต ระบบการตลาด พฤติกรรมการบริโภค ไปจนถึงวิกฤติน้ำมันและปัญหาโลกร้อน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ปัญหาในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม

ทำนอง สิงคาลวณิช (2527) ได้กล่าวถึง ปัญหาพื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม ประกอบด้วย

1. ที่ดินเพื่อการเกษตร เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และอัตราการขยายตัวของพลเมืองค่อนข้างสูง เหตุนี้เองเป็นที่แน่ใจได้ว่า ผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรต้องประสบปัญหาที่ดินทำการเกษตรลดลงและไม่เพียงพอ

2. แรงงานในสภาพการว่างงานในช่วงนอกฤดูกาลเกษตร ทำให้เกิดปัญหาการอพยพแรงงานย้ายถิ่นที่อยู่เข้าสู่เมืองหลวงเพื่อหางานอื่นทำ และโดยที่ความเจริญจากอุตสาหกรรมและภาคบริการยังไม่เพียงพอที่จะสร้างงานรองรับกลุ่มแรงงานที่มีเหลือ ทำให้ขาดรายได้ที่จะหาเพิ่มเพื่อนำไปเสริมรายได้หลักทางการเกษตร

3. ทุนหรือสินเชื่อการเกษตร สภาพการผลิตทางการเกษตรปัจจุบันจำเป็นต้องใช้ทุนมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เริ่มมีปัญหา เช่น ดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ จำเป็นต้องมีวิธีปรับปรุงบำรุงดิน และการใช้ปุ๋ย

4. วิชาการหรือเทคโนโลยีทางการเกษตร ในสภาพความเป็นจริงนั้นเกษตรกรที่เคยประกอบอาชีพเกษตรมาดั้งเดิมแต่บรรพบุรุษ จะมีความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรแบบพื้นบ้านอยู่เป็นทุนแล้ว โดยเฉพาะในด้านประสบการณ์ และทักษะ แต่ในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีทางเกษตรเร็วมาก จนทำให้เกษตรกรปรับตัวไม่ทันจึงกลายเป็นปัญหาจากตัวเกษตรกร

5. ปัญหาเกษตรกรยังขาดความรู้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตทางการเกษตร ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพอย่างดั้งเดิมไม่มีการพัฒนา เนื่องจากการได้รับการศึกษามาน้อย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมภพ มานะรังสรรค์ (2534) กล่าวว่า สภาพปัญหาในการประกอบอาชีพของเกษตรกร ซึ่งเป็นชาวชนบทส่วนใหญ่ของประเทศมีอยู่หลายประการ คือ

1. การขยายพื้นที่เพาะปลูกถึงขีดจำกัด ทำให้พื้นที่การเกษตรที่ขยายตัวออกไปนั้นไม่อุดมสมบูรณ์ต่อไป การขยายพื้นที่ทำการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนอกจากจะแห้งแล้ง ดินยังมีสภาพเป็นทรายไม่สามารถอุ้มน้ำ และอินทรียวัตถุที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืชแล้ว พื้นที่จำนวนมากยังเป็นดินเค็มอีกด้วย พื้นที่ในภาคกลางเป็นภาคที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง แหล่งน้ำดี แต่ต้องสูญเสียไร่นาไป เพราะแรงกดดันของการขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดมลภาวะน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือที่อยู่อาศัย พื้นที่การเกษตรที่มีอยู่ได้รับผลผลิตต่อไร่ต่ำ

2. ราคาผลผลิตมีแนวโน้มต่ำลงทุกปี เพราะต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น พ่อค้าคนกลางได้รวมกลุ่มกันกดราคาพืชผลทางการเกษตร ปัญหานี้เกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ยึดถือเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม หรือกลไกของราคาเป็นหลัก

3. สภาพการทำไร่ทำนาของเกษตรกรขึ้นอยู่กับภาวะดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญ หากปีใดที่ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล เกษตรกรก็พอจะขายผลผลิตที่ผลิตได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย หากปีใดฝนแล้งหรือน้ำท่วมผลผลิตการเกษตรเสียหาย เกษตรกรก็ต้องประสบปัญหาในการครองชีพ ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรของประเทศอยู่ในเขตชลประทานเพียง 20 เปอร์เซ็น เท่านั้น

4. โครงสร้างการผลิตพืชผลทางการเกษตรของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลง จากการใช้แรงงานเพาะปลูกพืชเป็นหลักมาเพาะปลูกโดยใช้เครื่องจักร ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ซึ่งไม่เหมาะสม เพราะขณะนี้ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่มีพื้นที่การทำการเกษตรไม่มานัก ไม่คุ้มค่า และปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยคือ เกษตรกรส่วนใหญ่ยากจน พืชผลขายได้ในราคาต่ำ ไม่อยู่ในฐานะที่จะลงทุนและใช้ปุ๋ยเคมีในไร่นาได้มากกว่าเกษตรกรในประเทศที่ร่ำรวย

ดังนั้นสรุปได้ว่า ปัญหาในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม คือ ปัจจัยทางด้านการผลิต ซึ่งประกอบด้วย ที่ดินทำการเกษตร แรงงานหลังการเก็บเกี่ยว ทุนหรือสินเชื่อการเกษตร ความรู้วิชาการ หรือเทคโนโลยีทางการเกษตร ราคาผลผลิตตกต่ำ สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสิ่งเหล่านี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิตของเกษตรกร ถ้าปัญหาเหล่านี้ได้รับการแก้ไขก็จะทำให้การพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมดีขึ้น

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในวิชาชีพเกษตรกรรม

ศูนย์สารสนเทศ กรมวิชาการเกษตร (2550) กล่าวว่า การประกอบอาชีพการเกษตรกรรมให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตด้านการเกษตร 3 ปัจจัยคือ ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางชีวภาพ และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่ต้องนำมาพิจารณาเพื่อคัดเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพไร่นาของตน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ผลิตผลที่มีปริมาณ และคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด รวมถึงการอนุรักษ์และปรับสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้นไปพร้อมกัน

1. ปัจจัยทางกายภาพ ประกอบด้วย ดิน ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการเกษตร เนื่องจากเป็นแหล่งอาหารของพืชเป็นที่ค้ำจุนรากพืชทำให้ลำต้นตั้งตรงแข็งแรงเป็นที่ดูดซับน้ำสำหรับหล่อเลี้ยงต้นพืช ผลผลิตของพืชจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดินที่มีส่วนประกอบของธาตุอาหารสำคัญ คือ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม รวมทั้งอินทรียวัตถุและธาตุอาหารองอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืช สภาพที่ดิน ของประเทศไทยมีหลายลักษณะจึงทำให้มีผลผลิตทางการเกษตรหลากหลายแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสภาพท้องถิ่น การจำแนกสภาพพื้นที่ดินของไทยแบ่งออกได้ดังนี้

ที่สูง หมายถึง พื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 700 เมตรขึ้นไป มีสภาพอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดปีจึงเหมาะสำหรับปลูกลิ้นจี่ ลำไย เชอรี่ ท้อ ไม้ดอกไม้ประดับ และพืชผักเมืองหนาว

ที่ดอน ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน เกษตรกรจะปลูก ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วเขียว มันสำปะหลัง ปอ และข้าวไร่ ส่วนบริเวณที่สามารถเก็บกักน้ำได้จะใช้ทำนา ในแหล่งที่มีปริมาณฝนน้อย เช่น จังหวัดชัยภูมิ และบางส่วนของจังหวัดนครราชสีมา จะเหมาะสมกับการเลี้ยงสัตว์ และปลูกมะม่วงแก้ว มะขามหวาน ซึ่งเป็นไม้ผลที่ทนต่อสภาพแห้งแล้งได้ดี

ที่ราบลุ่มเหมาะสมสำหรับการทำนาโดยเฉพาะในเขตชลประทาน ดินค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ มีน้ำอย่างพอเพียงจะสามารถปลูกข้าวได้ปีละ 2 ครั้งขึ้นไป บางแห่งเกษตรกร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จะปรับเปลี่ยนสภาพนาเป็นร่องสวน เพื่อใช้ปลูกพืชผัก และปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น บางแห่งเกษตรกรจะขุดบ่อเลี้ยงปลาและกุ้ง

ที่ลุ่มน้ำลึก ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาบางส่วน อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท และสุพรรณบุรี รวมเนื้อที่ ประมาณ 6 ล้านไร่ พื้นที่ดังกล่าวเหมาะสำหรับปลูกข้าวขึ้นน้ำหรือข้าวฟางลอย

คุณภาพของดิน มีความสำคัญในการเกษตรเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมีผลโดยตรงและทางอ้อม พืชที่ปลูกผลทางตรงจะช่วยให้พืชเจริญเติบโตได้ ส่วนผลทางอ้อมหากปลูกพืชในดินที่ขาดธาตุฟอสฟอรัสเมื่อนำพืชที่ขาดธาตุฟอสฟอรัสไปเลี้ยงสัตว์จะมีผลทำให้กระดูกสัตว์แข็งแรงและเจริญเติบโตช้ากว่าปกติ ความลึกของหน้าดิน การเพาะปลูกพืชจะได้ผลดีต้องมีหน้าดินลึก 100 เซนติเมตร เป็นอย่างน้อย เพื่อให้รากพืชสามารถหยั่งลงได้ลึก และหาอาหารได้ดีขึ้น เนื้อดินแบ่งออกเป็น ดินเหนียว ดินร่วน ดินทราย และดินตะกอน ในบริเวณที่เป็นดินตะกอนมักเป็นดินที่อุดมสมบูรณ์ ดินร่วนนอกจากมีความอุดมสมบูรณ์สูงแล้วยังสามารถระบายน้ำได้ดีกว่าดินเหนียวอีกด้วย ดินทรายเป็นดินเนื้อหยาบมีธาตุอาหารต่ำ และถูกชะล้างได้ง่ายจึงไม่เหมาะสำหรับการเพาะปลูก

การปรับปรุง และรักษาสมบัติของดินเพื่อการเกษตรกรรม ในดินที่มีความอุดสมบูรณ์ต่ำเนื่องจากใช้เพาะปลูกพืชมานานจำเป็นต้องปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะในการเพาะปลูกพืช หรืออย่างน้อยควรรักษาระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินไม่ให้เสื่อมลง วิธีการปรับปรุงบำรุงดินทำได้หลายวิธี การใช้ปุ๋ย เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยยกระดับผลผลิตให้สูงขึ้น ปุ๋ยที่ใช้มี 2 ชนิด ชนิดแรกคือ ปุ๋ยเคมี ที่มีส่วนประกอบสำคัญ ของธาตุไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียมหรืออาจมีธาตุรองอื่นๆ รวมอยู่ด้วยก็ได้ความต้องการปุ๋ยนั้นขึ้นอยู่กับชนิดและระยะการเจริญเติบโตของพืช ปุ๋ยเคมีเป็นธาตุที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วและเกษตรกรใช้ได้สะดวก ปุ๋ยชนิดที่ 2 คือ ปุ๋ยอินทรีย์ได้จากปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยชนิดดังกล่าวนอกจากจะเพิ่มธาตุอาหารในดินแล้วยังช่วยปรับปรุงดินให้ร่วนซุย ไถพรวนง่าย ซับน้ำได้ดี ทั้งนี้เกษตรกรสามารถใช้วัสดุเหลือใช้ในไร่นามาใช้ประโยชน์ได้ การปลูกพืชหมุนเวียนนิยมปลูกพืชตระกูลถั่วร่วมอยู่ด้วย เนื่องจากพืชตระกูลถั่วมีแบคทีเรียอาศัยอยู่ที่ราก สามารถตรึงไนโตรเจนให้เป็นประโยชน์ต่อพืชได้ และการปลูกพืชคลุมดินจะช่วยไม่ให้หน้าดินถูกชะล้างได้ง่าย โดยเฉพาะในพื้นที่ลาดชัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

น้ำเป็นส่วนประกอบสำคัญในเซลล์ของพืช สัตว์ และปลา น้ำช่วยละลายธาตุอาหารในดิน ทำให้พืชนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีขึ้น น้ำช่วยลดอุณหภูมิในร่างกายของสัตว์ และในต้นพืชในขณะที่มีอุณหภูมิสูง แหล่งน้ำที่นำมาใช้ในการเกษตรได้มาจากน้ำฝน ห้วย หนอง คลอง บึง หรือ ได้จากเขื่อนโครงการชลประทานต่างๆ ดังนั้น การทำกิจกรรมการเกษตรใดๆ จะต้องพิจารณาถึงแหล่งน้ำเพื่อใช้เพาะปลูกพืชในฤดูแล้ง การเลี้ยงปลาต้องใช้น้ำในปริมาณที่มากกว่าการเลี้ยงสัตว์ ปริมาณของน้ำจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวควบคุมขนาดของพื้นที่การเกษตร อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน แสงแดด และความเร็วลม รวมเรียกว่า สภาพลมฟ้าอากาศ จะมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ พืชและสัตว์แต่ละชนิดมีความต้องการ อุณหภูมิ และแสงแดดแตกต่างกันไป

2. ปัจจัยทางชีวภาพ มักมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยทางกายภาพ เช่น ในภาคใต้มีฝนตกชุก ดินอุดมสมบรูณ์ เกษตรกรจึงนิยมปลูกยางพาราเป็นพืชหลักซึ่งมีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือการกระจายของน้ำฝนไม่สม่ำเสมอ อีกทั้งความอุดมสมบรูณ์ต่ำ บางส่วนเป็นดินเค็ม เกษตรกรต้องเลือกปลูกมันสำปะหลัง ปอ ข้าวฟ่าง และมะม่วงหิมพานต์ เนื่องจากทนต่อสภาพแห้งแล้งได้ดี ในบริเวณที่ลุ่มสามารถเก็บกักน้ำได้ เกษตรกรจะปลูกข้าวเหนียวไว้บริโภคในครัวเรือน ในที่ลุ่มภาคกลางมีระบบการชลประทานที่สมบรูณ์ จึงเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของประเทศ การปลูกข้าวอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน จึงทำให้โรค และแมลงศัตรูพืชระบาดอย่างรุนแรง ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องเปลี่ยนพันธุ์ข้าวทุก 3-5 ปี เช่น ในจังหวัดสุพรรณบุรีการใช้เปลี่ยนการใช้พันธุ์ข้าวจาก กข7 และสุพรรณบุรี 60 มาใช้สุพรรณบุรี 90 ปทุมธานี 1 และชัยนาท 1 ทดแทน เนื่องจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น

ชนิด และพันธุ์ สัตว์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตัวอย่าง เช่น เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงวัวขุน นิยมเลี้ยงพันธุ์อเมริกันบราห์มันมาเป็นเวลานานแต่เมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา กลับมานิยมเลี้ยงวัวพันธุ์ฮินดูบราซิล ที่มีราคาแพงเนื่องจากมีความสวยงามต่อมาราคาตกต่ำลงมาก เนื่องจากผู้เลี้ยงให้ความนิยมน้อยลง

3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม นับว่ามีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาการเกษตรเป็นอย่างมากตัวอย่างที่เห็นได้ง่าย เช่น ผลของการพัฒนาชนบทที่ผ่านมา มีการสร้างถนนหนทาง ไฟฟ้า และประปาในหมู่บ้าน โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ผลกระทบที่ตามมา คือ ชาวชนบทส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในการซื้อรถจักรยานยนต์ พัดลม ตู้เย็น หรือแม้แต่โทรทัศน์ ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้บางชนิดอาจไม่

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จำเป็นต่อการดำรงชีพเลยก็มี ทั้งนี้องค์ประกอบทางเศรษฐกิจ และสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเกษตรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ แรงงาน

แรงงาน หมายถึง การใช้กำลังกาย เข้าทำงาน เพื่อแลกกับเงินหรือสินค้าอย่างอื่น แล้วแต่จะตกลงกันระหว่างผู้จ้าง และผู้ถูกจ้าง หากเกษตรกรใช้กำลังของตัวเองเรียกว่า การใช้แรงงานของตนเอง แรงงานที่ใช้ในการเกษตรมีหลายประการ คือ แรงงานที่ไม่ได้คิดเป็นตัวเงิน เช่น แรงงานในครอบครัว และแรงงานจ้างแบ่ง เป็นแรงงานจ้างตลอดปี และการจ้างบางฤดูหรือบางครั้งบางคราว ดังนั้นการพิจารณาการใช้ขนาดพื้นที่ของไร่นาต้องอาศัย จำนวนแรงงาน ทั้งนี้ลักษณะของพืชและสัตว์ที่ทำการผลิต ดังตัวอย่าง การปลูกผักจะใช้แรงงานมากกว่าการปลูกพืชไร่นาพื้นที่เท่ากัน

ทุน เป็นทั้งปัจจัยการผลิตที่มีเป็นตัวเงิน และไม่ใช้เงิน ทั้งนี้พันธุ์สัตว์ พันธุ์พืช เครื่องมือเครื่องจักกลการเกษตร ขนาดเล็ก และโรงเรือน จัดเป็นทุนประเภทคงทนถาวร ส่วนเมล็ดพืช อาหารสัตว์ สารเคมี น้ำมันเชื้อเพลิง และเงินที่ใช้จ่ายในการดำเนินการ เพื่อซื้อปัจจัยการผลิต หรือเพื่อจ่ายค่าจ้างแรงงานจัดเป็นทุนประเภทหมุนเวียน ทั้งนี้การลงทุนในไร่นาของเกษตรกรย่อมจะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น จะเห็นว่าเกษตรกรในภาคกลางจะลงทุนมากกว่าภาคอื่นๆ อีกทั้งขนาดพื้นที่เฉลี่ยก็ยังมากที่สุดอีกด้วย เฉลี่ยประมาณ 30 ไร่ต่อครอบครัว นอกจากนี้แล้วดินยังมีความอุดมสมบรูณ์ค่อนข้างสูง ทำให้มีการลงทุนด้านการใช้แรงงาน และเครื่องมือการเกษตรสูงกว่าภาคอื่นๆ อีกด้วย

ตลาด การผลิตสินค้าเกษตรใดๆ ก็ตามเมื่อผลิตได้มากเกินความต้องการของผู้บริโภค ปัญหาสินค้าล้นตลาดย่อมเกิดขึ้น ดังนั้นการจะผลิตสินค้าใดๆ ต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเป็นสำคัญเกษตรกรกรต้องจัดหา ตลาดในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม ไม่เช่นนั้นแล้ว แม้ว่าผลผลิตจะมีคุณภาพดีเพียงใดก็ไม่เกิดประโยชน์ เมื่อไม่มีตลาดรองรับสินค้า สิ่งอำนวยความสะดวกที่รัฐจัดหาให้ ไม่ว่าจะเป็นถนน ไฟฟ้า และประปาในชุมชนที่มีปัจจัยดังกล่าวครบบริบูรณ์ ย่อมมีต้นทุนการผลิตในการขนส่งต่ำ สินค้าที่นำส่งตลาดจะไม่บอบช้ำ เกษตรกรสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วกว่าในถิ่นที่ห่างไกลจากชุมชนออกไป

จะเห็นได้ว่า ถ้าเกษตรกรจะประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ ก่อนที่จะทำการเกษตรควรจะมีความเข้าถึงปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตด้านการเกษตร 3 ปัจจัยคือ ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางชีวภาพ และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของแต่ละพื้นที่ เพื่อที่จะให้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เหมาะสมกับการเลือกพืชที่จะเพาะปลูก เนื่องจากในแต่ละพื้นที่จะมีสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน แต่ถ้ามีการเลือกพืชที่เหมาะสม มีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างเหมาะสม ก็จะทำให้เกษตรกรผู้นั้นประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

สภาพทั่วไปของพื้นที่จังหวัดระยอง

สำนักงานจังหวัดระยอง (2554) ได้กล่าว ถึงสภาพทั่วไปของจังหวัดระยองไว้ดังนี้

ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศ เป็นที่ราบชายฝั่งที่เกิดจากการทับถมของตะกอนบริเวณแอ่งลุ่มน้ำระยอง และที่ลาดสลับเนินเขา และภูเขา มีลักษณะเป็นลอนลูกคลื่นสูงต่ำสลับกันไป โดยมีพื้นที่ ทิวเขา 2 แนว คือ ทิวเขาชะเมาทางทิศตะวันออก ซึ่งสูงจากระดับน้ำทะเล 1,035 เมตร และทิวเขาที่อยู่ประมาณกึ่งกลางของตัวจังหวัดเป็นแนวยาวจากอำเภอเมืองระยองขึ้นไปทางเหนือจนสุดเขตจังหวัด มีแม่น้ำสายสั้นๆ ซึ่งเกิดจากเทือกเขาจันทบุรีและเทือกเขาบรรทัด ไหลลงสู่อ่าวไทย แม่น้ำที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำบางประกง แม่น้ำจันทบุรี แม่น้ำระยอง เป็นต้น ลักษณะชายฝั่งทะเลมีหาดทรายสวยงาม และมีเกาะใหญ่น้อยเรียงรายเลียบตามแนวชายฝั่ง นับเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ

ที่ตั้ง

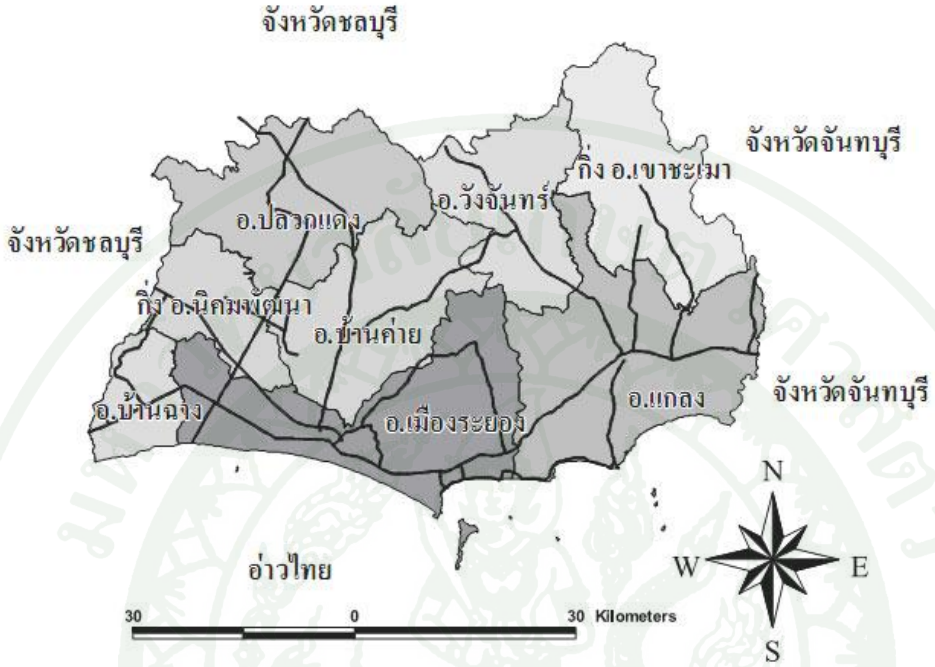
จังหวัดระยองตั้งอยู่ทิศตะวันออกของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 12-13 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 - 102 องศาตะวันออก มีพื้นที่ประมาณ 3,552 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,220,000 ไร่ อยู่ห่างจากรุงเทพมหานคร ไปทางทิศตะวันออกประมาณ 179 กิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อเขตอำเภอหนองใหญ่ อำเภอบ่อทอง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
ทิศใต้	ติดชายฝั่งอ่าวไทย ยาวประมาณ 100 กิโลเมตร
ทิศตะวันออก	ติดต่อเขตอำเภอนายายอาม อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทิศตะวันตก ติดต่อเขตอำเภอสัตหีบ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดระยอง
ที่มา: สำนักงานจังหวัดระยอง (2554)

สภาพภูมิอากาศในพื้นที่จังหวัดระยอง

มีลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน ลมทะเลพัดผ่านตลอดปี อากาศอบอุ่น ไม่ร้อนจัด บริเวณชายฝั่งทะเลเย็นสบาย ในฤดูฝนจะมี ฝนตกชุกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมของทุกปี อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 29.5 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายนวัดได้ 38.7 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคมวัดได้ 17.8 องศาเซลเซียส

1. สภาพทั่วไปของพื้นที่ตำบลเชิงเนิน

สำนักงานจังหวัดระยอง (2554ก) ได้กล่าวถึง แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเชิงเนิน ดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.1 ข้อมูลทางกายภาพ

ตำบลเชิงเนิน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดระยอง ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนพื้นเมือง ภาษาจะใช้ภาษาระยอง มีเนื้อที่ทั้งหมด 32,000 ไร่

1.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านแลง นาตาขวัญ อำเภอเมืองระยอง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	เทศบาลนครระยอง และอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลตะพง อำเภอเมืองระยอง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลน้ำคอก ทับมา อำเภอเมืองระยอง

การแบ่งเขตการปกครอง ตำบลเชิงเนินแบ่งการปกครองเป็น 7 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ 1 บ้านหนองจอก	หมู่ 2 บ้านเกาะหวาย
หมู่ 3 บ้านหนองบัวแฝง	หมู่ 4 บ้านดอน
หมู่ 5 บ้านเนินพุทรา	หมู่ 6 บ้านซากใหญ่
หมู่ 7 บ้านหนองบัว	

1.1.2 สภาพภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของตำบลเชิงเนิน เป็นที่ราบ และเป็นที่ราบลุ่มบ้างบางส่วนพื้นที่เหมาะสมกับการปลูกพืชไร่ พืชสวน นาข้าว ประมง และปศุสัตว์ ลักษณะดินเป็นดินระบายน้ำดี ความอุดมสมบรูณ์ของดินอยู่ระดับต่ำ และมีพื้นที่ติดชายทะเลเป็นพื้นที่ดินทรายซึ่งเกษตรกรปลูกพุทรา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.1.3 ข้อมูลกลุ่มชุดดิน

กลุ่มชุดดินตำบลเชิงเนิน แบ่งได้ 4 ชุด

ดินกลุ่มชุดที่ 42	หมู่ 2, 3, 6
ดินกลุ่มชุดที่ 43	หมู่ 3, 5
ดินกลุ่มชุดที่ 59	หมู่ 1, 2, 4, 6, 7
ดินกลุ่มชุดที่ 24 / 42	หมู่ 5, 6, 1

ลักษณะความเหมาะสมของดิน ลักษณะของดินเป็นดินปนทราย และทรายจัด ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีการระบายน้ำเลวถึงระบายน้ำดี สามารถปลูกพืชได้แต่ต้องปรับปรุงดินก่อน พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง สับปะรด มะม่วง มะพร้าว พุทรา ไม้ผลไม้ยืนต้นอื่นๆ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปที่เป็นที่ราบลุ่ม ปัจจุบันพื้นที่เกษตรบางส่วนมีการเปลี่ยนแปลง เป็นพื้นที่

1.1.4 แหล่งน้ำและปริมาณน้ำในรอบปี ปริมาณน้ำฝน

ตำบลเชิงเนิน ได้อาศัยแหล่งน้ำในการประกอบอาชีพเกษตร ซึ่งสามารถแยกออกได้ดังนี้

1.1.4.1 แหล่งน้ำฝน ใช้ในการปลูกพืชต่างๆ และพืชไร่อื่นๆ

1.1.4.2 แหล่งน้ำที่ขุดขึ้นใช้เอง เกษตรกรลงทุนขุดบ่อ สระน้ำ เพื่อใช้ในไร่นาของตนเอง ในการทำสวนผลไม้ เช่น สวนมะม่วง พุทรา ฯลฯ

1.1.4.3 แหล่งน้ำธรรมชาติ มีคลอง 4 สาย

1.1.4.4 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีบ่อน้ำตื้น 1,549 แห่ง และมีสระน้ำสาธารณะที่มีน้ำตลอดปี

1.1.5 ปริมาณน้ำฝน

เดือนมกราคม - มีนาคม ปริมาณที่ฝนน้ำฝนต่ำกว่า 50 มิลลิเมตร อากาศค่อนข้างแห้งแล้ง ความชื้นในอากาศ

เดือนเมษายน - มิถุนายน ปริมาณฝนสูงกว่าช่วงเดือน มกราคม - มีนาคม เพราะเป็นช่วงต้นฤดูฝน ภาวะอากาศจะเปลี่ยนจากแห้งแล้งมาเป็นชุ่มชื้น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม ฝนทิ้งช่วง ปริมาณน้ำฝนไม่แน่นอน
เดือนกันยายน - ตุลาคม เป็นช่วงฝนตกชุก มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุด
เดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม มีฝนตกน้อยมาก อากาศแห้งแล้ง อากาศเย็น

ตารางที่ 1 แสดงปริมาณน้ำฝนของตำบลเชิงเนิน ปี พ.ศ.2545 – 2553 (เป็นมิลลิเมตร / จำนวนวันที่ฝนตก)

เดือน	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553
มกราคม	-	-	26.9	48.3	8.3	-	-	-	71.8
	-	-	(4 วัน)	(3 วัน)	(1 วัน)	-	-	-	-
กุมภาพันธ์	38.9	41.6	31.2	-	37.7	-	67.6	11.2	7
	(2 วัน)	(3 วัน)	(4 วัน)	-	(5 วัน)	-	(6 วัน)	(1 วัน)	-
มีนาคม	87	98.7	-	68.0	101.9	-	30.2	23.7	43.9
	(5 วัน)	(5 วัน)	-	(3 วัน)	(4 วัน)	-	(1 วัน)	(1 วัน)	-
เมษายน	23.7	106.3	28.6	252.9	65.0	104.2	99.7	119.1	45.7
	(5 วัน)	(5 วัน)	(2 วัน)	(8 วัน)	(6 วัน)	(8 วัน)	(7 วัน)	(8 วัน)	-
พฤษภาคม	272.1	126.9	149.9	117.6	291.1	340.3	90	339.6	147.6
	(12 วัน)	(8 วัน)	(13 วัน)	(7 วัน)	(12 วัน)	(17วัน)	(9 วัน)	(12 วัน)	-
มิถุนายน	124.1	23.4	218.1	49.8	202.3	262.6	92	60.4	237.1
	(6 วัน)	(10วัน)	(13 วัน)	(5 วัน)	(15วัน)	(16วัน)	(12วัน)	(8 วัน)	-
กรกฎาคม	108	362.9	99.5	42.5	95.6	163.2	232	130.7	147
	(10 วัน)	(19วัน)	(7 วัน)	(6 วัน)	(7 วัน)	(10วัน)	(13วัน)	(9 วัน)	-
สิงหาคม	123.6	64.1	60.7	87.7	79.5	95.8	283	92.6	270.35
	(13 วัน)	(8 วัน)	(8 วัน)	(7 วัน)	(9 วัน)	(4 วัน)	(11วัน)	(9 วัน)	-
กันยายน	295.6	227.6	277.1	257.7	252.6	174.1	176	258	160.9
	(10 วัน)	(15วัน)	(19 วัน)	(17 วัน)	(13วัน)	(16วัน)	(15วัน)	(14วัน)	-

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เดือน	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553
ตุลาคม	160.9	179.0	157.1	283.5	163.3	115.8	233	186.8	338.7
	(7 วัน)	(11วัน)	(9 วัน)	(17 วัน)	(13วัน)	(6 วัน)	(13วัน)	(7 วัน)	-
พฤศจิกายน	18.9	-	52	59.4	-	69.6	57.5	4.6	15.5
	(3 วัน)	-	(2 วัน)	(6 วัน)	-	(1 วัน)	(5 วัน)	(1 วัน)	-
ธันวาคม		-	-	60.2	18.1	-	-	3.3	-
	(13 วัน)	-	-	(3 วัน)	(2 วัน)	-	-	(1 วัน)	-
รวม	1,299.8	1410.5	1,146.1	1,327.6	1316.0	1,325.6	1,361	1,230	1,485.3
	(78 วัน)	(84วัน)	(81 วัน)	(82 วัน)	(87วัน)	(78วัน)	(92วัน)	(81วัน)	

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

1.1.6 ภัยธรรมชาติ

ตำบลเชิงเนินมีภัยธรรมชาติอย่างเดียวคือ น้ำท่วมบริเวณถนน และที่อยู่อาศัยบางส่วนที่จะท่วมช่วงเดือนกรกฎาคม - ตุลาคม เป็นช่วงระหว่างการทำนา แต่ถ้าฝนตกไม่มากก็จะไม่ท่วม

1.1.7 สภาพปัญหา

- น้ำมีโลหะหนัก เป็นสนิม
- ดินเป็นทรายจัด ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- น้ำท่วมขัง ระบายไม่ได้ เนื่องจากมีการถมดินปิดกั้นเพื่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆ
- ขาดแคลนน้ำด้านการเกษตรในฤดูแล้ง
- มีฝุ่นละอองมาจับใบพืชมาก พืชไม่สามารถปรุงอาหารได้
- มลภาวะทางกลิ่นเหม็นและสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรม
- ฝนตกมีกรดซัลฟุริคมาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.2 ข้อมูลทางชีวภาพ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนพื้นที่และผลผลิตเฉลี่ยของพืชเศรษฐกิจ

ชนิดพืช	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก. / ไร่) (ผล / ไร่)
ผักบุ้ง	30	350 - 600
ผักกะเฉด	20	350 - 600
พืชผักอื่นๆ	50	200 - 400
มะพร้าว	200	300 - 800 (ผล / ไร่)
มะม่วง	200	300 - 800
พุทรา	50	500 - 1,200
สมุนไพร	50	500
สับประรด	5	-
ไม้ดอกไม้ประดับ	80	-
ไม้ผลไม้ยืนต้นอื่นๆ	70	-

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนสัตว์และครัวเรือนที่เลี้ยงสัตว์

ชนิดสัตว์	จำนวนสัตว์ (ตัว)	จำนวนครัวเรือน
โคเนื้อ	200	50
แพะ	95	10
เป็ด	500	20
ไก่	2,800	200
สุกร	30	10
ควาย	200	10

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนสัตว์และครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมง

ชนิดสัตว์	จำนวนครัวเรือน
ตะพาบน้ำ	1
ปลาน้ำจืด	1
ประมงทะเล	1
เลี้ยงกุ้ง	1

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

ตารางที่ 5 แสดงระบบการผลิตพืช / เทคโนโลยีการผลิต

พืช	พันธุ์ที่ปลูก	ระยะปลูก	การใช้ปุ๋ย	สารเคมี	ระบบตลาด
ผักบุ้ง	พื้นเมือง,จีน	หว่าน	46-0-0	-	- ขายตลาดท้องถิ่น - บริโภค
ผักกะเฉด	พื้นเมือง	100x70 ซม.	46-0-0	-	- ขายตลาดท้องถิ่น
พืชผักอื่นๆ	-	-	15-15-15	-	- ขายตลาดท้องถิ่น
มะพร้าว	มะพร้าวน้ำหอม	6x6 ม.	15-15-15	ลูกเหม็น	- ขายตลาดท้องถิ่น
	พื้นเมือง (แก่)	10x10 ม.	13-13-21		- พ่อค้ารับซื้อในสวน
มะม่วง	แก้ว, เขียวเสวย, น้ำดอกไม้, อกร่อง, แรด	6x6 ม.	15-15-15	โมโนโครโตฟอส	- ขายตลาดท้องถิ่น
		10x10 ม.	8-24-24	คาร์เบ็นดาซิม	- พ่อค้ารับซื้อในสวน - แปรรูป
พุทรา	บอมเบย์, จัมโบ้	10x10 ม.	15-15-15 13-13-21	ไตรอะโซฟอส	- ขายตลาดท้องถิ่น - พ่อค้ารับซื้อ
สมุนไพร	ส่งเสริมฯ	50x50 ซม.	-	-	- ขายตลาดท้องถิ่น - พ่อค้ารับซื้อ
พืชไร่อื่นๆ	ส่งเสริมฯ	2x2	ปุ๋ยคอก	สารชีวภาพ	- ขายตลาดท้องถิ่น - พ่อค้ารับซื้อ

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 6 แสดงระบบการผลิตสัตว์ / เทคโนโลยีการผลิต

สัตว์	พันธุ์	อาหาร	วิธีเลี้ยง	ตลาด
ไก่	พันธุ์ไก่ชนสามสายเลือด	ใช้อาหารผสมร่วมกับอาหารพื้นบ้าน	เลี้ยงกึ่งปล่อย / ขัง	ขายในตลาดท้องถิ่น
ตะพาบน้ำ	พันธุ์ไต้หวัน	ใช้อาหารเม็ด	-	ขายตะพาบ และลูกตะพาบมีพ่อค้ามารับซื้อทุกวัน
ปลาน้ำจืด	ปลาดุก ปลานิล ปลาตะเพียน ปลาช่อน	ใช้อาหารเม็ดร่มกับอาหารพื้นบ้าน	-	ขายปลาในตลาดท้องถิ่น, มีพ่อค้ามารับซื้อ

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

1.2.1 ปริมาณรวมผลผลิตต่อปี

พืชผัก	10	ตัน
สมุนไพร	10	ตัน
มะม่วง	260	ตัน
พุทรา	100	ตัน
มะพร้าว	37	ตัน
ไม้ดอกไม้ประดับ	28	ตัน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 7 ปฏิทินกิจกรรมในการดูแลปลูกพืช / เลี้ยงสัตว์ / ประมง

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

1.2.2 สภาพปัญหา

- ขาดความรู้เรื่องระบบการผลิตไม้ผล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.3 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

1.3.1 ขนาดการถือครองที่ดิน

พื้นที่การเกษตรถือครองเฉลี่ย	2.0	ไร่ / ครัวเรือน
เป็นของตัวเอง	1.0	ไร่ / ครัวเรือน
เป็นของผู้อื่น	1.0	ไร่ / ครัวเรือน

1.3.2 สิทธิในที่ดินทำกิน

ที่ดินเป็นของตนเองโดยไม่ต้องเช่า	452	ครัวเรือน
ที่ดินทำกินต้องเช่าบางส่วน	150	ครัวเรือน
ที่ดินทำกินต้องเช่าทั้งหมด	80	ครัวเรือน

1.3.3 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้จากการทำการเกษตร	100	ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยสุทธิ	70,000	บาท / ครัวเรือน / ปี
รายได้นอกภาคเกษตร	750	ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยสุทธิ	200,000	บาท / ครัวเรือน / ปี

1.3.4 เทคนิค / วิธีการผลิต

การผลิตพืช / สัตว์ / ประมง เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ โดยเฉพาะการผลิตพืชออกนอกฤดู การตัดแต่งกิ่ง การใช้พันธุ์ดี การป้องกันกำจักศัตรูพืชแบบผสมผสาน ตลอดจนการปฏิบัติ ดูแลรักษา การใช้สารชีวภาพ การวางแผนการปลูก / เลี้ยงที่ดี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 8 แสดงการรวมกลุ่มเกษตรกรและเงินทุนของกลุ่ม

ลำดับที่	ชื่อสถาบัน	ปีที่ตั้ง	สมาชิก (คน)	กิจกรรมที่สำคัญ	กองทุน (บาท)	ประเภทกลุ่ม
1.	กลุ่มทำนาเชิงเนิน	2524	28	ปลูกข้าว ทำสวน	16,250	นิติบุคล
2.	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	2543	80	แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	2,000	ธรรมชาติ
3.	กลุ่มส่งเสริมอาชีพผู้ปลูกสมุนไพร	2548	15	สบู่สมุนไพร	1,000	ธรรมชาติ
4.	กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนบ้านดอน	2540	17	ปลูกผัก	1,000	ธรรมชาติ

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

1.3.5 แหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตร

ในการประกอบอาชีพการเกษตรต้องมีเงินทุน มีทั้งของตนเองและแหล่งเงินกู้ ดังนี้

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	ร้อยละ 40
สหกรณ์การเกษตร	ร้อยละ 20
ธนาคารพาณิชย์	ร้อยละ 5
ญาติพี่น้อง	ร้อยละ 35
กลุ่มสถาบันเกษตรกร / กลุ่มธรรมชาติ / อื่นๆ	ร้อยละ 15

1.3.6 ภาวะหนี้สิน

ปัจจุบันเกษตรกรมีหนี้สินหลายทาง กู้เงินจากหลายสถาบัน รายได้หลายสถาบัน รายได้ที่ได้จากภาคเกษตรไม่พอใช้หนี้ จึงทำให้หนี้สินมากขึ้นเรื่อยๆ

1.3.7 สภาพปัญหา

- ปัจจัยการผลิตสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ
- ขาดการสนับสนุนด้านพันธุ์พืช / พันธุ์สัตว์ / ปัจจัยการผลิต

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ต้นทุนการผลิตต่อไร่สูง

1.4. ข้อมูลด้านสังคม

1.4.1 จำนวนประชากรและครัวเรือน

ครัวเรือนทั้งหมด	11,969	ครัวเรือน
ประชากรทั้งหมด	21,594	คน
ชาย	11,003	คน
หญิง	10,591	คน
เฉลี่ยสมาชิกครัวเรือน	2-4	คน / ครัวเรือน
เฉลี่ยจำนวนวัยแรงงาน	1	คน / ครัวเรือน
ครัวเรือนเกษตรกร	452	ครัวเรือน

1.4.2 พื้นที่ / สภาพถือครองของตำบลเชิงเนิน

ตำบลเชิงเนินมีพื้นที่ทั้งหมด	7,680	ไร่
พื้นที่การเกษตร (รวมนาร้าง)	2,000	ไร่
พื้นที่นา (นาร้าง)	1,000	ไร่
พื้นที่สวน	800	ไร่
พื้นที่ทำไร่	200	ไร่
พื้นที่อื่นๆ	1,000	ไร่
พื้นที่สาธารณประโยชน์	100	ไร่

1.4.3 ประวัติความเป็นมาของสมาชิกในชุมชน รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

ชาวบ้านตำบลเชิงเนิน เป็นชนพื้นเมืองเดิมตั้งแต่บรรพบุรุษสืบทอดกันต่อมา ประเพณีดั้งเดิมสืบทอดกันต่อมาหลายชั่วอายุคน การตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านเริ่มจากจับจองป่า แล้วมีการถางทำไร่มันสำปะหลัง ทำนาบ้าง จนป่าหมด ทางราชการออกหลักฐานกรรมสิทธิ์ให้ ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้า ความเป็นอยู่เปลี่ยนไป เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงกะทันหัน เกษตรกรขายที่ทำกิน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ให้นายทุน มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรทำการเกษตรลดลง บางรายไปซื้อที่ทำการเกษตรที่อื่นที่มีราคาถูกกว่า และไม่มีมลภาวะเป็นพิษ เช่น ที่กิ่งอำเภอเขาชะเมา และจังหวัดจันทบุรีทำให้ประเพณีเก่าๆ เริ่มหายไป มีชีวิตจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง การกินอยู่เปลี่ยนไป การอยู่อาศัยเปลี่ยนไป แต่ยังมีการไปมาหาสู่กันแบบสังคมชนบทเช่นเดิม

1.4.4 สภาพปัญหา

- มีที่ทำกินน้อย บางครอบครัวไม่มีที่ทำกิน ต้องเช่า
- ขาดการรวมกลุ่มอาชีพเกษตร กลุ่มอาชีพเริ่มรายได้
- ขาดความร่วมมือและเสียสละ เมื่อรวมกลุ่มแล้วกลุ่มล้มเหลว
- บุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์

2. สภาพทั่วไปของพื้นที่ตำบลตะพง

สำนักงานจังหวัดระยอง (2554ข) ได้กล่าวถึง แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลตะพง ดังนี้

2.1 ข้อมูลทางกายภาพ

2.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลตะพง อยู่ทิศตะวันออกของจังหวัดระยอง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองระยอง ประมาณ 12 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาเดินทางประมาณ 15 นาที ในการเดินทางจากอำเภอเมืองระยอง มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านแลง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ชายฝั่งทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลเพและ ตำบลกะเฉด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลเชิงเนิน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.1.2 เนื้อที่

ตำบลตะพงมีเนื้อที่ประมาณ 55.93 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 34,955 ไร่

2.1.3 ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศของตำบลตะพง โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มสลับกับดอนลูกฟูก มีภูเขาอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของตำบล มีชื่อเรียกว่าเขายายดาและเขาพระบาท ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของคลองหลายสาย อาทิเช่น คลองตะพง คลองยายดา คลองตะเคียน เป็นต้น คลองเหล่านี้ไหลมาจากภูเขา ผ่านตำบลตะพงลงสู่ทิศใต้ซึ่งติดกับทะเลอ่าวไทย ซึ่งเป็นชายหาดที่สวยงาม (หาดแม่รำพึง) นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดระยอง และของภาคตะวันออก

2.1.4 ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น 17,928 คน แยกเป็นชาย 8,938 คน หญิง 8,990 คน จำนวน 8,226 ครัวเรือน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 9 แสดงปริมาณน้ำฝนของตำบลตะพง 5 ปี พ.ศ. (2549 - 2553)

(เป็นมิลลิเมตร / จำนวนวันที่ฝนตก)

เดือน	2549	2550	2551	2552	2553
มกราคม	8.3	-	-	-	71.8
กุมภาพันธ์	37.7	-	67.6	11.2	7
มีนาคม	101.9	-	30.2	23.7	43.9
เมษายน	65.0	104.2	99.7	119.1	45.7
พฤษภาคม	291.1	340.3	90	339.6	147.6
มิถุนายน	202.3	262.6	92	60.4	237.7
กรกฎาคม	95.6	163.2	232	130.7	147
สิงหาคม	79.5	95.8	283	92.6	270.3
กันยายน	252.6	174.1	176	258	160.9
ตุลาคม	163.3	115.8	233	186.8	338.7
พฤศจิกายน	-	69.6	57.5	4.6	15.3
ธันวาคม	18.7	-	-	3.3	-
รวม	1,316.0	1,325.6	1325.6	1,230	1,489.3

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

2.1.5 สภาพปัญหา

- ดินเสื่อมโทรม
- ขาดแหล่งน้ำสำรองในฤดูแล้งที่ใช้ในการปลูกพืช

2.2. ข้อมูลทางชีวภาพ

2.2.1 พืชเศรษฐกิจ

2.2.1.1 ผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด มะม่วง มะพร้าว เป็นต้น ส่วนมากปลูกในหมู่ที่ 1, 2, 3, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 15 นับเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรอย่างสูง การเพาะปลูกนั้นเป็นการปลูกเพื่อจำหน่ายทั้งในท้องถิ่น และส่งออกทั่วประเทศ รวมทั้งมีการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่งออกขายต่างประเทศอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่มีการเกษตรที่มีการล้นตลาด เช่น ทุเรียน ซึ่งนำมาแปรรูปเป็นทุเรียนทอด จนกลายเป็นสินค้า และของฝากที่เลื่องชื่อ

2.2.1.2 พืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง ยังมีการปลูกบ้างในหมู่ที่ 7, 11, 15 การปลูกนั้นเพื่อจำหน่ายภายในท้องถิ่น และท้องถิ่นใกล้เคียง

2.2.1.3 ยางพารา ปลูกมากในหมู่ที่ 2, 3, 6, 7 11, 14 ปลูกเพื่อจำหน่ายในรูปของยางแผ่น, น้ำยางสด

2.2.1.4 ข้าว มีการปลูกที่ หมู่ 3, 5, 11, 12, 14, 15 ส่วนใหญ่ปลูกเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาให้เพื่อเพิ่มคุณภาพในการผลิต

ตารางที่ 10 ปฏิทินกิจกรรมการดูแลปลูกพืช

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
เงาะ	←											→
ทุเรียน	←											→
มังคุด	←											→
มะม่วง	←											→
ยางพารา	←											→
ข้าว							←					→
พืชผักต่างๆ	←											→

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 11 ข้อมูลการเกษตร ปี พ.ศ. 2554 ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

หมู่ที่	ครัวเรือนเกษตรกร	ชนิดที่ปลูก (ไร่)										รวม (ไร่)
		ข้าว	มันสำปะหลัง	มะปราง	ทุเรียน	เงาะ	มังคุด	มะม่วง	ขนุน	มะพร้าว	ยางพารา	
1	100	6	-	45	130	80	206	26	24	15	111	643
2	122	8	-	72	203	96	271	5	30	11	80	776
3	128	22	-	44	93	152	237	66	7	20	385	1,026
4	43	-	-	-	-	-	10	29	2	1	-	42
5	119	567	30	8.5	22	10	42	88	6	20	35	870.5
6	120	13	55	63	190	203	354	30	7	25	140	1,080
7	130	36	5	19	53	188	182	39	7	18	145	692
8	160	95	-	62	100	218	229	22	8	20	126	880
9	55	-	-	6	4	-	2	39	2	2	-	55
10	92	6	-	4	-	-	1	130	4	100	6	251
11	184	48	70	56	450	307	531	19	4	5	796	2,286
12	90	53	-	65	59	119	122	21	4	5	-	448

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 11 ข้อมูลการเกษตร ปี พ.ศ. 2554 ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง (ต่อ)

หมู่ที่	ครัวเรือนเกษตรกร	ชนิดที่ปลูก (ไร่)										
		ข้าว	มันสำปะหลัง	มะปราง	ทุเรียน	เงาะ	มังคุด	มะม่วง	ขนุน	มะพร้าว	ยางพารา	รวม (ไร่)
13	31	-	-	1	-	-	2	10	1	2	4	20
14	1,420	267	-	27	94	128	381	45	8	30	324	1,304
15	117	201	130	24	39	31	83	76	20	12	552	1,168
16	60	-	-	-	-	-	-	-	-	0	2	9
รวม	1,671	1,322	290	496.5	1,437	1,532	2,653	652	134	287	2,706	11,550

หมายเหตุ: พื้นที่ปลูกยางพารา บนเขายายดา ประมาณ 755 ไร่

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.2.2 การประมง

เป็นการทำประมงขนาดเล็ก ส่วนมากหมู่ที่ 5, 9, 10 เป็นลักษณะการทำประมงเพื่อการค้า โดยส่งขายที่ตลาดกลางผลไม้ตะพง และร้านอาหารตามชายหาด

2.2.3 การเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงโค มีการเลี้ยงกระจายอยู่ทั่วทั้งตำบล เป็นการเลี้ยงแบบรายย่อยเฉลี่ยรายละประมาณ 2 – 4 ตัว เป็นการเลี้ยงใช้ระยะเวลาสั้น หมุนเวียนขายไปแล้วซื้อมาขุนขายใหม่

ส่วนการเลี้ยงสุกร และไก่เนื้อ ปัจจุบันเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ดีพอสมควร แต่จะต้องลงทุนสูงในช่วงแรกที่สร้างโรงเรือน

ตารางที่ 12 ปฏิทินกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์และประมง

กิจกรรมการเกษตร	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
โคพันธุ์พื้นเมือง	←											→
โคขุน	←											→
สุกรขุน	←											→
ไก่พันธุ์พื้นเมือง	←											→
ไก่เนื้อ	←											→
ปลาน้ำจืด	←											→

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

2.2.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

ตำบลตะพงมีแหล่งป่าไม้บริเวณเขายายดา และธรรมชาติทางทะเล ซึ่งมีหาดแม่รำพึงเป็นชายหาดที่สวยงาม มีระยะทางยาวตลอดแนวชายหาด ประมาณ 16 กิโลเมตร สภาพแวดล้อมดีและยังมีความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ก็จะเป็นจำพวกลำน้ำ ลำห้วยบนเขายายดา ซึ่งมีอยู่ประมาณ 11 สาย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.2.5. ศักยภาพในตำบล

จุดเด่นของพื้นที่ตำบลตะพงที่เอื้อต่อการพัฒนาคือ

2.2.5.1 บริเวณชายหาด ซึ่งมีพื้นที่เหมาะแก่การทำเป็นสวนสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวใช้เป็นที่พักผ่อนออกกำลังกาย เนื่องจากมีอากาศบริสุทธิ์ สดชื่น และอยู่ติดทะเล

2.2.5.2 บริเวณเชิงเขายายดา เป็นพื้นที่ซึ่งเหมาะแก่การทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้ประชาชนรู้จักรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น ต้นไม้ ลำน้ำต่างๆ เนื่องจากอยู่ติดเชิงเขาซึ่งมีลำน้ำ ลำห้วยไหลผ่านความอุดมสมบูรณ์ของต้นไม้ก็ยังมีอยู่มาก ปัจจุบันได้ดำเนินโครงการฝายแม้วตามพระราชดำริ เพื่อเก็บกักน้ำ และได้รับการพัฒนาปรับปรุงก็จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบลตะพง

2.2.5.3 บริเวณสวนผลไม้ เป็นพื้นที่ของชาวสวนโดยปรับปรุงเปิดให้เป็นแหล่งชมสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด ตามฤดูกาล สนับสนุนเป็นโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2.2.6. สภาพปัญหา

- โรค และแมลงศัตรูพืชระบาด ที่เข้าทำลายไม้ผลของเกษตรกร

2.3 ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

2.3.1 อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลตะพงประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพรองลงมาคือ ค้าขาย รับราชการ พนักงานโรงงาน โดยประมาณดังนี้

ทำสวน	ร้อยละ 47
การประมง	ร้อยละ 13

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ทำไร่	ร้อยละ 1
ทำนา	ร้อยละ 1
ค้าขาย	ร้อยละ 30
ราชการ	ร้อยละ 3
อื่นๆ	ร้อยละ 5

2.3.2 สภาพปัญหา

- ผลผลิตราคาตกต่ำ
- ปัญหาปัจจัยการผลิตราคาสูง
- ปุ๋ย และสารเคมีฆ่าแมลงราคาแพง
- เกษตรกรขาดความรู้ด้านการจัดการ การตลาด

2.4 สภาพทางสังคม

2.4.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ, ลำห้วย	11	สาย
- บึง, หนองน้ำและอื่นๆ	14	สาย

2.4.2 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝาย / ทำนบ	13	สาย
- บ่อน้ำตื่น	2,523	สาย
- บ่อโยก	61	สาย
- สระน้ำ	15	สาย

2.4.3 สภาพปัญหา

- เยาวชนติดยาเสพติด
- กลุ่มปรับปรุงคุณภาพทุเรียนขาดเงินทุนสนับสนุน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. สภาพทั่วไปของพื้นที่ตำบลนาตาขวัญ

สำนักงานจังหวัดระยอง (2554ค) ได้กล่าวถึง แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลนาตาขวัญ ดังนี้

3.1. ข้อมูลทางด้านกายภาพ

ตำบลนาตาขวัญ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตัวเมืองระยอง ห่างจากตัวเมืองระยอง ประมาณ 7 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 33.8 ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนระยองโดยกำเนิด ภาษาพูดเป็นสำเนียงภาษาระยอง

3.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลชากบก	อำเภอบ้านค่าย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านแลง	อำเภอเมืองระยอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลกะเฉด	อำเภอเมืองระยอง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลเชิงเนิน	อำเภอเมืองระยอง

3.1.2 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลนาตาขวัญ มีพื้นที่ราบลุ่มอยู่ทางทิศตะวันตกของตำบล และมีเทือกเขาอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบล ส่วนบริเวณตอนกลางของตำบล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอนลูกฟูก มีที่ราบสลับอยู่บ้าง ตำบลนาตาขวัญมีลำคลองหลายสาย ซึ่งต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาทางด้านทิศตะวันออก ไหลผ่านพื้นที่ตอนกลางของตำบลในแนวทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก คลองที่สำคัญได้แก่ คลองนาตาขวัญ คลองชะวีก คลองท่าฉุด คลองซากขนุน

3.1.3 ข้อมูลกลุ่มดิน ความเหมาะสมของดิน แลคุณภาพดิน

พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลนาตาขวัญ ประกอบด้วยกลุ่มชุดดินต่างๆ ดังนี้

ชุดดินที่ 62 เป็นภูเขาลาดชัน เหมาะแก่การปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์ต้นน้ำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชุดดินที่ 39 / 34 เป็นที่ราบดินปนทราย เหมาะแก่การปลูกไม้ผล ไม้ยืน และพืชไร่

ชุดดินที่ 26 เป็นดินร่วนปนทรายค่อนข้างจัด เหมาะแก่การปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น แต่ต้องปรับปรุงปรุงดินก่อนปลูก

ชุดดินที่ 24 / 43 เป็นดินเหนียวปนทราย มีน้ำท่วมขังเป็นครั้งคราว เหมาะแก่การปลูก พืชไร่อายุสั้น

ชุดดินที่ 24 / 42 เป็นที่ลุ่มดินเหนียวปนทราย มีน้ำขังตลอดปี ไม่เหมาะแก่การปลูกพืช

ชุดดินที่ 59 เป็นที่ลุ่มดินเหนียวปนทราย เหมาะแก่การทำนาปลูกข้าว และปลูกพืชอายุสั้นหลังการทำนา

ชุดดินที่ 17 / 18 เป็นดินเหนียวปนทรายละเอียด ขาดธาตุอาหารพืชอย่างมาก มีน้ำท่วมขังใช้ปลูกข้าวได้ แต่ต้องใช้ปุ๋ยปรับปรุงดินค่อนข้างมาก

ชุดดินที่ 17 เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย มีการระบายน้ำค่อนข้างเลว เป็นกรดจัดถึงกรดแก่ มีค่าความเป็นกรดด่าง ประมาณ 4.5 – 5.5

ชุดดินที่ 18 เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินร่วนเป็นดินเหนียวปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ดินเป็นกรดแก่ถึงปานกลาง ประมาณ 5.5 – 6.0

ชุดดินที่ 39 เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย พบบริเวณลูกคลื่นถึงที่ลาดเชิงเขา เป็นดินลึกระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำเป็นกรดจัดถึงกรดแก่ ประมาณ 4.5 – 5.5

ชุดดินที่42 เนื้อดินเป็นทรายจัด ดินค่อนข้างลึก ระบายน้ำดีปานกลางความอุดมสมบูรณ์สมบูรณ์ต่ำมาก เป็นกรดแก่ถึงปานกลาง ประมาณ 5.6 – 6.0

ชุดดินที่ 43 เป็นพวกดินทราย บางแห่งมีเปลือกหอยปน พบบริเวณเชิงเขา มีการระบายน้ำมาก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นกรดถึงปานกลาง ประมาณ 4.5 – 7.0

ชุดดินที่ 45 เป็นดินเหนียวหรือดินร่วนมีกรวดลูกรังปนปริมาณมาก พบบริเวณลูกคลื่นเชิงเนื้อดินตื้น ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นกรดจัดถึงกรดแก่ประมาณ 4.5 – 5.5

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประมาณร้อยละ 55 ได้แก่ พื้นที่ตอนกลางของตำบลเป็นดินลึกเนื้อละเอียด มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ แต่สามารถใช้ปลูกพืชไร่ หรือไม้ผลได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยางพาราแต่จำเป็นต้องมีการใส่ปุ๋ยในปริมาณที่เหมาะสม และควรมีการอนุรักษ์ดินที่ถูกวิธี ส่วนพื้นที่อีกประมาณร้อยละ 20 ได้แก่ บริเวณด้านทิศตะวันตกของตำบลเป็นดินลึก เนื้อดินละเอียดปานกลางหรือค่อนข้างเป็นทราย มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงต่ำ และมีน้ำท่วมขังเหมาะสำหรับการปลูกข้าวในฤดูฝน ปลูกผักเพื่อการค้า และปลูกพืชไร่อื่นๆ ได้แต่ต้องมีการใส่ปุ๋ยในอัตราที่เหมาะสม และการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ดีเพื่อให้คุ้มแก่การลงทุน พื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกของตำบลอีกประมาณร้อยละ 25 เป็นดินตื้นถึงลึกไม่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชในทางการเกษตร ควรจัดเป็นพื้นที่ป่าไม้โดยมีการปลูกป่าเพื่อสงวนไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร

3.1.4 พื้นที่ป่าไม้

ตำบลนาตาขวัญมีพื้นที่ป่าไมเป็นป่าธรรมชาติ ตามแนวภูเขา และสันเขา ประมาณ 550 ไร่ และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ปลูกโดยกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติป่าไม่ตำบลนาตาขวัญ มีพื้นที่ประมาณ 120 ไร่

3.1.5 ลักษณะภูมิอากาศ และอุณหภูมิ

ลักษณะภูมิอากาศของตำบลนาตาขวัญ เป็นแบบเมืองร้อนเฉพาะฤดู (Tropical Savannah Climate) แบ่งเป็น 2 ฤดูใหญ่ๆ คือ ฤดูฝน 6 เดือน ซึ่งตรงกับช่วงลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านเริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึง ตุลาคม และฤดูแล้ง แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงฤดูหนาวเป็น 3 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง มกราคม และช่วงฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึง เมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยตลอด ทั้งปี 28.9 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิสูงสุด 37 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุด 18 องศาเซลเซียส

3.1.6 แหล่งน้ำ และปริมาณน้ำฝน

3.1.5.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ คลองนาตาขวัญ คลองชะวึก คลองชากขนุน คลองท่าฉุด ใช้ประโยชน์จากน้ำเพื่อการเพาะปลูกได้ไม่ตลอดปี เนื่องจากจากฤดูแล้งน้ำจะแห้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.1.5.2 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่

3.1.5.2.1 คลองชลประทาน ซึ่งเป็นโครงการชลประทานขนาดเล็ก ครอบคลุมพื้นที่ 1,500 ไร่ ซึ่งอยู่ในหมู่ที่ 1, 2, 3, 4 ตำบลนาตาขวัญ ปัจจุบันมีโครงการส่งน้ำให้ถึงสวนของเกษตรกรแต่ยังไม่สมบูรณ์ โดยการสูบแหล่งน้ำคลองชลประทานไปเติมในสระน้ำของเกษตรกร

3.1.5.2.2 ฝายทดน้ำ จำนวน 12 แห่ง

3.1.5.2.3 สระน้ำสาธารณะ จำนวน 6 แห่ง

3.1.5.2.4 บ่อน้ำตื้น จำนวน 750 บ่อ, บ่อบาดาล จำนวน 5 บ่อ

3.1.7 ปริมาณน้ำฝนในตำบลนาตาขวัญ

เดือนมกราคม – มีนาคม	เป็นช่วงที่ปริมาณน้ำฝนต่ำกว่า 50 มิลลิเมตร อากาศแห้งแล้ง ความชื้นในอากาศน้อย
เดือนเมษายน – มิถุนายน	ปริมาณน้ำฝนสูงกว่าช่วง เดือนมกราคม - มีนาคม เนื่องจากเข้าสู่ช่วงต้นฤดูฝน
เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม	ฝนทิ้งช่วง ปริมาณน้ำฝนไม่แน่นอน
เดือนกันยายน – ตุลาคม	เป็นช่วงฝนตกชุกที่สุด
เดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม	มีฝนตกน้อยลง อากาศแห้งแล้ง อุณหภูมิเย็น

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 13 แสดงปริมาณน้ำฝนของตำบลบ้านนาตาขวัญ ปี พ.ศ. 2545 - 2553

(เป็นมิลลิเมตร / จำนวนวันที่ฝนตก)

เดือน	2445	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553
มกราคม	-	-	26.9	48.3	8.3	-	-	-	71.8
	-	-	(4วัน)	(3วัน)	(1วัน)	-	-	-	-
กุมภาพันธ์	38.9	41.6	31.2	-	37.7	-	67.6	11.2	7
	(2วัน)	(3วัน)	(4วัน)	-	(5วัน)	-	(6วัน)	(1วัน)	-
มีนาคม	87	98.7	-	68.0	101.9	-	30.2	23.7	43.9
	(5วัน)	(5วัน)	-	(3วัน)	(4วัน)	-	(1วัน)	(1วัน)	-
เมษายน	23.7	106.3	28.6	252.9	65.0	104.2	99.7	119.1	45.7
	(5วัน)	(5วัน)	(2วัน)	(8วัน)	(6วัน)	(8วัน)	(7วัน)	(8วัน)	-
พฤษภาคม	272.1	126.9	194.9	117.6	292.1	340.3	90	339.6	147.6
	(12วัน)	(8วัน)	(13วัน)	(7วัน)	(12วัน	(17วัน)	(9วัน)	(12วัน	-
มิถุนายน	124.1	23.4	218.1	49.8	202.3	262.6	92	60.4	237.1
	(6วัน)	(10วัน)	(13วัน)	(5วัน)	(15วัน	(16วัน)	(12วัน	(8วัน)	-
กรกฎาคม	108	362.9	99.5	42.5	95.6	163.2	232	130.7	147
	(10วัน)	(19วัน)	(7วัน)	(6วัน)	(7วัน)	(10วัน)	(13วัน	(9วัน)	-
สิงหาคม	123.6	64.1	60.7	87.7	79.5	95.8	283	92.6	270.3
	(13วัน)	(8วัน)	(8วัน)	(7วัน)	(9วัน)	(4วัน)	(11วัน	(9วัน)	-
กันยายน	295.6	227.6	227.1	257.1	252.1	174.1	176	258	160.9
	(10วัน)	(15วัน)	(19วัน)	(17วัน)	(13วัน	(16วัน)	(15วัน	(14วัน	
ตุลาคม	160.9	179.0	157.1	283.5	163.3	115.8	233	186.8	338.7
	(7วัน)	(11วัน)	(9วัน)	(17วัน)	(13วัน	(6วัน)	(13วัน	(17วัน	-
พฤศจิกายน	18.9	-	52.0	59.4	-	69.6	57.5	4.6	15.5
	(3วัน)	-	(2วัน)	(6วัน)	-	(1วัน)	(5วัน)	(1วัน)	-
ธันวาคม	47.0	-	-	60.2	18.7	-	-	3.3	-
	(5วัน)	-	-	(3วัน)	(2วัน)	-	-	(1วัน)	
รวม	1,299	1,410	1,146	1,327	1,316	1,325	1,321	1,230	1,485

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.1.8 ภัยธรรมชาติ

ตำบลนาตาขวัญ จะประสบปัญหาฝนทิ้งช่วงทุกปี ประกอบกับแหล่งกักเก็บน้ำมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับพื้นที่การเกษตร ทำให้พืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะไม้ผลซึ่งเป็นช่วงที่ใกล้ระยะเวลาเก็บเกี่ยว และช่วงเดือนเมษายน – มิถุนายน จะประสบปัญหาวาตะจากพายุต่างๆ ทำให้ต้นไม้โค่นล้มเสียหายบ้างในบางปี

3.1.9 สภาพปัญหา

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ขาดแคลนน้ำด้านการเกษตรในฤดูแล้งบางจุด
- ต้นทุนการผลิตต่อไร่สูง ผลผลิตตกต่ำ
- ขาดความรู้เรื่องระบบการผลิต (บางชนิด)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.2. ข้อมูลทางชีวภาพ

ตารางที่ 14 ข้อมูลพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจของตำบลนาตาขวัญ

ชื่อพืช หมู่ที่	พื้นที่ถือครอง (ไร่)	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)	ครัวเรือนทั้งหมด (ครัวเรือน)	ครัวเรือนเกษตรกร (ครัวเรือน)	เงาะ (ไร่)	ทุเรียน (ไร่)	มังคุด (ไร่)	มะปราง (ไร่)	ลองกอง (ไร่)	ยางพารา (ไร่)	สับปะรด (ไร่)	ข้าวนาปี (ไร่)	มันสำปะหลัง (ไร่)
1	2,000	1,110	277	129	38	14	130	10	16	50	-	200	-
2	2.300	1,500	270	166	125	38	155	20	45	55	10	260	-
3	3,575	2,325	260	168	270	130	320	50	150	900	20	-	-
4	3,500	2,450	142	128	105	115	310	40	185	1,200	10	-	10
5	7,700	3,274	250	191	205	110	445	30	194	1,220	10	-	-
6	2,100	1,245	119	93	130	65	180	20	65	480	20	-	-
รวม	21,175	11,904	1,314	876	873	472	1,540	170	655	3,905	70	460	10
ผลผลิต					1,200	950	480	400	480	240	7,000	600	3,500

ที่มา: ข้อมูลพืชเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2553 / 2554

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 15 แสดงระบบการผลิตพืช / เทคโนโลยีการผลิต

พืช	พันธ์ที่ปลูก	ระยะปลูก	การใช้ปุ๋ย	สารเคมี	ระบบตลาด
มังคุด	พื้นเมือง	8x8 ม.	16-16-16	-ไพรีทอยด์	-ขายตลาดท้องถิ่น
			13-13-21	-ไซเปอร์เมทธิล	-พ่อค้ารับซื้อในสวน
			ปุ๋ยคอก	-สารชีวภาพ	
ทุเรียน	หมอนทอง,	8x8 ม.	16-16-16	-อาลีเอท, ไพรีทอยด์	-ขายตลาดท้องถิ่น
	ก้านยาว, ชะนี,		13-13-21	-ไซเปอร์เมทธิล	-พ่อค้ารับซื้อในสวน
	กระดุม		ปุ๋ยคอก	-สารชีวภาพ	
เงาะ	โรงเรียน,	10x10 ม.	16-16-16	-สารชีวภาพ	- ขายตลาดท้องถิ่น
	สีชมพู		13-13-21	-เพลนโนฟิกซ์	- พ่อค้ารับซื้อในสวน
			ปุ๋ยคอก		
มะพร้าว	มะพร้าวน้ำหอม	6x6 ม.	16-16-16	-ฟูราดาน	- ขายตลาดท้องถิ่น
	พื้นเมือง (แก่)	10x10 ม.	13-13-21	-ลูกเหม็น	- พ่อค้ารับซื้อในสวน
			ปุ๋ยคอก		
ยางพารา	RRIM 600	2.5x7 ม.	15-15-15	-ไดเทนเอ็ม 45	- ขายตลาดท้องถิ่น
พืชผัก	กระเพรา,				
	โหระพา,		ปุ๋ยคอก	-คาร์บาริล	- ขายตลาดท้องถิ่น
	ผักบุ้ง, ถั่วฝักยาว,				
	อื่นๆ		ปุ๋ยเคมี	-สารชีวภาพ	- พ่อค้ารับซื้อในสวน

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 16 ปฏิทินกิจกรรมการดูแลปลูกพืช เลี้ยงสัตว์

กิจกรรมการเกษตร	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าว	←			→		←					→	
ทุเรียน	←											→
เงาะ	←											→
มังคุด	←											→
ยางพารา	←											→
กระท้อน	←											→
ลองกอง	←											→
มะยงชิด, มะปราง	←											→
โคเนื้อ	←											→
ไก่ไข่	←											→
สุกร	←											→
ไก่พื้นเมือง	←											→
ไก่เนื้อ	←											→

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

3.2.1 สภาพปัญหา

- ปัญหาต้นทุนการผลิต ปุ๋ย สารเคมี ราคาสูง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ปัญหาไม่มีแหล่งน้ำสำรองในฤดูแล้ง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.3. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

3.3.1 ขนาดการถือครองที่ดิน

พื้นที่การเกษตรถือครองเฉลี่ย	14.27	ไร่ / ครัวเรือน

3.3.2 สิทธิในที่ดินทำกิน

ที่ดินเป็นของตนเองโดยไม่ต้องเช่า	809	ครัวเรือน
ที่ดินทำกินต้องเช่าเพิ่มบางส่วน	25	ครัวเรือน

3.3.3 จำนวนแรงงาน

ในการทำสวนผลไม้ของเกษตรกรตำบลนาตาขวัญส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือน สำหรับสวนขนาดใหญ่จ้างแรงงานเพิ่มในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต วันละ 150 – 200 บาท

ในการทำสวนยางพาราของเกษตรกรตำบลนาตาขวัญ ส่วนใหญ่ใช้แรงงานในพื้นที่ มีปัญหาด้านแรงงาน การแบ่งผลประโยชน์จากการกรีดยางแบ่งเป็น 40 : 60 คือเจ้าของสวนได้ ร้อยละ 60 และคนรับจ้างกรีดได้ ร้อยละ 40

3.3.4 รายได้ รายจ่ายครัวเรือน

รายได้จากการทำการเกษตร	857	ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ย	75,000	บาท / ครัวเรือน / ปี
รายได้นอกภาคเกษตร	80	ครัวเรือน (ร้านค้า รับจ้าง)
รายได้เฉลี่ย	150,000	บาท / ครัวเรือน / ปี
รายได้จากภาคเกษตรรวมกับรายได้ของลูกหลานที่ออกไปทำงานบริษัท	135	ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ย	170,000	บาท / ครัวเรือน / ปี

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตร		
ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (อาหาร, น้ำ, ไฟฟ้า ฯลฯ)	เฉลี่ย	ร้อยละ 50
ค่าใช้จ่ายในสวนผลไม้ (ปุ๋ย, สารเคมี, ค่าแรงงาน)	เฉลี่ย	ร้อยละ 30
ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน	เฉลี่ย	ร้อยละ 10
ค่าใช้จ่ายยามเจ็บป่วย	เฉลี่ย	ร้อยละ 10

3.3.5 เทคนิคและวิธีการผลิต

การผลิตพืช / สัตว์ / ประมง เกษตรกรยอมรับ และนำเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ การผลิตพืชนอกฤดู การตัดแต่งกิ่ง การใช้พันธุ์ดี การป้องกันกำจัดศัตรูแบบผสมผสาน ตลอดจนการปฏิบัติดูแลรักษา การใช้สารชีวภาพร่วมด้วย การวางแผนการปลูกพืช / เลี้ยงสัตว์ที่ดี นอกจากนี้ยังได้วางแผนการจัดการด้านการตลาดสินค้าเกษตร เพื่อรองรับผลผลิตการเกษตรในตำบล

ตารางที่ 17 ต้นทุนการผลิตพืชต่อไร่ของตำบลนาตาขวัญ

พืช / ต้นทุน	ทุเรียน	เงาะ	มังคุด	ยางพารา	ข้าว
1. ค่าต้นพันธุ์	640	480	640	1,216	300
2. ค่าเตรียมดิน	500	500	500	500	600
3. ค่าปลูก	500	500	500	500	400
4. ค่าปุ๋ย	800	800	800	800	800
5. สารกำจัดวัชพืช	150	150	150	150	150
6. สารกำจัดศัตรูพืช	300	300	300	200	150
7. ค่าเก็บเกี่ยว	1,500	1,500	800	2,000	500
8. ค่าขนส่ง	300	300	200	300	100
9. แรงงานและอื่นๆ	200	600	200	500	150
รวม	4,890	5,130	4,090	6,166	3,150

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.3.6 แหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตร

ในการประกอบอาชีพการเกษตรต้องมีเงินทุน มีทั้งของตนเอง และแหล่งเงินกู้ดังนี้

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	ร้อยละ 35
สหกรณ์การเกษตร	ร้อยละ 30
ธนาคารพาณิชย์	ร้อยละ 10
ญาติพี่น้อง	ร้อยละ 10
กลุ่มสถาบันเกษตรกร / กลุ่มธรรมชาติ / อื่นๆ	ร้อยละ 15

3.3.7 ภาวะหนี้สิน

ปัจจุบันเกษตรกรมีหนี้สินหลายทาง กู้เงินจากหลายสถาบัน รายได้ที่ได้จากภาคเกษตรไม่พอใช้หนี้ จึงทำให้หนี้สินเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับรายได้จากภาคเกษตรประสบปัญหาราคาไม่แน่นอน และยังขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศ

3.3.8 กองทุนหมู่บ้านและผลการดำเนินการ

ตำบลนาตาขวัญมีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน ได้รับเงินกองทุนหมู่บ้านๆ ละ 1 ล้านบาท จำนวน 6 หมู่บ้าน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านแบ่งเขตการปกครองจัดตั้งใหม่ การบริหารเงินทุนแต่ละหมู่บ้านมีคณะกรรมการบริหารเงินกองทุน และวางกฎข้อบังคับในการกู้ยืมไว้อย่างเคร่งครัด ปัจจุบันไม่มีปัญหาในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

3.3.9 สภาพปัญหา

- โรคแมลงระบาดสัตว์น้ำและพืช
- ปัจจัยการผลิตสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ
- ขาดการสนับสนุนด้านพืช / พันธุ์ใหม่ๆ / พันธุ์สัตว์ / ปัจจัยการผลิต

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.4 ข้อมูลด้านสังคม

พื้นที่ / สภาพการถือครองที่ดิน

พื้นที่ทั้งหมดของตำบลนาตาขวัญ	21,178	ไร่
พื้นที่การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย	2,117	ไร่
พื้นที่ทำการเกษตร	14,725	ไร่
พื้นที่ทำนา	650	ไร่
พื้นที่ทำสวน	7,483	ไร่
พื้นที่ทำไร่	300	ไร่
พื้นที่อื่นๆ	6,300	ไร่
พื้นที่สาธารณะประโยชน์ป่าไม้	153	ไร่

3.4.1 สภาพปัญหา

- มีที่ทำกินน้อย บางครอบครัวไม่มีที่ทำกิน ต้องเช่า

4. สภาพทั่วไปของพื้นที่ตำบลบ้านแลง

สำนักงานจังหวัดระยอง (2554ง) ได้กล่าวถึง แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลบ้านแลง ดังนี้

4.1 ข้อมูลทางกายภาพ

ตำบลบ้านแลงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตัวเมืองระยอง ห่างจากตัวเมืองระยองประมาณ 6 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนระยองโดยกำเนิด ภาษาพูดเป็นสำเนียงภาษาระยอง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลนาตาขวัญ	อำเภอเมืองระยอง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลตะพง เชิงเนิน	อำเภอเมืองระยอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลสำนักทอง	อำเภอเมืองระยอง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลเชิงเนิน	อำเภอเมืองระยอง

4.1.2 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลบ้านแลง มีพื้นที่ราบลุ่มอยู่ทางทิศตะวันตกของตำบล และมีเทือกเขาอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนบริเวณตอนกลางของตำบลพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอนลูกฟูก มีที่ราบสลับอยู่บ้าง ตำบลบ้านแลงมีลำคลองหลายสาย ซึ่งต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาทางด้านทิศตะวันออก ไหลผ่านพื้นที่ตอนกลางของตำบลในแนวทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก คลองที่สำคัญได้แก่ คลองบ้านแลง คลองขวากลิง คลองซากขนุน คลองตาสอน

4.1.3 พื้นที่ป่าไม้

ตำบลบ้านแลงมีพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นป่าธรรมชาติ ตามแนวภูเขาและบนสันเขาประมาณ 850 ไร่ และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ปลูกโดยกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติตำบลบ้านแลง พื้นที่ประมาณ 240 ไร่

4.1.4 ลักษณะภูมิอากาศ และอุณหภูมิ

ลักษณะภูมิอากาศของตำบลบ้านแลง เป็นแบบเมืองร้อนเฉพาะฤดู (Tropical Savannah Climate) แบ่งเป็น 2 ฤดูใหญ่ๆ คือ ฤดูฝน 6 เดือน ซึ่งตรงกับช่วงลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่าน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง ตุลาคม และฤดูแล้งแบ่งเป็น 2 ช่วง คือช่วงฤดูหนาวเป็นเวลา 3 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง มกราคม และช่วงฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปี 28.9 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 34.2 องศาเซลเซียสและอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 24.6 องศาเซลเซียส

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.1.5 แหล่งน้ำ และปริมาณน้ำฝน

แหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ คลองบ้านแลง คลองขวากลิง คลองซากขนุน คลองตาสอน ใช้ประโยชน์จากน้ำเพื่อการเพาะปลูกได้ไม่ตลอดปี เนื่องจากจากฤดูแล้งน้ำจะแห้งคลอง แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำบ้านแลง ซึ่งเป็นโครงการชลประทานขนาดเล็ก มีพื้นที่กักเก็บ 50 ไร่ ปัจจุบันมีโครงการส่งน้ำให้ถึงสวนของเกษตรกรแต่ยังไม่สมบูรณ์ โดยการสูบแหล่งน้ำจากหนองท่ากะสาวไปเติมในสระน้ำของเกษตรกรและเติมในอ่างน้ำ

4.1.6 ปริมาณน้ำฝนในตำบลบ้านแลง

เดือนมกราคม – มีนาคม	เป็นช่วงที่ปริมาณน้ำฝนต่ำกว่า 50 ม.ม. อากาศแห้งแล้ง ความชื้นในอากาศน้อย
เดือนเมษายน – มิถุนายน	ปริมาณน้ำฝนสูงกว่าช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม เนื่องจากเข้าสู่ช่วงต้นฤดูฝน
เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม	ฝนทิ้งช่วง ปริมาณน้ำฝนไม่แน่นอน
เดือนกันยายน – ตุลาคม	เป็นช่วงฝนตกชุกที่สุด
เดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม	มีฝนตกน้อยลง อากาศแห้งแล้ง

4.1.7 ข้อมูลกลุ่มดิน ความเหมาะสมของดิน และคุณภาพดิน

พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลบ้านแลง ประกอบด้วยกลุ่มชุดดินต่างๆ ดังนี้

ชุดดินที่ 62	เป็นภูเขาลาดชัน เหมาะแก่การปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์ต้นน้ำ
ชุดดินที่ 39 / 34	เป็นที่ราบดินปนทราย เหมาะแก่การปลูกไม้ผล ไม้ยืน และพืชไร่
ชุดดินที่ 26	เป็นดินร่วนปนทรายค่อนข้างจัด เหมาะแก่การปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นแต่ต้องปรับปรุงปรุงดินก่อนปลูก
ชุดดินที่ 24 / 43	เป็นดินเหนียวปนทราย มีน้ำท่วมขังเป็นครั้งคราว เหมาะแก่การปลูกพืชไร่อายุสั้น
ชุดดินที่ 24 / 42	เป็นที่ลุ่มดินเหนียวปนทราย มีน้ำขังตลอดปี ไม่เหมาะแก่การปลูกพืช

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชุดดินที่ 59 เป็นที่ลุ่มดินเหนียวปนทราย เหมาะแก่การทำนาปลูกข้าว และปลูกพืชอายุสั้นหลังการทำนา

ชุดดินที่ 17 / 18 เป็นดินเหนียวปนทรายละเอียด ขาดธาตุอาหารพืชอย่างมาก มีน้ำท่วมขังใช้ปลูกข้าวได้ แต่ต้องใช้ปุ๋ยปรับปรุงดินค่อนข้างมาก

ชุดดินที่ 17 เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย มีการระบายน้ำค่อนข้างเลว เป็นกรดจัดถึงกรดแก่ มีค่าความเป็นกรดด่างประมาณ 4.5 – 5.5

ชุดดินที่ 18 เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินร่างเป็นดินเหนียวปนทราย มีการระบายน้ำเลว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ดินเป็นกรดแก่ถึงปานกลาง ประมาณ 5.5 – 6.0

ชุดดินที่ 39 เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย พบบริเวณลูกคลื่นถึงที่ลาดเชิงเขา เป็นดินลึกระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำเป็นกรดจัดถึงกรดแก่ ประมาณ 4.5 – 5.5

ชุดดินที่ 42 เนื้อดินเป็นทรายจัด ดินค่อนข้างลึก ระบายน้ำดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์สมบูรณ์ต่ำมาก เป็นกรดแก่ถึงปานกลาง ประมาณ 5.6 – 6.0

ชุดดินที่ 43 เป็นพวกดินทราย บางแห่งมีเปลือกหอยปน พบบริเวณเชิงเขา ระบายน้ำมาก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นกรดถึงปานกลาง ประมาณ 5.5-7.0

ชุดดินที่ 45 เป็นดินเหนียวหรือดินร่วนมีกรวดลูกรังปนปริมาณมาก พบบริเวณลูกคลื่นเชิงเนื้อดินตื้น ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นกรดจัดถึงกรดแก่ประมาณ 4.5 – 5.5

ประมาณร้อยละ 55 ได้แก่ พื้นที่ตอนกลางของตำบลเป็นดินลึกเนื้อละเอียด มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ แต่สามารถใช้ปลูกพืชไร่ หรือไม้ผลได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยางพาราแต่จำเป็นต้องมีการใส่ปุ๋ยในปริมาณที่เหมาะสม และควรมีการอนุรักษ์ดินที่ถูกวิธี ส่วนพื้นที่อีกประมาณร้อยละ 20 ได้แก่บริเวณด้านทิศตะวันตกของตำบลเป็นดินลึก เนื้อดินละเอียดปานกลางหรือค่อนข้างเป็นทราย มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงต่ำ และมีน้ำท่วมขังเหมาะสำหรับการปลูกข้าวในฤดูฝน ปลูกผักเพื่อการค้า และปลูกพืชไร่อื่นๆ ได้แต่ต้องมีการใส่ปุ๋ยในอัตราที่เหมาะสมและการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ดีเพื่อให้คุ้มแก่การลงทุน พื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกของตำบลอีก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประมาณร้อยละ 25 เป็นดินตื้นถึงลึกไม่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชในทางการเกษตร ควรจัดเป็นพื้นที่ป่าไม้โดยมีการปลูกป่า เพื่อสงวนไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร

4.1.8 ภัยธรรมชาติ

ตำบลบ้านแลง จะประสบปัญหาฝนทิ้งช่วงทุกปี ประกอบกับแหล่งกักเก็บน้ำมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับพื้นที่การเกษตร ทำให้พืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะไม้ผลซึ่งเป็นช่วงที่ใกล้ระยะเวลาเก็บเกี่ยว และช่วงเดือนเมษายน – มิถุนายน จะประสบปัญหาวาตภัยจากพายุต่างๆ ทำให้ต้นไม้โค่นล้มเสียหายบ้างในบางปี

ตารางที่ 18 แสดงปริมาณน้ำฝนอำเภอเมืองระยอง ย้อนหลังช่วงระหว่าง ปี พ.ศ. 2545 – 2553

เดือน	2445	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553
ม.ค.	-	-	26.9	48.3	8.3	-	-	-	71.8
	-	-	(4วัน)	(3วัน)	(1วัน)	-	-	-	-
ก.พ.	38.9	41.6	31.2	-	37.7	-	67.6	11.2	7
	(2วัน)	(3วัน)	(4วัน)	-	(5วัน)	-	(6วัน)	(1วัน)	-
มี.ค.	87	98.7	-	68.0	101.9	-	30.2	23.7	43.9
	(5วัน)	(5วัน)	-	(3วัน)	(4วัน)	-	(1วัน)	(1วัน)	-
เม.ย.	23.7	106.3	28.6	252.9	65.0	104.2	99.7	119.1	45.7
	(5วัน)	(5วัน)	(2วัน)	(8วัน)	(6วัน)	(8วัน)	(7วัน)	(8วัน)	-
พ.ค.	272.1	126.9	194.9	117.6	292.1	340.3	90	339.6	147.6
	(12วัน)	(8วัน)	(13วัน)	(7วัน)	(12วัน)	(17วัน)	(9วัน)	(12วัน)	-
มิ.ย.	124.1	23.4	218.1	49.8	202.3	262.6	92	60.4	237.1
	(6วัน)	(10วัน)	(13วัน)	(5วัน)	(15วัน)	(16วัน)	(12วัน)	(8วัน)	-
ก.ค.	108	362.9	99.5	42.5	95.6	163.2	232	130.7	147
	(10วัน)	(19วัน)	(7วัน)	(6วัน)	(7วัน)	(10วัน)	(13วัน)	(9วัน)	-
ส.ค.	123.6	64.1	60.7	87.7	79.5	95.8	283	92.6	270.3
	(13วัน)	(8วัน)	(8วัน)	(7วัน)	(9วัน)	(4วัน)	(11วัน)	(9วัน)	-
ก.ย.	295.6	227.6	227.1	257.1	252.1	174.1	176	258	160.9
	(10วัน)	(15วัน)	(19วัน)	(17วัน)	(13วัน)	(16วัน)	(15วัน)	(14วัน)	

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 18 (ต่อ)

เดือน	2445	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553
ต.ค.	160.9	179.0	157.1	283.5	163.3	115.8	233	186.8	338.7
	(7วัน)	(11วัน)	(9วัน)	(17วัน)	(13วัน)	(6วัน)	(13วัน)	(17วัน)	-
พ.ย.	18.9	-	52.0	59.4	-	69.6	57.5	4.6	15.5
	(3วัน)	-	(2วัน)	(6วัน)	-	(1วัน)	(5วัน)	(1วัน)	-
ธ.ค.	47.0	-	-	60.2	18.7	-	-	3.3	-
	(5วัน)	-	-	(3วัน)	(2วัน)	-	-	(1วัน)	
รวม	1,299	1,410	1,146	1,327	1,316	1,325	1,321	1,230	1,485
	(78วัน)	(84วัน)	(81วัน)	(82วัน)	(87วัน)	(78วัน)	(92วัน)	(81วัน)	-

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

4.1.9 สภาพปัญหา

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ขาดแคลนน้ำด้านการเกษตรในฤดูแล้งบางจุด
- ต้นทุนการผลิตต่อไร่สูง ผลผลิตตกต่ำ
- ขาดความรู้เรื่องระบบการผลิต (บางชนิด)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.2 ข้อมูลชีวภาพ

ตารางที่ 19 ต้นทุนการผลิตพืชต่อไร่

พืช / ต้นทุน	ทุเรียน	เงาะ	มังคุด	ยางพารา	ข้าว
ค่าต้นพันธุ์	500	500	500	800	300
ค่าเตรียมดิน	500	500	500	500	600
ค่าปลูก	500	500	500	500	400
ค่าปุ๋ย	1,100	1,100	1,100	1,100	400
สารกำจัดวัชพืช	500	500	500	500	100
สารกำจัดศัตรูพืช	1,100	1,100	1,100	300	200
ค่าเก็บเกี่ยว	1,000	1,000	700	2,000	250
ค่าขนส่ง	300	300	200	300	100
แรงงานและอื่นๆ	200	600	200	500	150
รวม	5,700	5,700	5,300	6,500	2,000

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 20 ข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจของตำบลบ้านแลง

ชื่อพืช / หมู่ที่	พื้นที่ถือครอง (ไร่)	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)	ครัวเรือนทั้งหมด / ครัวเรือน	ครัวเรือนเกษตรกร / ครัวเรือน	เงาะ (ไร่)	ทุเรียน (ไร่)	มังคุด (ไร่)	มะปราง (ไร่)	ลองกอง (ไร่)	ยางพารา (ไร่)	สับปะรด (ไร่)	ข้าวนาปี (ไร่)	มันสำปะหลัง (ไร่)
1	1,880	1,422	395	113	5	25	80	5	5	42	-	79	-
2	2,440	1,690	204	114	61	81	110	40	20	113	-	14	-
3	2,520	1,780	135	99	40	100	180	30	20	450	40	-	-
4	3,210	2,120	379	140	80	110	229	40	35	842	-	14	10
5	2,610	1,570	274	145	94	118	350	25	70	255	-	13	-
6	3,440	2,400	382	183	70	244	515	80	65	1,755	40	4	138
7	3,070	2,040	258	96	20	70	90	20	15	620	-	-	5
รวม	19,170	13,022	2,027	890	370	748	1,554	240	230	4,077	80	124	156
ผลผลิตเฉลี่ย กก/ไร่					**1,200**	**1,200**	**600**	**500**	**400**	**220**	**5,000**	**480**	**4,000**

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 21 แสดงระบบการผลิตพืช / เทคโนโลยีการผลิต

พืช	พันธ์ที่ปลูก	ระยะปลูก	การใช้ปุ๋ย	สารเคมี	ระบบตลาด
มังคุด	พื้นเมือง	8x8 ม.	16-16-16	-คาร์เบนดาซิม	-ขายตลาดท้องถิ่น
			8-24-24	-ไซเปอร์เมทธิล	(สตาร์, ตะพง)
			13-13-21	-คลอร์ไพรีฟอส	-พ่อค้ารับซื้อในสวน
			ปุ๋ยคอก	-อิมิดาโคลพริด	-ส่งออก (มีจุดรับซื้อ)
			สารชีวภาพ	-สารชีวภาพ	
ทุเรียน	หมอนทอง,	8x8 ม.	16-16-16	-อาลีเอท, ไพรีทอยด์	-ขายตลาดท้องถิ่น
	ชะนี, กระดุม		8-24-24	-ไซเปอร์เมทธิล	(สตาร์, ตะพง)
			13-13-21	-อิมิดาโคลพริด	-พ่อค้ารับซื้อในสวน
			ปุ๋ยคอก	-สารชีวภาพ	-ส่งออก (มีจุดรับซื้อ)
			สารชีวภาพ		
เงาะ	โรงเรียน,	10x10 ม.	16-16-16	-สารชีวภาพ	-ขายตลาดท้องถิ่น
	สีชมพู		8-24-24	-เพลนโนฟิกซ์	(สตาร์, ตะพง)
			13-13-21		-พ่อค้ารับซื้อในสวน
			ปุ๋ยคอก		
			สารชีวภาพ		
สละ	เนินวง,	4x4 ม.	16-16-16	-คาร์เบนดาซิม	
	สุมารี		ปุ๋ยคอก	-ปูนขาว	
			สารชีวภาพ		
มะพร้าว	มะพร้าวน้ำหอม	6x6 ม.	16-16-16	-ลูกเหม็น	- ขายตลาดท้องถิ่น
	พื้นเมือง (แก่)	10x10 ม.	13-13-21		- พ่อค้ารับซื้อในสวน
			ปุ๋ยคอก		
มะม่วง	แก้ว, อกร่อง,	6x6 ม.	15-15-15	-คาร์เบ็นดาซิม	- ขายตลาดท้องถิ่น
	เขียวเสวย,	10x10 ม.	8-24-24		- พ่อค้ารับซื้อในสวน
	น้ำดอกไม้,		ปุ๋ยคอก		- แปรรูป
ยางพารา	RRIM 600	2.5x7 ม.	15-15-15	-ไดเทนเอ็ม 45	- ขายตลาดท้องถิ่น
			ปุ๋ยคอก	-ปูนแดง	
พืชผัก	ผักกินใบ,		ปุ๋ยคอก	-คาร์บาริล	- ขายตลาดท้องถิ่น
	ผักกินผล		ปุ๋ยเคมี	-สารชีวภาพ	- พ่อค้ารับซื้อในสวน

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 22 ปฏิทินกิจกรรมการดูแลปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และแปรรูป

กิจกรรมการเกษตร	**ม.ค.**	**ก.พ.**	**มี.ค**	**เม.ย.**	**พ.ค.**	**มิ.ย**	**ก.ค**	**ส.ค**	**ก.ย.**	**ต.ค**	**พ.ย**	**ธ.ค.**
ข้าว	←			→		←					→	
มันสำประหลัง			→									←
ทุเรียน	←											→
เงาะ	←											→
มังคุด	←											→
ยางพารา	←											→
กระท้อน	←											→
ลองกอง , น้อยหน่า	←											→
มะยงชิด , มะปราง	←											→
สละ	←											→
เพาะเห็ด	←											→
โคพันธุ์พื้นเมือง	←											→
โคขุน	←											→
สุกร	←											→
ไก่พื้นเมือง	←											→
ไก่เนื้อ	←											→
ทุเรียนทอด						←					→	
แปรรูปกล้วย/ มันเทศ/ขนุน/ สาเก	←											→

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554)

4.2.1 สภาพปัญหา

- ปัญหาต้นทุนการผลิต ปุ๋ย สารเคมีราคาสูง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

- ปัญหาไม่มีแหล่งน้ำสำรองในฤดูแล้ง ทำให้ผลผลิตตกต่ำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

4.3.1 ขนาดการถือครองที่ดิน

พื้นที่การเกษตรถือครองเฉลี่ย 15.53 ไร่ / ครัวเรือน

4.3.2 สิทธิในที่ดินทำกิน

ที่ดินเป็นของตนเองโดยไม่ต้องเช่า 890 ครัวเรือน
ที่ดินทำกินต้องเช่าเพิ่มบางส่วน 20 ครัวเรือน

4.3.3 จำนวนแรงงาน

ในการทำสวนผลไม้ของเกษตรกรตำบลบ้านแลงส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือน จ้างแรงงานเพิ่ม บางฤดูกาลในช่วงใส่ปุ๋ย และฉีดพ่นยาฆ่าแมลงวันละ 250 – 300 บาท

ในการทำสวนยางพาราของเกษตรกรตำบลบ้านแลง ส่วนใหญ่ใช้แรงงานในพื้นที่มีปัญหาด้านแรงงาน การแบ่งผลประโยชน์จากการกรีดยางแบ่งเป็น 40 : 60 คือเจ้าของสวนได้ร้อยละ 60 และคนรับจ้างกรีดได้ ร้อยละ 40

4.3.4 รายได้ รายจ่ายครัวเรือน

รายได้จากการทำการเกษตร	890	ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ย	75,000	บาท / ครัวเรือน / ปี
รายได้นอกภาคเกษตร	120	ครัวเรือน (ร้านค้า รับจ้าง)
รายได้เฉลี่ย	150,000	บาท / ครัวเรือน / ปี
รายได้จากภาคเกษตรรวมกับรายได้ของลูกหลานที่ออกไปทำงานบริษัท	150	ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ย	170,000	บาท / ครัวเรือน / ปี

รายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (อาหาร ,น้ำ , ไฟฟ้า ฯลฯ)	เฉลี่ย	ร้อยละ 50
ค่าใช้จ่ายในสวนผลไม้ (ปุ๋ย ,สารเคมี , ค่าแรงงาน)	เฉลี่ย	ร้อยละ 30
ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน	เฉลี่ย	ร้อยละ 10
ค่าใช้จ่ายยามเจ็บป่วย	เฉลี่ย	ร้อยละ 10

4.3.5 เทคนิคและวิธีการผลิต

การผลิตพืช / สัตว์ / ประมง เกษตรกรยอมรับ และนำเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ การผลิตพืชนอกฤดู การตัดแต่งกิ่ง การใช้พันธุ์ดี การป้องกันกำจัดศัตรูแบบผสมผสาน ตลอดจนการปฏิบัติดูแลรักษา การใช้สารชีวภาพร่วมด้วย การวางแผนการปลูกพืช / เลี้ยงสัตว์ที่ดี นอกจากนี้ยังได้วางแผนการจัดการด้านการตลาดสินค้าเกษตร เพื่อรองรับผลผลิตการเกษตรในตำบล

4.3.6 ภาวะหนี้สิน

ปัจจุบันเกษตรกรมีหนี้สินหลายทาง กู้เงินจากหลายสถาบัน รายได้ที่ได้จากภาคเกษตรไม่พอใช้หนี้ จึงทำให้หนี้สินเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับรายได้จากภาคเกษตรประสบปัญหาราคาไม่แน่นอน และยังขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศ

4.3.7 กองทุนหมู่บ้าน และผลการดำเนินการ

ตำบลบ้านแลง มีทั้งหมด 7 หมู่บ้าน ได้รับเงินกองทุนหมู่บ้านบ้านละ 1 ล้านบาท จำนวน 7 หมู่บ้าน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านแบ่งเขตการปกครองจัดตั้งใหม่ การบริหารเงินทุนแต่ละหมู่บ้านมีคณะกรรมการบริหารเงินกองทุน และวางกฎข้อบังคับในการกู้ยืมไว้อย่างเคร่งครัด ปัจจุบันไม่มีปัญหาในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

4.3.8 สภาพปัญหา

- โรคแมลงระบาดสัตว์น้ำและพืช
- ปัจจัยการผลิตสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ
- ขาดการสนับสนุนด้านพืช / พันธุ์ใหม่ๆ / พันธุ์สัตว์ / ปัจจัยการผลิต

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.4 ข้อมูลด้านสังคม

ประวัติความเป็นมาของสมาชิกในชุมชน และรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลบ้านแลง เป็นคนของท้องถิ่นโดยกำเนิดมีภาษาพูดสำเนียงคนระยอง มีเพียงประมาณร้อยละ 10 ที่มาจากต่างจังหวัดมาอาศัยทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม การตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่จะปลูกสร้างไปตามแนวถนน และที่ลุ่มใกล้แหล่งน้ำประชากรตำบลบ้านแลงมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาได้แก่ ประเพณีทำบุญข้าวหลามกลางเดือน 3 ประเพณีทำบุญสงการณ์ ประเพณีทำบุญเข้าพรรษา และออกพรรษา ประเพณีลอยกระทง ทำบุญกลางทุ่ง และการทำขวัญข้าวหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ

4.4.1 สภาพปัญหา

- มีที่ทำกินน้อย บางครอบครัวไม่มีที่ทำกิน ต้องเช่า

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กตัญญู ทองเติม (2552) ศึกษาปัญหาเองของเกษตรกรในตำบลถ้ำแข้ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรประสบอยู่ในปัจจุบันที่พบมากที่สุดคือ ปัญหาราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำมากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 93.3 รองลงมาคือ ปัญหาขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 80.8 ปัญหาคุณภาพผลผลิตตกต่ำ คิดเป็นร้อยละ 76.9 ขาดเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์คิดเป็นร้อยละ 59.6 ขาดน้ำใช้ในการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 50.0 ขาดความรู้ เทคนิคที่ดีคิดเป็นร้อยละ 48.1 มีโรคและแมลงศัตรูพืชคิดเป็นร้อยละ 28.8 ขาดที่ทำการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 23.1 ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 21.2 ขาดทุน คิดเป็นร้อยละ 17.3 ขาดพันธุ์พืชที่ดีคิดเป็นร้อยละ 15.4 และปัญหาผลผลิตไม่เพียงพอกับการบริโภคในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 9.6 และในปัจจุบันเกษตรกรในตำบลถ้ำแข้ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการประกอบอาชีพมากที่สุด คือแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือ เพื่อนบ้านและผู้นำชุมชน และส่วนน้อยที่หน่วยงานของรัฐเอกชน ช่วยแก้ไขปัญหา ส่วนหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือเกษตรกร มากที่สุด คือ องค์การ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บริหารส่วนตำบลถ้ำแข้ รองลงมาคือ สำนักงานเกษตรอำเภอตระการพืช สหกรณ์การเกษตร สำนักงานที่ดิน อำเภอตระการพืชผล และเอกชนอื่นๆ

กิสณะ คันเจริญ (2533) ได้ศึกษาปัญหางานส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนเพื่อส่งออก จังหวัดระยอง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้มากในเรื่องการผลิตและการตลาดทุเรียนเพื่อส่งออก แหล่งความรู้ส่วนมากได้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ โดยถ่ายทอดความรู้แบบรายบุคคล พื้นที่ปลูกทุเรียนเฉลี่ยครอบครัวละ 43.13 ไร่ ส่วนมากปลูกพันธุ์ชะนีและหมอนทอง เกษตรกรต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ดังนี้ กรมส่งเสริมการเกษตร เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร และถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ กรมวิชาการเกษตรเรื่อง วิจัยหาพันธุ์ดีและกำหนดมาตรฐานทุเรียนส่งออก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเรื่อง ประสานงานกับสถาบันการเงินเพื่อให้บริการด้านสินเชื่อ และกำหนดพื้นที่ให้เหมาะสมในการผลิตทุเรียนที่ส่งออก กรมส่งเสริมสหกรณ์ เรื่องความรู้ในการบริหารงานกลุ่มผู้ผลิตทุเรียนส่งออก บริษัท เอกชนต่างๆ เรื่องสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรับรองคุณภาพผลผลิตก่อนส่งออก

จารุวรรณ ทองใบ และคณะ (2550) ศึกษา รูปแบบตลาดกลางเพื่อการส่งออกทุเรียนตามความคาดหวังของสมาชิกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพทุเรียน เพื่อการส่งออกว่านเหลือง จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกกลุ่มเกือบทั้งหมดมีอาชีพทำสวนเป็นอาชีพหลัก รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 427,606 บาทต่อปี พื้นที่ปลูกทุเรียนเฉลี่ย 22 ไร่ (3.52 เฮคเตอร์) พันธุ์ทุเรียนที่นิยมปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์หมอนทอง และพันธุ์กระดุม ประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนเฉลี่ย 20 ปี แหล่งความรู้ในการเพิ่มผลผลิตทุเรียนที่พบมากที่สุด คือ เพื่อนบ้าน ปัญหาการผลิตที่พบมากที่สุด คือ ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง การทำผลผลิตไปจำหน่ายเองในตลาดขายส่งท้องถิ่น เป็นช่องทางจำหน่ายมากที่สุด ปัญหาการตลาดที่พบมากที่สุด คือ ไม่มีอำนาจต่อรองราคา สมาชิกกลุ่มใหญ่มีความคาดหวังต่อรูปแบบตลาดกลางเพื่อการส่งออกทุเรียน อยู่ในเกณฑ์คาดหวังมากทั้ง 8 ประเด็นหลัก ได้แก่ ระเบียบและกฎเกณฑ์ตลาดกลางด้านการอำนวยความสะดวก มาตรฐานทุเรียนส่งออกด้านคุณลักษณะภายนอก มาตรฐานทุเรียนส่งออกด้านคุณลักษณะภายใน มาตรฐานทุเรียนส่งออกด้านการจัดการหลังเก็บเกี่ยว มาตรฐานส่งออกด้านเครื่องหมายและฉลาก

ช่อผกา อินทะเสโน (2551) ความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ศึกษาเกษตรกร จำนวน 145 ราย พบว่า เกษตรมีอายุเฉลี่ย 51 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 รายได้รวมทั้งในภาคการเกษตร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

และนอกภาคการเกษตร 297,120.7 บาท / ปี แรงงานทางการเกษตรเฉลี่ย 2 คน พื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 29.48 ไร่ หนี้สินเฉลี่ย 120,962.1 บาท เกษตรกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพระดาบสเกษตรจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 37.9 เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการพระดาบสเกษตร ร้อยละ 29.7 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรคือ ปัญหาน้ำเสีย น้ำเน่า น้ำมีสารพิษเจือปน เกิดจากการปล่อยน้ำเสียของโรงงานและหมู่บ้านจัดสรร ร้อยละ 88.5 หน่วยงานราชการควรดูแลและควบคุมการบำบัดน้ำเสียจากโรงงานอย่างเร่งด่วน ร้อยละ 51.2 สนับสนุนการรวมกลุ่มในการผลิต แปรรูป และจำหน่ายผลผลิตการเกษตร ร้อยละ 82.8

นครินทร์ เข็มทอง (2550) ศึกษาการต่อสู้กับปัญหาการผลิตพืชเชิงพาณิชย์ของกลุ่มอนุรักษ์ชาวปกาเกาะญอ กรณีศึกษาบานห้วยส้มป่อย ตำบลดอยแก้ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มที่ทำการผลิตพืชเชิงพาณิชย์แบบเข้มมีการเผชิญปัญหาทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงกว่า กลุ่มที่ทำการผลิตพืชเชิงพาณิชย์แบบเกษตรทางเลือก โดยกลุ่มที่ทำการผลิตพืชเชิงพาณิชย์แบบเข้มข้นมีแนวโน้มในการใช้ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันกลุ่มที่ทำการผลิตพืชเชิงพาณิชย์แบบเข้มข้นก็มีการเผชิญกับปัญหาด้านความเกาะเกี่ยวกันของคนในชุมชน มีการเผชิญกับปัญหาทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและอำนาจ รูปแบบความสัมพันธ์ถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขด้านเศรษฐกิจที่วางอยู่บนฐานคิดเชิง “มูลค่า” มากกว่า “คุณค่า” ส่วนกลุ่มที่ทำการผลิตพืชเชิงพาณิชย์ทางสังคมและอำนาจของเกษตรกรน้อยกว่าและความสัมพันธ์ปรากฏอยู่ในลักษณะความสัมพันธ์เชิงระนาบ ในด้านการเผชิญปัญหาทางด้านนิเวศน์ของเกษตรกร โดยการศึกษาและวิเคราะห์ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน พบว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินในแปลงของเกษตรกรที่ทำการผลิตพืชเชิงพาณิชย์แบบเข้มข้น มีความอุดมสมบูรณ์ของดินในระดับต่ำกว่าแปลงของเกษตรกรที่ทำการผลิตแบบเกษตรทางเลือกในรูปแบบ “วนเกษตร”

นินนาท ธนวิชญกุล (2552) ศึกษาความเสี่ยงทางสุขภาพของเกษตรกรผู้เป็นชาวสวนผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี ศึกษาในพื้นที่ชานเมืองซึ่งเป็นเขตที่มีการทำสวนผลไม้หนาแน่นมาแต่ดั่งเดิมของจังหวัด ระยะเวลาการเก็บข้อมูลพื้นที่ 6 เดือน ผลการศึกษา พบว่า ความเป็นผู้กระทำของชาวสวนผลไม้เกิดจากการปลูกฝังตัวตนจาก บรรพบุรุษให้รักและผูกพันกับการทำสวนผลไม้ มีการรับรู้ถึงอันตรายจากสารเคมี แต่ก็ยังหลีกเลี่ยงได้ไม่ง่ายนัก เพราะยังต้องพึ่งพาระบบการตลาดอันเป็นเงื่อนไขเชิงโครงสร้างในบริบทความเสี่ยงจากการเกษตรเชิงเดี่ยว มีการนิยามสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพ และการจัดการสุขภาพในลักษณะของการให้คำจำกัดความสุขภาพตนเองว่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แข็งแรงดี เพื่อที่จะสามารถทำงานได้ แม้จะต้องทำงานโดยใช้สารเคมีอยู่ตลอด แต่พบการจัดการป้องกันดูแลสุขภาพที่ปลอดภัยกว่าให้แก่สมาชิกในครอบครัว คือ กลุ่มลูกหลานให้ห่างไกลออกจากการทำงานสวนที่ต้องสัมผัสสารเคมีโดยตรง ทั้งนี้เป็นทางเลือกตามวิถีชีวิต หรือเป็นวิถีชีวิตทางสุขภาพที่ขึ้นกับโอกาสในชีวิตชาวสวนผลไม้ของชาวสวน

ปฐม ทันใจ (2544) ศึกษาปัญหาหนี้สินของเกษตร กรณีลูกหนี้ค้างชำระของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่สรวย จ.เชียงราย โดยเปรียบเทียบระว่างเกษตรกรลูกค้าที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดกับ เกษตรกรลูกค้าที่ไม่สามารถส่งชำระหนี้ได้ตามกำหนด จำนวน 370 ราย ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมหลายอย่างได้แก่ 1) รายได้นอกการเกษตร 2) การถือครองที่ดินการเกษตร 3) ผลผลิตขายไม่ดีราคา 4) ขนาดของการลงทุน 5) และมีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครัวเรือนเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์กับการส่งชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกร กล่าวคือไม่ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างกันระหว่างเกษตรกรลูกค้าที่ส่งชำระหนี้ได้ตามกำหนด กับเกษตรกรที่ไม่สามารถส่งชำระหนี้ได้ตามกำหนด สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการส่งชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ 1) รายได้จากการเกษตร 2) การใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ 3) หลักประกันหนี้เงินกู้ 4) จำนวนผลผลิตการเกษตร 5) การติดตามทวงถามหนี้เงินกู้ของพนักงาน และ 6) ปริมาณหนี้เงินกู้

ปรีชา ปาสาวัน (2551) ศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ชุมชนเทศบาล ตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณประกอบกับการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉาง ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ เพื่อหา ค่าร้อยละ สำหรับกลุ่มตัวอย่างในเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนชุมชนละ 2 คน รวมเป็น 12 คน การศึกษา พบว่า การมีนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยเฉพาะ การเจริญเติบโตด้านวัตถุ ชุมชนได้ประโยชน์มากขึ้น สมาชิกในชุมชนมีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ได้รับผลกระทบด้านลบไม่ว่าจะเป็นด้าน น้ำเสีย กลิ่น ฝุ่นละออง ขยะมูลฝอย กากของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ยงยุทธ์ เมืองจำ (2542) ศึกษาสภาวะการผลิตและการตลาดมังคุดในอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้เป็นเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด 111 ราย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ เป็นเพศชายมีอายุระหว่าง 22-81 ปี มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้ทางด้านเกษตรจากโทรทัศน์ วารสารเกี่ยวกับการเกษตร หนังสือพิมพ์ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พื้นที่ปลูกมังคุดโดยเฉลี่ย 5.59 ไร่ต่อครอบครัว ให้ผลผลิตแล้วเฉลี่ย 4.39 ไร่ ผลผลิตที่ได้รับเฉลี่ย 569.58 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนรวมในการผลิตเฉลี่ย 902.78 บาทต่อไร่ รายได้สุทธิเฉลี่ย 15,010.25 บาทต่อไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนในการจัดการผลผลิต แหล่งน้ำใช้ในการผลิตมังคุด ได้จากบ่อกักเก็บน้ำ และแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ส่วนใหญ่เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้แก่พ่อค้าคนกลางเนื่องจากเกษตรกรพึงพอใจในระดับราคาที่ได้รับและติดต่อซื้อขายกันเป็นประจำ การบรรจุหีบห่อส่วนใหญ่ใช้เข่งไม้ไผ่และตะกร้าพลาสติก ยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งผลผลิตคือ รถจักรยานยนต์

ปัญหาอุปสรรคในการผลิตมังคุดของเกษตรกร พบว่า มีปัญหาด้านคุณภาพผลผลิต ราคาผลผลิต แหล่งน้ำ การให้น้ำ วัชพืช แมลงศัตรูพืช การใช้ปุ๋ย การเก็บเกี่ยว สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและน้ำท่วมขังในฤดูฝน ซึ่งปัญหาดังกล่าว เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง มีการเผยแพร่ข่าวสารด้านวิชาการ จัดฝึกอบรมโดยเน้นให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เพื่อให้เกษตรกรนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

เศกศักดิ์ เชยชม (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืนของเกษตรกร ในพื้นที่ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร17 หมู่บ้าน รวม154 ตัวอย่างโดยการใช้แบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรมีความต้องการในการพัฒนาอาชีพด้านการปลูกพืช ซึ่งต้องการพัฒนาในการปลูกข้าวเหนียวมากที่สุด รองลงมาคือการพัฒนาอาชีพเลี้ยงสัตว์ อาชีพการเลี้ยงปลา อาชีพปลูกไม้โตเร็ว โดยส่วนใหญ่ต้องการจัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพ ระยะสั้นมากที่สุด จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารการเกษตรที่แตกต่างกัน จะมีความต้องการปลูกไม้โตเร็วและการทำการเกษตรยั่งยืนที่แตกต่างกัน ปัญหาในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการขาดการรวมกลุ่มในการแปรรูปผลผลิต รองมาได้แก่การขาดการอบรมอาชีพ โดยผู้วิจัยได้เสนอว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หน่วยงานที่สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรจัดการส่งเสริมอาชีพที่สามารถผสมผสาน เข้ากับการทำนาของเกษตรกรในพื้นที่ การทำการเกษตรแบบยั่งยืนสำหรับเกษตรกรหัวก้าวหน้าหรือเกษตรกรผู้นำเพื่อจะเป็นโครงการนำร่องแล้วจึงขยายผลต่อไป ส่วนรูปแบบการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมควรจัด ในรูปของการฝึกอบรมเคลื่อนที่ และใช้ระยะเวลาสั้นๆ และควรมีการส่งเสริมการจัดตั่งกลุ่มนำร่อง เพื่อเป็นโครงการตัวอย่างในการขยายผล สนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบการรวมตัวกัน เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตในราคาที่ถูกกว่าท้อง หรือการขายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าที่จะไปขายให้พ่อค้าคนกลาง

อำนาจ หงส์อ่ำ (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมของการดำเนินธุรกิจรวมกันซื้อ ของสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดระยอง โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมของการดำเนินธุรกิจรวมกันซื้อ (การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน, การมีส่วนร่วมในการซื้อสินค้าและการมีส่วนร่วมในการจัดสรรกำไรสุทธิ) กับปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ สถานภาพการสมรส เป็นต้น) ปัจจัยในครัวเรือน (รายได้ รายจ่ายในครัวเรือน เป็นต้น) ปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (ราคาของสินค้า การขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ เป็นต้น) การศึกษาเป็นการสำรวจเชิงตัดขวาง (Cross-Section Survey Research) กลุ่มตัวอย่างคือสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดระยอง จำนวนตัวอย่าง 360 ราย จากสหกรณ์ 3 ขนาด (สหกรณ์ขนาดใหญ่พิเศษ, สหกรณ์ขนาดใหญ่ และสหกรณ์ขนาดกลาง) ขนาดละ 1 สหกรณ์ ผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย สถานภาพการสมรส และความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ของสมาชิก ปัจจัยในครัวเรือน ประกอบด้วย รายได้ของครอบครัวสมาชิก รายจ่ายของครบครัวสมาชิก และจำนวนบุคคลในครัวเรือน และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ราคาของสินค้า ความพึงพอใจการให้บริการของพนักงานสหกรณ์ การขนส่งสินค้า การขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ และการรับข่าวสาร ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น มีความสัมพันธ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมของการดำเนินธุรกิจรวมกันซื้อของสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในระดับมาก

จากการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถนำตัวแปรมาใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ สภาพของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผล ได้จากสำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554) ศูนย์สารสนเทศ กรมวิชาการเกษตร (2550) งานวิจัยของ เศกศักดิ์ เชยชม (2544) ซึ่งกำหนดสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล แบ่งออกเป็น ปัญหาด้านกายภาพ ปัญหาด้านชีวภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสังคม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล ดังนี้

สมมติฐานที่ 1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล มีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

สมมติฐานที่ 1.2 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล มีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

สมมติฐานที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

สมมติฐานที่ 2.1 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล มีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

สมมติฐานที่ 2.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล มีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

1.1.1 เพศ

1.1.2 อายุ

1.1.3 ระดับการศึกษา

1.1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

1.2.1 พื้นที่ทำการเกษตร

1.2.2 ลักษณะการถือครองที่ดิน

1.2.3 แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร

1.2.4 ประสบการณ์ในการทำการเกษตร

1.2.5 แรงงานทางการเกษตร

1.2.6 รายได้ทางการเกษตร

1.2.7 แหล่งสินเชื่อ

1.3 การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ประกอบด้วย

2.1 สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

2.1.1 ปัญหาด้านกายภาพ

2.1.2 ปัญหาด้านชีวภาพ

2.1.3 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

2.1.4 ปัญหาด้านสังคม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง มีวิธีในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

เกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลที่ทำการศึกษา อยู่ในพื้นที่ตำบลเชิงเนิน ตำบลตะพง ตำบลนาตาขวัญ และ ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง จำนวนทั้งหมด 3,338 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองระยอง, 2554)

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

จากข้อมูลจำนวนประชากรเกษตรกร สามารถสุ่มตัวอย่าง (Sampling) โดยคำนวณจากสูตร Yamane (สุรินทร์ นิยมางกูร, 2548) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนี้

สูตรที่ใช้คือ $n = \frac{N}{1+N(e)^2}$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกร อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (e = 0.05)

แทนค่าในสูตร $n = \frac{3,338}{1+3,338(0.05)^2}$

$= 357.19$ คน

จำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ทำการศึกษาเท่ากับ 358 คน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากนั้นสุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่ทำการศึกษาจากจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละตำบล คำนวณตามสูตรการหาจำนวนตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) จากสูตร (สุรินทร์ นิยมางกูร, 2548)

สูตรที่ใช้คือ $n_i = \frac{N_i \times n}{N}$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

n_i แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่ม

N แทน ประชากรทั้งหมด

N_i แทน ประชากรทั้งหมดของแต่ละกลุ่ม

จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญหรือตามความสะดวก (Accidental / Convenience Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนดังนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 23 จำนวนกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล ในพื้นที่ตำบลเชิงเนิน ตำบลตะพง ตำบลนาตาขวัญ และตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จำแนกตามรายหมู่บ้าน

หมู่	เกษตรกรทั้งหมด (คน)	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (คน)
ตำบลเชิงเนิน		
1	70	8
2	24	3
3	50	5
4	58	6
5	39	4
6	74	8
7	130	14
ตำบลตะพง		
1	102	11
2	115	12
3	128	14
6	110	12
7	88	10
8	125	13
11	161	17
12	93	10
14	139	15
15	96	10

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หมู่	เกษตรกรทั้งหมด (คน)	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (คน)
ตำบลนาตาขวัญ		
1	137	15
2	179	19
3	178	19
4	137	15
5	191	20
6	99	11
ตำบลบ้านแลง		
1	90	9
2	114	12
3	96	10
4	137	15
5	136	15
6	148	16
7	94	10
รวม	**3,338**	**358**

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง ปี 2554

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ และรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย คำถามปลายปิด (Closed Questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) โดยแบ่งเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตอนที่ 3 การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตอนที่ 4 สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

การวัดตัวแปร

สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ใน 4 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาด้านกายภาพ ปัญหาด้านชีวภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม ผู้วิจัยได้กำหนดระดับปัญหาไว้ 5 ระดับ โดยให้ความหมายของคะแนน ดังนี้

ปัญหามากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ปัญหามาก	ให้	4	คะแนน
ปัญหาปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ปัญหาน้อย	ให้	2	คะแนน
ปัญหาน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำหรับการพิจารณาใช้หลักเกณฑ์กำหนดคะแนนเฉลี่ยตามการแบ่งอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5 - 1}{5}$$

$$= 0.80$$

ดังนั้นจึงกำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยในการพิจารณา ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.21 – 5.00	หมายถึง	มีปัญหาระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.41 – 4.20	หมายถึง	มีปัญหาระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.61 – 3.40	หมายถึง	มีปัญหาระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.81 – 2.60	หมายถึง	มีปัญหาระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.80	หมายถึง	มีปัญหาระดับน้อยที่สุด

การทดสอบเครื่องมือ

1. การทดสอบแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ และคณาจารย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านโรคพืช	รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทวีชัย
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพืชสวน	รองศาสตราจารย์ ดร.ยิ่งยง ไพสุขสานติวัฒนา
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดิน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ ทองแพ

พิจารณาความตรงของเนื้อหา และพิจารณาความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษา และแก้ไขปรับปรุงตามที่คณะกรรมการและผู้เชี่ยวชาญแนะนำ เพื่อนำไปหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบกับเกษตรกรอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยวัดความสอดคล้องภายในด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.87 จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องเหมาะสมก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกในการรวบรวมข้อมูลที่ออกโดย ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยแก่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และเกษตรกรตำบลเชิงเนิน ตำบลตะพง ตำบลนาตาขวัญ และตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

2. ผู้วิจัยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำอำเภอ หรือตำบล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประสานงานและนัดหมายเกษตรกร ในการสัมภาษณ์

3. ผู้วิจัยชี้แจงทำความเข้าใจกับเกษตรกรเพื่อให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วดำเนินการเก็บข้อมูลของเกษตรกรตำบลเชิงเนิน ตำบลตะพง ตำบลนาตาขวัญ และตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จำนวน 358 คน

4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แปรผล สรุปและรายงานผลการวิจัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการอธิบายข้อมูลโดยการนำเสนอในรูปแบบของคำอธิบายประกอบตาราง เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านเศรษฐกิจ สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum)

2. การทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ระหว่างข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ กับสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าไคสแควร์ (Chi - square) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตอนที่ 3 การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตอนที่ 4 สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

(n = 358)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	142	39.7
หญิง	216	60.3
อายุ		
20 – 41 ปี	36	10.1
42 – 63 ปี	223	62.3
64 – 85 ปี	99	27.6
อายุมากที่สุด 85 ปี		
อายุน้อยที่สุด 25 ปี		
อายุเฉลี่ย 55.9 ปี		
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	2	0.6
ประถมศึกษา	247	69.0
มัธยมศึกษา	63	17.6
อนุปริญญา	15	4.1
ปริญญาตรี	29	8.1
สูงกว่าปริญญาตรี	2	0.6

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 24 (ต่อ)

(n = 358)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 - 3 คน	144	40.2
4 - 6 คน	196	54.8
มากกว่า 6 คน	18	5.0
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 10 คน		
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด 1 คน		
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน		

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.3 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 39.7

เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 42 - 63 ปี ร้อยละ 62.3 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 64 - 85 ปี ร้อยละ 27.6 และมีอายุอยู่ระหว่าง 20 - 41 ปี ร้อยละ 10.1 โดยมีเกษตรกรอายุมากที่สุด 85 ปี อายุน้อยที่สุด 25 ปี และเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 55.9 ปี

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อีกทั้งช่วงระยะเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนาม คือ ช่วงเดือนมีนาคม ซึ่งเป็นฤดูกาล ที่ว่างจากการเก็บเกี่ยว จากการสัมภาษณ์เกษตรกรหัวหน้าครัวเรือนจะไม่อยู่ในพื้นที่เพื่อทำการเกษตรในครัวเรือน เมื่อว่างจากอาชีพทำการเกษตร เกษตรกรบางส่วนมีการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร ได้แก่ รับจ้างทั่วไป และงานก่อสร้างในตำบลใกล้เคียง หรือโรงงานอุตสาหกรรมใกล้เคียง

เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 69.0 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 17.6 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 8.1 ระดับอนุปริญญา ร้อยละ 4.1 มีเพียงส่วนน้อยที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 0.6

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เมื่อจบการศึกษาก็จะออกมาทำงานช่วยครอบครัว ซึ่งแต่ก่อนเกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับอาชีพหลักของครอบครัว ที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัวในการดำรงชีวิต ทำให้เกษตรกรมีข้อจำกัดในเรื่องความรู้ความสามารถในการอ่านและเขียนหนังสือ โดยการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า เกษตรกรบางส่วนไม่สามารถอ่านและเขียนได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการศึกษาหาความรู้ในด้านการเกษตร ทั้งด้านการผลิต การตลาด และการแก้ไขปัญหาการเกษตรของเกษตรกร

เกษตรกรครึ่งหนึ่งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 - 6 คน ร้อยละ 54.8 รองลงมา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 - 3 คน ร้อยละ 40.2 และมีเกษตรกรส่วนน้อยที่มีสมาชิกมากกว่า 6 คน ร้อยละ 5.0 โดยเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 10 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด 1 คน และเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตารางที่ 25 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จำแนกตามพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร แรงงานทางการเกษตร รายได้ทางการเกษตร และแหล่งสินเชื่อ

(n = 358)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
พื้นที่ทำการเกษตร		
น้อยกว่า 5.0 ไร่	130	36.3
5.0 - 15.0 ไร่	148	41.3
มากกว่า 15.0 ไร่	80	22.4
พื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด 160 ไร่		
พื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุด 0.15 ไร่		
พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.4 ไร่		
ลักษณะการถือครองที่ดิน		
เอกสารแสดงสิทธิ์ถือครองที่ทำกิน		
นส. 3	6	1.7
สปก.	1	0.3
โฉนด	351	98.0
แหล่งน้ำที่ใช้ทำการทำการเกษตร*		
แหล่งน้ำธรรมชาติ (ห้วย หนอง คลอง บึง)	74	15.9
น้ำฝน	19	4.1
แหล่งน้ำสร้างขึ้นเอง (อ่าง ฝาย เขื่อน)	58	12.5
น้ำใต้ดิน (น้ำบาดาล บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำถาวร)	279	60.0
ระบบชลประทาน	35	7.5

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 25 (ต่อ)

(n = 358)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร		
น้อยกว่า 21 ปี	142	39.7
21 – 40 ปี	141	39.4
มากกว่า 40 ปี	75	20.9
ประสบการณ์มากที่สุด 60 ปี		
ประสบการณ์น้อยที่สุดน้อยกว่า 1 ปี		
ประสบการณ์เฉลี่ย 28.9 ปี		
แรงงานทางการเกษตร		
1 คน	115	32.1
2 คน	180	50.3
มากกว่า 2 คน	63	17.6
แรงงานทางการเกษตรมากที่สุด 8 คน		
แรงงานทางการเกษตรน้อยที่สุด 1 คน		
แรงงานทางการเกษตรเฉลี่ย 2 คน		
รายได้ทางการเกษตร ในปี 2555		
1 - 50,000 บาท / ปี	98	27.4
50,001 – 100,000 บาท / ปี	90	25.1
มากกว่า 100,000 บาท / ปี	151	42.2
ไม่สามารถให้ข้อมูลได้	19	5.3
รายได้มากที่สุด 2,200,000 บาท / ปี		
รายได้น้อยที่สุด 1,000 บาท / ปี		
รายได้เฉลี่ย 171,012.7 บาท / ปี		

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 25 (ต่อ)

(n = 358)

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการทำการเกษตร		
ไม่ได้กู้ยืม	251	70.1
กู้ยืม	107	29.9
แหล่งสินเชื่อ เงินทุน*		
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	28	25.5
ธนาคารพาณิชย์	1	0.9
สหกรณ์การเกษตร	59	53.6
กลุ่มสถาบันเกษตรกร	3	2.7
ญาติ-พี่น้อง	2	1.8
กองทุนหมู่บ้าน	13	11.8
กลุ่มทางการเกษตร	4	3.6

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

เกษตรกรเกือบครึ่งมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตร 5.0 - 15.0 ไร่ ร้อยละ 41.3 มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่า 5.0 ไร่ ร้อยละ 36.3 และมีพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า 15.0 ไร่ ร้อยละ 22.4 โดยเกษตรกรมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด 160 ไร่ มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุด 0.15 ไร่ เกษตรกรมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.4 ไร่

เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีเอกสารแสดงสิทธิ์ถือครองที่ทำกินเป็นโฉนด ร้อยละ 98.0 มีเพียงเล็กน้อยที่มีเอกสารแสดงสิทธิ์ถือครองที่ทำกินเป็น นส.3 ร้อยละ 1.7 และมีเอกสารสิทธ์ถือครองที่ทำกินเป็น สปก. ร้อยละ 0.3

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.4 ไร่ เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีเอกสารแสดงสิทธิ์ถือครองที่ทำกินเป็นโฉนด แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือคลองเป็นของตนเอง ไม่ได้เช่าพื้นที่ทำการเกษตร เกษตรกรจึงยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก อีกทั้งอาชีพทำสวนผลไม้เป็นอาชีพที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และยังเป็นแหล่งที่มาของรายได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ในครัวเรือน โดยเกษตรกรมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด 160 ไร่ มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุด 0.15 ไร่

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรจากแหล่งน้ำใต้ดิน (น้ำบาดาล บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำถาวร) ร้อยละ 60.0 รองลงมาใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรจากแหล่งน้ำธรรมชาติ (ห้วย หนอง คลอง บึง) ร้อยละ 15.9 ใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรจาก แหล่งน้ำสร้างขึ้นเอง (อ่าง ฝาย เขื่อน) ร้อยละ 12.5 ใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรจาก ระบบชลประทาน ร้อยละ 7.5 ใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรจาก น้ำฝน ร้อยละ 4.1

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แหล่งน้ำใต้ดินในการทำการเกษตร เช่น น้ำบาดาล บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำถาวร เพื่อทำการเกษตร เนื่องจากแหล่งน้ำใต้ดิน เป็นแหล่งที่เกษตรกรสามารถนำน้ำขึ้นมาใช้ประโยชน์ได้ง่ายที่สุด

เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำการเกษตร น้อยกว่า 21 ปี ร้อยละ 39.9 มีประการณ์ในการทำการเกษตร 21 – 40 ปี ร้อยละ 39.4 และมีประการณ์ในการทำการเกษตร มากกว่า 40 ปี ร้อยละ 20.9 โดยมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรมากที่สุด 60 ปี มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรน้อยที่สุดไม่ถึงหนึ่งปี และมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 28.9 ปี

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีประสบการณ์การทำการเกษตรโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 28.9 ปี โดยเกษตรกรประกอบอาชีพทำสวนผลไม้เป็นหลัก เนื่องจากเป็นอาชีพที่ทำการสืบทอดมาจากรุ่นบรรพบุรุษ มีเทคนิคความรู้ และการสั่งสมของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งมีการศึกษาหาความรู้มาเพิ่มเติม และศึกษาถึงสภาพปัญหาในการปลูกไม้ผล และการตลาดอยู่เสมอ เพื่อลดความเสี่ยงในการประกอบอาชีพของตนเอง

เกษตรกรมีจำนวนแรงงานทางการเกษตร 2 คน ร้อยละ 50.3 รองลงมา มีจำนวนแรงงานทางการเกษตร 1 คน ร้อยละ 32.1 และมีจำนวนแรงงานทางการเกษตรมากกว่า 2 คน ร้อยละ 17.6 โดยเกษตรกรมีจำนวนแรงงานทางการเกษตรมากที่สุด 8 คน มีจำนวนแรงงานทางการเกษตรน้อยที่สุด 1 คน และเกษตรกรมีจำนวนแรงงานทางการเกษตรเฉลี่ย 2 คน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีจำนวนแรงงานทางการเกษตรเฉลี่ย 2 คน (ร้อยละ 50.3) เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่ที่เกษตรกรใช้นั้นเป็นแรงงานในครัวเรือน มีสาเหตุมาจากค่าจ้างแรงงานมีอัตราการจ้างสูง ทำให้เป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตของเกษตรกรในการทำสวนผลไม้

เกษตรกรเกือบครึ่งมีรายได้ทางการเกษตรมากกว่า 100,000 บาท / ปี ร้อยละ 42.2 มีรายได้ 1 - 50,000 บาท / ปี ร้อยละ 27.4 มีรายได้ 50,001-100,000 บาท / ปี ร้อยละ 25.1 และไม่สามารถให้ข้อมูลได้ ร้อยละ 5.3 มีรายได้มากที่สุด 2,200,000 บาท / ปี มีรายได้น้อยที่สุด 1,000 บาท / ปี และ มีรายได้เฉลี่ย 171,012.7 บาท / ปี

จะเห็นว่าเกษตรกรมีรายได้ทางการเกษตรเฉลี่ย 171,012.7 บาท / ปี ซึ่งต่ำกว่ารายได้ทางการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนเกษตรภาคกลาง ที่มีรายได้ทางการเกษตรเฉลี่ย 269,663 บาท / ปี สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2556) เนื่องจากรายได้ของเกษตรกรขึ้นอยู่กับจำนวนพื้นที่การปลูกไม้ผลของเกษตรกร เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกน้อยก็จะมีการลงทุนที่น้อย ผลตอบแทนที่ได้รับจะน้อยตามไปด้วย อีกทั้งเกษตรกรบางรายมีการทำการเกษตรเพื่อบริโภคผลผลิตในครัวเรือน ส่งผลให้เกษตรกรมีรายทางการเกษตรเฉลี่ยต่ำกว่ารายได้ทางการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนเกษตรภาคกลาง

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเองในการทำการเกษตร ร้อยละ 70.1 และกู้ยืมเพื่อทำการเกษตร ร้อยละ 29.9

เกษตรกรครึ่งหนึ่งกู้ยืมเงินเพื่อทำการเกษตรจากสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 53.6 เกษตรกรกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 25.5 เกษตรกรกู้จากกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 11.8 กู้จากกลุ่มทางการเกษตร ร้อยละ 3.6 กู้จากกลุ่มสถาบันเกษตรกร ร้อยละ 2.7 และมีเพียงส่วนน้อยที่เกษตรกรกู้จากญาติ - พี่น้อง และธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 1.8 และ 0.9 ตามลำดับ

เกษตรกรครึ่งหนึ่งกู้ยืมเงินเพื่อทำการเกษตรจะกู้จากสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 53.6 คน) เนื่องจากในการประกอบอาชีพนั้นเกษตรกรต้องมีเงินทุน ซึ่งในบางครั้งเงินทุนของตนเองมีไม่เพียงพอ จึงต้องมีการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ โดยสหกรณ์การเกษตรเป็นแหล่งเงินทุนที่เกษตรกรเข้าถึงง่ายที่สุด และมีดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 3 การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตารางที่ 26 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร

(n = 358)

การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร	ไม่เปิดรับข่าวสาร	เปิดรับข่าวสาร
1. เพื่อนบ้าน	70	288
	(19.6)	(80.4)
2. เกษตรกรผู้นำในหมู่บ้าน	166	192
	(46. 4)	(53.6)
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐ	103	255
	(28.8)	(71.2)
4. พนักงานบริษัทเอกชน	313	45
	(87.4)	(12.6)
5.โทรทัศน์	59	299
	(16.5)	(83.5)
6. คลื่นวิทยุ	277	81
	(77.4)	(22.6)
7. เอกสารหรือสิ่งพิมพ์	180	178
	(50.3)	(49.7)
8. วีดีโอทางการเกษตร	329	29
	(91.9)	(8.1)
9. การฝึกอบรมจากหน่วยงานรัฐ	94	264
	(26.3)	(73.7)
10. การศึกษาดูงานหน่วยงานรัฐ	285	73
	(79.6)	(20.4)
11. การชมการสาธิตการเกษตรหน่วยงานรัฐ	282	76
	(78.8)	(21.2)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 26 (ต่อ)

(n = 358)

การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร	ไม่เปิดรับข่าวสาร	เปิดรับข่าวสาร
12. การฝึกอบรมจากหน่วยงานเอกชน	321	37
	(89.7)	(10.3)
13. การศึกษาดูงานหน่วยงาน	312	46
เอกชน	(87.2)	(12.8)

เกษตรกรส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 80.4 ไม่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 19.6

เกษตรกรครึ่งหนึ่งเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากเกษตรกรผู้นำในหมู่บ้าน ร้อยละ 53.6 ไม่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากเกษตรกรผู้นำในหมู่บ้าน ร้อยละ46.4

เกษตรกรส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 71.2 ไม่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 28.8

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 87.4 เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 12.6

เกษตรกรส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากโทรทัศน์ ร้อยละ 83.5 ไม่รับข่าวสารด้านการเกษตรจากโทรทัศน์ ร้อยละ 16.5

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากคลื่นวิทยุ ร้อยละ 77.4 เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากคลื่นวิทยุ ร้อยละ 22.6

เกษตรกรครึ่งหนึ่งไม่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ ร้อยละ 50.3 เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ ร้อยละ 49.7

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากวีดีโอทางการเกษตรร้อยละ 91.9 เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากวีดีโอทางการเกษตร ร้อยละ 8.1

เกษตรกรส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากการฝึกอบรมจากหน่วยงานรัฐ ร้อยละ 73.7 ไม่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากการฝึกอบรมจากหน่วยงานรัฐ ร้อยละ 26.3

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากการศึกษาดูงานหน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 79.6 เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากการศึกษาดูงานหน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 20.4

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากการชมสาธิตการเกษตรหน่วยงานรัฐ ร้อยละ 78.8 เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากการชมสาธิตการเกษตรหน่วยงานรัฐ ร้อยละ 21.2

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากหน่วยงานเอกชน ร้อยละ 89.7 เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากหน่วยงานเอกชน ร้อยละ 10.3

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากการศึกษาดูงานหน่วยงานเอกชน ร้อยละ 87.2 เข้าร่วมการศึกษาดูงานหน่วยงานเอกชน ร้อยละ 13.8

จะเห็นได้ว่าแหล่งข่าวสารที่เกษตรกรเปิดรับใน 5 อันดับแรกเป็นสื่อที่เกษตรกรเข้าถึงได้ง่าย ส่วนสื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียง ทำให้เกษตรกรเข้าใจง่าย และทุกครอบครัวมีโทรทัศน์ จึงทำให้ปัจจุบันสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่เกษตรกรนิยมมากที่สุด นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการสนทนากับเพื่อนบ้าน ที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรไม่ว่าจะเป็นการประชุมหรือการฝึกอบรม เมื่อเกษตรกรมีปัญหาในการทำการเกษตรก็มักปรึกษาเพื่อนบ้านเป็นส่วนใหญ่ ในบางครั้งจะขอคำแนะนำจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐ และเกษตรกรผู้นำในหมู่บ้าน

ส่วนอีก 8 แหล่งข่าวสาร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรเป็นจำนวนน้อย ได้แก่ พนักงานบริษัทเอกชน เอกสารหรือสิ่งพิมพ์ คลื่นวิทยุ วิดีโอทางการเกษตร การศึกษาดูงานหน่วยงานรัฐ การชมการสาธิตการเกษตรหน่วยงานรัฐ การฝึกอบรมจากหน่วยงานเอกชน และการศึกษาดูงานหน่วยงานเอกชน อาจเป็นเพราะว่าเป็นสื่อที่เกษตรกรเข้าถึงได้ยาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจเนื่องจากเกษตรกรมีภาระในการทำการเกษตรในสวนผลไม้ จึงไม่ค่อยจะมีเวลาในการเปิดรับข่าวสารที่ต้องใช้เวลาในการรับสื่อ เช่น สื่อพนักงานบริษัทเอกชน วิดีโอทางการเกษตร การฝึกอบรมจากหน่วยงานเอกชน และการศึกษาดูงานหน่วยงานเอกชน การศึกษาดูงานหน่วยงานรัฐ การชมการสาธิตการเกษตรหน่วยงานรัฐ

ดังนั้นการการแก้ปัญหาทางการเกษตรของเกษตรกรจำเป็นที่จะต้องใช้สื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็น เนื้อหา โอกาส และเวลาในการนำเสนอ สถานที่ในการนำเสนอ เพื่อให้การถ่ายทอดสื่อเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และผู้รับสารเกิดความเข้าใจง่ายสามารถที่จะนำไปใช้ในการทำการเกษตรของเกษตรกรได้มากที่สุด นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐควรมีการติดตามให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร และให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทางการเกษตรของเกษตรกรด้วย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 4 สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตารางที่ 27 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามสภาพปัญหาด้านกายภาพ

(n = 358)

ปัญหาด้านกายภาพ	ไม่พบปัญหา	พบปัญหา	พบปัญหา					ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
			มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)		
สภาพดิน									
1. ดินขาดความอุดมสมบูรณ์	225	133	11	41	64	11	6	3.3	ปานกลาง
	(62.8)	(37.2)	(3.1)	(11.4)	(17.9)	(3.1)	(1.7)		
2. ดินเปรี้ยว	312	46	5	11	13	10	7	2.9	ปานกลาง
	(87.1)	(12.9)	(1.4)	(3.1)	(3.6)	(2.8)	(2.0)		
3. ดินเค็ม	328	30	1	6	8	10	5	2.6	ปานกลาง
	(91.6)	(8.4)	(0.3)	(1.7)	(2.2)	(2.8)	(1.4)		
4. ดินทราย	296	62	6	17	25	11	3	3.2	ปานกลาง
	(82.7)	(17.3)	(1.7)	(4.7)	(7.0)	(3.1)	(0.8)		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 27 (ต่อ)

(n = 358)

ปัญหาด้านกายภาพ	ไม่พบปัญหา	พบปัญหา	พบปัญหา					ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
			มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)		
5. ดินแข็ง	284	74	10	18	25	16	5	3.2	ปานกลาง
	(79.3)	(20.7)	(2.8)	(5.0)	(7.0)	(4.5)	(1.4)		
6. ดินแน่น	291	67	5	17	21	14	10	2.9	ปานกลาง
	(81.3)	(18.7)	(1.4)	(4.7)	(5.9)	(3.9)	(2.8)		
7. ดินกรด	329	29	3	12	2	10	2	3.1	ปานกลาง
	(91.8)	(8.2)	(0.8)	(3.4)	(0.6)	(2.8)	(0.6)		
ค่าเฉลี่ย								**3.0**	**ปานกลาง**
สภาพน้ำ									
1. ขาดแคลนแหล่งน้ำ	283	75	9	14	28	12	12	3.0	ปานกลาง
	(79.0)	(21.0)	(2.5)	(3.9)	(7.8)	(3.4)	(3.4)		
2. น้ำท่วมขัง	307	51	6	8	15	12	10	2.8	ปานกลาง
	(85.7)	(14.3)	(1.7)	(2.2)	(4.2)	(3.4)	(2.8)		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 27 (ต่อ)

(n = 358)

ปัญหาด้านกายภาพ	ไม่พบปัญหา	พบปัญหา	พบปัญหา					ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
			มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)		
3. น้ำกร่อย	337	21	1	1	7	3	9	2.1	น้อย
	(94.1)	(5.9)	(0.3)	(0.3)	(2.0)	(0.8)	(2.5)		
4. น้ำเน่าเสีย	340	18	0	1	0	8	9	1.6	น้อยที่สุด
	(95.0)	(5.0)	(0.0)	(0.3)	(0.0)	(2.2)	(2.5)		
ค่าเฉลี่ย								**2.4**	**น้อย**
สภาพภูมิอากาศ									
1. อากาศเป็นพิษ	203	155	51	32	52	16	4	3.7	มาก
	(56.8)	(43.2)	(14.2)	(8.9)	(14.5)	(4.5)	(1.1)		
2. อากาศแปรปรวน	349	9	1	2	6	0	0	3.4	ปานกลาง
	(97.4)	(2.6)	(0.3)	(0.6)	(1.7)	(0.0)	(0.0)		
ค่าเฉลี่ย								**3.6**	**มาก**
ค่าเฉลี่ยรวม								**2.9**	**ปานกลาง**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีสภาพปัญหาด้านกายภาพ แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่มีสภาพปัญหาด้านกายภาพ โดยมีสภาพปัญหาด้านกายภาพในภาพรวมระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.9 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นของสภาพปัญหา พบว่า

เกษตรกรมีสภาพปัญหาในระดับมาก 1 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาสภาพอากาศเป็นพิษ (ค่าเฉลี่ย 3.7)

เกษตรกรมีสภาพปัญหาในระดับปานกลาง 10 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาอากาศแปรปรวน (ค่าเฉลี่ย 3.4) ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (ค่าเฉลี่ย 3.3) ปัญหาดินทราย และปัญหาดินแข็ง (ค่าเฉลี่ย 3.2) ปัญหาดินกรด (ค่าเฉลี่ย 3.1) ปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.0) ปัญหาดินแน่นและปัญหาดินเปรี้ยว (ค่าเฉลี่ย 2.9) ปัญหาน้ำท่วมขัง (ค่าเฉลี่ย 2.8) ปัญหาดินเค็ม (ค่าเฉลี่ย 2.6)

เกษตรกรมีสภาพปัญหาในระดับน้อย 1 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาน้ำกร่อย (ค่าเฉลี่ย 2.1)

เกษตรกรมีสภาพปัญหาในระดับน้อยที่สุด 1 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาน้ำเน่าเสีย (ค่าเฉลี่ย 1.6)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 28 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามสภาพปัญหาด้านชีวภาพ

(n = 358)

ปัญหาด้านชีวภาพ	ไม่พบปัญหา	พบปัญหา	พบปัญหา					ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
			มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)		
พันธุ์พืช									
	334	24	1	9	6	3	5	2.9	ปานกลาง
1.ขาดแคลนพันธุ์	(93.3)	(6.7)	(0.3)	(2.5)	(1.7)	(0.8)	(1.4)		
2. พันธุ์มีราคาแพง	279	79	14	33	26	3	3	3.7	มาก
	(77.9)	(22.1)	(3.9)	(9.3)	(7.3)	(0.8)	(0.8)		
3. พันธุ์ที่ใช้ไม่มีคุณภาพ	323	35	1	9	15	5	5	2.9	ปานกลาง
	(90.2)	(9.8)	(0.3)	(2.5)	(4.2)	(1.4)	(1.4)		
ค่าเฉลี่ย								**3.2**	**ปานกลาง**
เรื่องปุ๋ย									
1. ปุ๋ยราคาแพง	66	292	171	84	24	9	4	4.4	มากที่สุด
	(18.4)	(81.6)	(47.8)	(23.5)	(6.7)	(2.5)	(1.1)		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 28 (ต่อ)

(n = 358)

ปัญหาด้านชีวภาพ	ไม่พบปัญหา	พบปัญหา	พบปัญหา					ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
			มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)		
2 ปุ๋ยปลอม	263 (73.5)	95 (26.5)	24 (6.7)	21 (5.9)	20 (5.6)	17 (4.7)	13 (3.6)	3.3	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย								**3.9**	**มาก**
การผลิต									
1. ขาดแคลนปัจจัยการผลิต	319 (89.1)	39 (10.9)	3 (0.8)	13 (3.6)	11 (3.1)	6 (1.7)	6 (1.7)	3.0	ปานกลาง
2. ขาดแหลงสนับสนุน การผลิต	321 (89.7)	37 (10.3)	7 (2.0)	14 (3.9)	8 (2.2)	3 (0.8)	5 (1.4)	3.4	ปานกลาง
3. ขาดเครื่องมือเครื่องจักรกล	332 (92.6)	26 (7.4)	2 (0.6)	6 (1.7)	9 (2.5)	2 (0.6)	7 (2.0)	3.0	ปานกลาง
4. ขาดระบบการขนส่งที่ดี	327 (91.4)	31 (8.6)	5 (1.4)	9 (2.5)	3 (0.8)	5 (1.4)	9 (2.5)	2.9	ปานกลาง

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 28 (ต่อ)

(n = 358)

ปัญหาด้านชีวภาพ	ไม่พบปัญหา	พบปัญหา	พบปัญหา					ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
			มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)		
4. ขาดระบบการขนส่งที่ดี	327 (91.4)	31 (8.6)	5 (1.4)	9 (2.5)	3 (0.8)	5 (1.4)	9 (2.5)	2.9	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย								**3. 1**	**ปานกลาง**
โรคและแมลง									
1. โรคและแมลงระบาด	83 (23.2)	275 (76.8)	168 (46.8)	65 (18.2)	31 (8.7)	10 (2.8)	1 (0.3)	4.4	มากที่สุด
2. หนอนเจาะต้น และลูกในทุเรียน	111 (31.0)	247 (69.0)	144 (40.3)	56 (15.6)	34 (9.5)	10 (2.8)	3 (0.8)	4.3	มากที่สุด
3. หนอนชอนใบ	184 (51.3)	174 (48.7)	38 (10.6)	65 (18.2)	49 (13.7)	20 (5.6)	2 (0.6)	3.7	มาก
4. โรคใบจุดจากเชื้อรา	127 (35.5)	231 (64.5)	72 (20.1)	77 (21.5)	57 (15.9)	21 (5.9)	4 (1.1)	3.8	มาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 28 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามสภาพปัญหาด้านชีวภาพ (ต่อ)

(n = 358)

ปัญหาด้านชีวภาพ	ไม่พบปัญหา	พบปัญหา	พบปัญหา					ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
			มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)		
5. โรคใบบิดเบี้ยว	124 (34.6)	234 (65.4)	48 (13.4)	88 (24.7)	67 (18.7)	27 (7.5)	4 (1.1)	3.6	มาก
6. เนื้อแก้วในมังคุด	202 (56.4)	156 (43.6)	21 (5.9)	30 (8.4)	62 (17.3)	37 (10.3)	6 (1.7)	3.2	ปานกลาง
7. เพลี้ยไฟ เพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง ไรแดง แมลงวันทอง	301 (84.1)	57 (15.9)	31 (8.7)	16 (4.4)	6 (1.7)	3 (0.8)	1 (0.3)	4.3	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย								**3.6**	**มาก**
การเก็บเกี่ยวผลผลิต									
1. การเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร	297 (83.0)	61 (17.0)	11 (3.1)	15 (4.2)	18 (5.0)	9 (2.5)	8 (2.2)	3.2	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย								**3.2**	**ปานกลาง**
ค่าเฉลี่ยรวม								**3.5**	**มาก**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีสภาพปัญหาด้านชีวภาพ ในเรื่องของ พันธุ์พืช ปุ๋ยปลอม การผลิตเนื้อแก้วในมังคุด และการเก็บเกี่ยวผลผลิต แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่มีสภาพปัญหาด้านชีวภาพ โดยมีสภาพปัญหาด้านชีวภาพในภาพรวมระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.5 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นของสภาพปัญหา พบว่า

เกษตรกรมีสภาพปัญหาในระดับมากที่สุด 4 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาปุ๋ยราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 4.4) ปัญหาโรคและแมลงระบาด (ค่าเฉลี่ย 4.4) ปัญหาหนอนเจาะต้นและลูกในทุเรียน และปัญหาเพลี้ยไฟ เพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง ไรแดง แมลงวันทอง (ค่าเฉลี่ย 4.3)

เกษตรกรมีสภาพปัญหาในระดับมาก 4 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาโรคใบจุดจากเชื้อรา (ค่าเฉลี่ย 3.8) ปัญหาหนอนชอนใบ และปัญหาพันธุ์มีราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 3.7) ปัญหาโรคใบบิดเบี้ยว (ค่าเฉลี่ย 3.6)

เกษตรกรมีสภาพปัญหาในระดับปานกลาง 9 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาขาดแหล่งสนับสนุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.4) ปัญหาปุ๋ยปลอม (ค่าเฉลี่ย 3.3) ปัญหาเนื้อแก้วในมังคุด และปัญหาการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.2) ปัญหาขาดแคลนปัจจัยการผลิต และปัญหาขาดเครื่องมือเครื่องจักรกล (ค่าเฉลี่ย 3.0) ปัญหาขาดแคลนพันธุ์ ปัญหาพันธุ์ที่ใช้ไม่มีคุณภาพ และปัญหาขาดระบบขนส่งที่ดี (ค่าเฉลี่ย 2.9)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 29 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ

(n = 358)

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	ไม่พบปัญหา	พบปัญหา	พบปัญหา					ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
			มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)		
เงินทุน									
1. ขาดเงินลงทุนใน	296	62	8	19	20	7	8	3.2	ปานกลาง
การผลิต	(82.7)	(17.3)	(2.2)	(5.3)	(5.6)	(2.0)	(2.2)		
2. ต้นทุนการผลิต	142	216	65	99	41	9	2	4.0	มาก
ราคาสูง	(39.6)	(60.4)	(18.1)	(27.7)	(11.5)	(2.5)	(0.6)		
3. ผลผลิตราคาต่ำ	148	210	72	64	61	8	5	3.9	มาก
	(41.4)	(58.6)	(20.1)	(17.9)	(17.0)	(2.2)	(1.4)		
4. ขาดอำนาจการต่อรองราคา	163	195	71	63	54	6	1	4.0	มาก
	(45.5)	(54.5)	(19.8)	(17.6)	(15.1)	(1.7)	(0.3)		
5. ผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน	213	145	23	42	57	15	8	3.4	ปานกลาง
	(59.6)	(40.4)	(6.4)	(11.7)	(15.9)	(4.2)	(2.2)		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 29 (ต่อ)

(n = 358)

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	ไม่พบปัญหา	พบปัญหา	พบปัญหา					ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
			มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)		
6. ขาดตลาดจำหน่ายผลผลิต	354	4	2	1	1	0	0	4.3	มากที่สุด
	(98.8)	(1.2)	(0.6)	(0.3)	(0.3)	(0)	(0)		
ค่าเฉลี่ย								**3.6**	**มาก**
การจ้างแรงงาน									
1. จำนวนแรงงานไม่เพียงพอ	228	130	29	45	33	18	5	3.6	มาก
	(63.7)	(36.3)	(8.1)	(12.6)	(9.2)	(5.0)	(1.4)		
2. แรงงานไม่มีทักษะ /ฝีมือ	299	59	11	20	15	8	5	3.4	ปานกลาง
	(83.5)	(16.5)	(3.1)	(5.6)	(4.2)	(2.2)	(1.4)		
3. แรงงานขาดความรู้	350	8	0	3	3	0	2	2.9	ปานกลาง
	(97.8)	(2.2)	(0)	(0.8)	(0.8)	(0)	(0.6)		
ค่าเฉลี่ย								**3.3**	**ปานกลาง**
ค่าเฉลี่ยรวม								**3.6**	**มาก**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่มีสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยมีสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจในภาพรวมระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.6 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นของปัญหา พบว่า

เกษตรมีสภาพปัญหาในระดับมากที่สุด 1 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาขาดตลาดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.3)

เกษตรมีสภาพปัญหาในระดับมาก 4 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาต้นทุนการผลิตราคาสูง และปัญหาขาดอำนาจการต่อรองราคา (ค่าเฉลี่ย 4.0) ปัญหาผลผลิตราคาต่ำ (ค่าเฉลี่ย 3.9) ปัญหาจำนวนแรงงานไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 3.6)

เกษตรมีสภาพปัญหาในระดับปานกลาง 4 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน และปัญหาแรงงานไม่มีทักษะ / ฝีมือ (ค่าเฉลี่ย 3.4) ปัญหาขาดเงินทุนในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.2) ปัญหาแรงงานขาดความรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.9)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 30 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามสภาพปัญหาด้านสังคม

(n = 358)

ปัญหาด้านสังคม	ไม่พบปัญหา	พบปัญหา	พบปัญหา					ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
			มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)		
การรวมกลุ่มของเกษตรกร									
1. ขาดการรวมกลุ่มในการผลิต	281 (78.5)	77 (21.5)	20 (5.6)	27 (7.5)	15 (4.2)	4 (1.1)	11 (3.1)	3.5	มาก
2. ขาดการรวมกลุ่มในการขายผลผลิต	280 (78.2)	78 (21.8)	27 (7.5)	28 (7.8)	11 (3.1)	7 (2.0)	5 (1.4)	3.8	มาก
3. ขาดการรวมกลุ่มในการแปรรูปผลผลิต	302 (84.3)	56 (15.7)	21 (5.9)	13 (3.6)	14 (3.9)	1 (0.3)	7 (2.0)	3.7	มาก
4. ขาดความร่วมมือกันของเกษตรกรในการพัฒนาการประกอบอาชีพ	309 (86.2)	49 (13.8)	16 (4.5)	15 (4.2)	12 (3.4)	5 (1.4)	1 (0.3)	3.8	มาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 30 (ต่อ)

(n = 358)

ปัญหาด้านสังคม	ไม่พบปัญหา	พบปัญหา	พบปัญหา					ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
			มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)		
5. ขาดผู้นำในการพัฒนาอาชีพ	311	47	12	13	17	4	1	3.7	มาก
	(86.9)	(13.1)	(3.4)	(3.6)	(4.7)	(1.1)	(0.3)		
ค่าเฉลี่ย								**3.2**	**ปานกลาง**
ตัวเกษตรกร									
1. มีข้อจำกัดเกี่ยวกับ	315	43	4	9	15	7	8	2.9	ปานกลาง
การศึกษา	(88.0)	(12.0)	(1.1)	(2.5)	(4.2)	(2.0)	(2.2)		
2. สุขภาพไม่แข็งแรง	225	133	13	43	50	20	7	3.3	ปานกลาง
	(62.8)	(37.2)	(3.6)	(12.0)	(14.0)	(5.6)	(2.0)		
3. ไม่มีเวลา	283	75	8	22	25	13	7	3.2	ปานกลาง
	(79.0)	(20.9)	(2.2)	(6.2)	(7.0)	(3.6)	(2.0)		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 30 (ต่อ)

(n = 358)

ปัญหาด้านสังคม	ไม่พบปัญหา	พบปัญหา	พบปัญหา					ค่าเฉลี่ย	ระดับปัญหา
			มากที่สุด จำนวน (ร้อยละ)	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	น้อยที่สุด จำนวน (ร้อยละ)		
4. ไม่มีแรงจูงใจ	320	38	3	7	13	9	6	2.8	ปานกลาง
	(89.4)	(10.6)	(0.8)	(2.0)	(3.6)	(2.5)	(1.7)		
5. ขาดโอกาสในการรับความรู้	302	56	8	8	23	10	7	3.0	ปานกลาง
	(84.4)	(15.6)	(2.2)	(2.2)	(6.4)	(2.8)	(2.0)		
ค่าเฉลี่ย								**3.0**	**ปานกลาง**
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง									
1. ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือและ ความร่วมมือ	297	61	8	14	23	9	7	3.1	ปานกลาง
	(83.0)	(17.0)	(2.2)	(3.9)	(6.4)	(2.5)	(2.0)		
2. ขาดการรับรู้ข่าวสารใหม่ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	294	64	10	15	23	9	7	3.2	ปานกลาง
	(82.1)	(17.9)	(2.8)	(4.2)	(6.4)	(2.5)	(2.0)		
ค่าเฉลี่ย								**3.7**	**มาก**
ค่าเฉลี่ยรวม								**3.3**	**ปานกลาง**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีปัญหาด้านสังคม แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่มีสภาพปัญหาด้านสังคม โดยมีสภาพปัญหาด้านสังคมในภาพรวมระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.3 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นของปัญหา พบว่า

เกษตรกรมีสภาพปัญหาในระดับมาก 5 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาขาดการรวมกลุ่มในการขายผลผลิต และปัญหาขาดความร่วมมือกันของเกษตรกรในการพัฒนาการประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 3.8) ปัญหาขาดการรวมกลุ่มในการแปรรูปผลผลิต และขาดผู้นำในการพัฒนาอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 3.7) ปัญหาขาดการรวมกลุ่มในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.5)

เกษตรกรมีสภาพปัญหาในระดับปานกลาง 7 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาสุขภาพไม่แข็งแรง (ค่าเฉลี่ย 3.3) ปัญหาไม่มีเวลา และปัญหาขาดการรับรู้ข่าวสารใหม่ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย 3.2) ปัญหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือ (ค่าเฉลี่ย 3.1) ปัญหาขาดโอกาสในการรับความรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.0) ปัญหามีข้อจำกัดเกี่ยวกับการศึกษา (ค่าเฉลี่ย 2.9) ปัญหาไม่มีแรงจูงใจ (ค่าเฉลี่ย 2.8)

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

1. สมมติฐานที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล กับสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล โดยวิธีการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

1.1 สมมติฐานที่ 1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล มีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

1.2. สมมติฐานที่ 1.2 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล มีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 31 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน กับปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

(n = 358)

ตัวแปร	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ		รวม	χ^2
	มาก	น้อย		
เพศ				
ชาย	60	82	142	
หญิง	93	123	216	0.023 ns
รวม	153	205	358	
อายุ				
20 – 41 ปี	17	19	36	
42 – 63 ปี	98	125	223	1.196 ns
64 – 85 ปี	38	61	99	
รวม	153	205	358	
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา	95	154	249	
มัธยมศึกษา	28	35	63	11.713*
สูงกว่ามัธยมศึกษา	30	16	46	
รวม	153	205	358	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน				
1 - 3 คน	54	90	144	
4 - 6 คน	88	108	196	4.471 ns
มากกว่า 6 คน	11	7	18	
รวม	153	205	358	

ns หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิตที่ระดับ 0.05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่ามากกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงยอมรับสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 32 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน กับปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

(n = 358)

ตัวแปร	ปัญหาด้านสังคม		รวม	χ^2
	มาก	น้อย		
เพศ				
ชาย	41	101	142	
หญิง	77	139	216	1.780 ns
รวม	118	240	358	
อายุ				
20 – 41 ปี	10	26	36	
42 – 63 ปี	73	150	223	0.699 ns
64 – 85 ปี	35	64	99	
รวม	118	240	358	
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา	77	172	249	
มัธยมศึกษา	17	46	63	9.171*
สูงกว่ามัธยมศึกษา	24	22	46	
รวม	118	240	358	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน				
1 - 3 คน	47	97	144	
4 - 6 คน	63	133	196	1.140 ns
มากกว่า 6 คน	8	10	18	
รวม	118	240	358	

ns หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิตที่ระดับ 0.05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่ามากกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงยอมรับสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

2. สมมติฐานที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล ได้แก่ พื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร แรงงานทางการเกษตร รายได้ทางการเกษตร และแหล่งสินเชื่อ มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล กับสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล โดยวิธีการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2.1 สมมติฐานที่ 2.1 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล มีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

2.2 สมมติฐานที่ 2.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล มีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 33 ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร แรงงานทางการเกษตร รายได้ทางการเกษตร และแหล่งสินเชื่อ กับปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

(n = 358)

ตัวแปร	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ		รวม	χ^2
	มาก	น้อย		
พื้นที่ทำการเกษตร				
น้อยกว่า 5.0 ไร่	48	82	130	
5.0 - 15.0 ไร่	67	81	148	2.925 ns
มากกว่า 15.0 ไร่	38	42	80	
รวม	153	205	358	
ลักษณะการถือครองที่ดิน				
นส. 3 และสปก.	2	5	7	
โฉนด	151	200	351	0.585 ns
รวม	153	205	358	
แหล่งน้ำที่ใช้ทำการทำการเกษตร				
แหล่งน้ำธรรมชาติ				
ใช้	33	41	74	
ไม่ใช้	120	164	284	0.131 ns
รวม	153	205	358	
น้ำฝน				
ใช้	10	9	19	
ไม่ใช้	143	196	339	0.803 ns
รวม	153	205	358	
แหล่งน้ำสร้างขึ้นเอง				
ใช้	27	31	58	
ไม่ใช้	126	174	300	0.411 ns
รวม	153	205	358	

ns หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 33 (ต่อ)

(n = 358)

ตัวแปร	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ		รวม	χ^2
	มาก	น้อย		
น้ำใต้ดิน				
ใช้	121	158	279	
ไม่ใช้	32	47	79	0.206 ns
รวม	153	205	358	
ระบบชลประทาน				
ใช้	17	18	35	
ไม่ใช้	136	187	323	0.540 ns
รวม	153	205	358	
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร				
น้อยกว่า 21 ปี	65	77	142	
21 – 40 ปี	57	84	141	0.904 ns
มากกว่า 40 ปี	31	44	75	
รวม	153	205	358	
แรงงานทางการเกษตร				
1 คน	52	63	115	
2 คน	71	109	180	1.700 ns
มากกว่า 2 คน	30	33	63	
รวม	153	205	358	

ns หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 33 (ต่อ)

(n = 358)

ตัวแปร	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ		รวม	χ^2
	มาก	น้อย		
รายได้ทางการเกษตร ในปี 2555				
1 - 50,000 บาท / ปี	38	60	98	
50,001 – 100,000 บาท / ปี	39	51	90	3.867 ns
มากกว่า 100,000 บาท / ปี	71	80	151	
ไม่สามารถให้ข้อมูลได้	5	14	19	
รวม	153	205	358	
แหล่งสินเชื่อ				
ไม่กู้ยืม	102	149	251	1.513 ns
กู้ยืม	51	56	107	
รวม	153	205	358	

ns หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าพื้นที่ทำการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าลักษณะการถือครองที่ดิน ไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าประสบการณ์ในการทำการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าแรงงานทางการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่ารายได้ทางการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าแหล่งสินเชื่อ ไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 34 ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร แรงงานทางการเกษตร รายได้ทางการเกษตร และแหล่งสินเชื่อ กับปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

(n = 358)

ตัวแปร	ปัญหาด้านสังคม		รวม	χ^2
	มาก	น้อย		
พื้นที่ทำการเกษตร				
น้อยกว่า 5.0 ไร่	39	91	130	
5.0 - 15.0 ไร่	52	96	148	0.855 ns
มากกว่า 15.0 ไร่	27	53	80	
รวม	118	240	358	
ลักษณะการถือครองที่ดิน				
นส. 3 และสปก.	2	5	7	
โฉนด	116	235	351	0.062 ns
รวม	118	240	358	
แหล่งน้ำที่ใช้ทำการทำการเกษตร				
แหล่งน้ำธรรมชาติ				
ใช้	20	54	74	
ไม่ใช้	98	168	284	1.486 ns
รวม	118	240	358	
น้ำฝน				
ใช้	10	9	19	
ไม่ใช้	108	231	339	3.514 ns
รวม	118	240	358	
แหล่งน้ำสร้างขึ้นเอง				
ใช้	18	40	58	
ไม่ใช้	100	200	300	0.116 ns
รวม	118	240	358	

ns หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 34 (ต่อ)

(n = 358)

ตัวแปร	ปัญหาด้านสังคม		รวม	χ^2
	มาก	น้อย		
น้ำใต้ดิน				
ใช้	93	186	279	0.790 ns
ไม่ใช้	25	54	79	
รวม	118	240	358	
ระบบชลประทาน				
ใช้	10	25	35	0.338 ns
ไม่ใช้	108	215	323	
รวม	118	240	358	
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร				
น้อยกว่า 21 ปี	54	88	142	
21 – 40 ปี	45	96	141	3.695 ns
มากกว่า 40 ปี	19	56	75	
รวม	118	240	358	
แรงงานทางการเกษตร				
1 คน	40	75	115	
2 คน	53	127	180	2.468 ns
มากกว่า 2 คน	25	38	63	
รวม	118	240	358	

ns หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตารางที่ 34 (ต่อ)

(n = 358)

ตัวแปร	ปัญหาด้านสังคม		รวม	χ^2
	มาก	น้อย		
รายได้ทางการเกษตร ในปี 2555				
1 - 50,000 บาท / ปี	31	67	98	
50,001 – 100,000 บาท / ปี	34	56	90	
มากกว่า 100,000 บาท / ปี	46	105	151	1.579 ns
ไม่สามารถให้ข้อมูลได้	7	12	19	
รวม	118	240	358	
แหล่งสินเชื่อ				
ไม่กู้ยืม	84	167	251	
กู้ยืม	34	73	107	0.097 ns
รวม	118	240	358	

ns หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าพื้นที่ทำการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าลักษณะการถือครองที่ดิน ไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าประสบการณ์ในการทำการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าแรงงานทางการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่ารายได้ทางการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางที่ 0.05 แสดงว่าแหล่งสินเชื่อ ไม่มีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จึงปฏิเสธสมมติฐานในการวิจัยส่วนนี้

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

การสัมภาษณ์เกษตรกรสามารถประมวลข้อเสนอแนะของเกษตรกรในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ภาครัฐควรมีการส่งเสริมในเรื่องการจัดการบำรุงดินที่ดี และถูกต้องแก่เกษตรกร (2 คน)

2. ภาครัฐควรมีการจัดการท่อส่งน้ำทางการเกษตรให้กระจายครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรได้อย่างทั่งถึง เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง (3 คน)

3. ภาครัฐควรเข้ามาถ่ายทอดเทคโนโลยี การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และสนับสนุนเรื่องวัตถุดิบในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ (1 คน)

4. ภาครัฐควรเข้ามาถ่ายทอดเทคโนโลยี การกำจัดโรค และแมลงศัตรูพืช เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาในการควบคุมศัตรูพืชของเกษตรกร (2 คน)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. ภาครัฐควรเข้ามาถ่ายทอดเทคโนโลยี การลดต้นทุนการผลิตการเกษตรของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาราคาปุ๋ย และราคาสารเคมีกำจัดแมลงศัตรูไม้ผลที่มีราคาแพง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง (3 คน)

6. ภาครัฐควรเข้ามาส่งเสริม การสร้างกลุ่มผู้ผลิตไม้ผลที่เข็มแข็ง และมีคุณภาพ เพื่อให้กลุ่มอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากเกษตรบางกลุ่มไม่ให้ความสำคัญในการผลิตไม้ผลเชิงคุณภาพ (3 คน)

ข้อวิจารณ์

จากการศึกษาสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผู้วิจัยขอนำเสนอวิจารณ์ ดังนี้

1. สภาพปัญหาด้านกายภาพ รวม 3 ประเด็นหลัก และ 13 ประเด็นย่อย เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีสภาพปัญหาการเกษตรทางด้านกายภาพ แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่มีปัญหาทางด้านกายภาพ โดยสภาพปัญหาที่พบส่วนมาก ใน 3 อันดับแรกคือ ปัญหาสภาพอากาศเป็นพิษ เนื่องจากเกษตรกรที่ให้ข้อมูลเป็นเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณเขตโรงงานอุตสาหกรรม จึงทำให้เกษตรกรมีความวิตกกังวลในปัญหาสุขภาพ คิดว่าเกิดจากมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม โรงงานอุตสาหกรรมบริเวณใกล้เคียง ได้ผ่านการตรวจสอบ จากกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ภายใต้ระบบมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ISO 14001 ที่เป็นกลไกเข้ามาช่วยตรวจสอบการดำเนินการ และเฝ้าระวังปัญหาด้านมลพิษ ซึ่งสอดคลองกับสำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554) ที่พบว่า มลภาวะทางกลิ่นเหม็นและสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรม ยังไม่สามารถแก้ไขได้ และสอดคลองกับงานวิจัยของ ปรีชา ปาสาวัน (2551) พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉางที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป ได้รับผลกระทบด้านลบไม่ว่าจะเป็นด้าน น้ำเสีย กลิ่น ฝุ่นละออง ขยะมูลฝอย กากของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม

รองลงมา คือ เกษตรกรมีปัญหาอากาศแปรปรวน ทำให้ไม้ผลไม่ติดดอก ซึ่งสอดคลองกับสำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554) กล่าวว่า พื้นที่การเกษตรประสบปัญหาฝนทิ้งช่วงทุกปี ประกอบกับแหล่งกักเก็บน้ำมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับพื้นที่การเกษตร ทำให้พืชผลทางการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เกษตรได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะไม้ผลซึ่งเป็นช่วงที่ใกล้ระยะเวลาเก็บเกี่ยว และสอดคลองกับสำนักข่าวประชาธรรม (2551) ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรไทยในปัจจุบันว่า อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน แสงแดด และความเร็วลม รวมเรียกว่า สภาพลมฟ้าอากาศ จะมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช และสัตว์ พืชและสัตว์แต่ละชนิดมีความต้องการ อุณหภูมิ และแสงแดดแตกต่างกันไป

เกษตรกรมีสภาพปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ปัญหาดินแข็ง ปัญหาดินทราย ปัญหาดินกรด ปัญหาดินแน่น ปัญหาดินเปรี้ยว ซึ่งสอดคลองกับ สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554) ที่พบว่า มีปัญหาความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ดินเสื่อมโทรม ดินเป็นทรายจัด อาจเป็นเพราะว่าเกษตรขาดความรู้ในเรื่องการจัดการบำรุงดินที่ดี

เกษตรกรมีสภาพปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำ เนื่องจากแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตรส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการผลิตไม้ผลของเกษตรกร ถึงแม้เกษตรกรเกือบทุกครัวเรือนมีแหล่งน้ำใต้ดิน เช่น น้ำบาดาล บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำถาวร และในบางหมู่บ้านมีระบบชลประทาน เกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลต้องใช้น้ำในกิจกรรมการดูแลปลูกไม้ผลตลอดทั้งปี และยังเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ในการรดน้ำแต่ละครั้งที่ต้องใช้น้ำในปริมาณมาก ซึ่งสอดคลองกับงานวิจัยของ ยงยุทธ์ เมืองจำ (2542) ที่พบว่าพื้นที่ปลูกมังคุดของเกษตรกรบางส่วน ไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ และน้ำที่เกษตรกรขุดบ่อกักเก็บไว้เองไม่เพียงพอในช่วงหน้าแล้ง และสอดคลองกับ สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554) ที่พบว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่อง ขาดแคลนน้ำด้านการเกษตรในฤดูแล้งบางจุด และไม่มีแหล่งน้ำใช้ฤดูแล้งที่ใช้ในการปลูกพืช จากการเก็บข้อมูล เกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้ภาครัฐมีการจัดการท่อส่งน้ำทางการเกษตรให้กระจายครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง

2. สภาพปัญหาด้านชีวภาพ รวม 5 ประเด็นหลัก และ 17 ประเด็นย่อย เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีสภาพปัญหาด้านชีวภาพ ในเรื่องของ พันธุ์พืช ปุ๋ยปลอม การผลิต เนื้อแก้วในมังคุด และการเก็บเกี่ยวผลผลิต แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่มีสภาพปัญหาด้านชีวภาพ โดยสภาพปัญหาที่พบส่วนมาก ใน 3 อันดับแรกคือ ปุ๋ยราคาแพง ส่งผลทำให้มีปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้ปุ๋ยเคมี และปุ๋ยอินทรีย์ชนิดเม็ดเป็นจำนวนมากในการให้ผลผลิตเจริญงอกงามตามฤดูกาล ซึ่งสอดคลองกับ สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554) ที่พบว่า ปุ๋ยและสารเคมีฆ่าแมลงราคาแพง และสอดคลองกับงานวิจัยของ ยงยุทธ์ เมืองจำ (2542) พบว่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เกษตรกรไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้สูตรปุ๋ยให้เหมาะสมกับระยะการเจริญเติบโตของมังคุดในแต่ละช่วง รวมทั้งขาดความรู้ในด้านปริมาณการใช้ปุ๋ยที่เหมาะสม และปุ๋ยที่ใช้มีราคาสูง

รองลงมาเกษตรกรมีปัญหาโรคและแมลง โดยมีปัญหาย่อย ได้แก่โรคและแมลงระบาด ปัญหาหนอนเจาะต้นและลูกในทุเรียน และปัญหาเพลี้ยไฟ เพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง ไรแดง แมลงวันทอง ปัญหาโรคใบจุดจากรา ปัญหาหนอนชอนใบ และปัญหาโรคใบบิดเบี้ยว ซึ่งเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายให้แก่เกษตรกรเป็นจำนวนมาก เพราะเมื่อเกิดอาการของโรคและแมลงระบาด มักจะรุนแรง เกษตรกรบางรายไม่สามารถรักษาโรคหรือ กำจัดแมลงระบาดได้จึงทำให้ต้องตัดทิ้งแล้วปลูกผลไม้ชนิดอื่นแทนชนิดเดิม ซึ่งสำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง (2554) พบว่า เกษตรกรในพื้นที่ มีปัญหาโรค และแมลงศัตรูพืช และสอดคลองกับงานวิจัยของ ยงยุทธ์ เมืองจำ (2542) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาแมลงศัตรูพืช ปัญหาที่เกิดจากการเข้าทำลายกัดกินใบอ่อน และเพลี้ยไฟ ไรแดง เข้าทำลายช่วงออกดอกติดผลทำให้ผลมีผิวกร้านและมียางไหล ผลผลิตที่ได้ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด

3. สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ รวม 2 ประเด็นหลัก และ 9 ประเด็นย่อย เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่มีสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยสภาพปัญหาที่พบส่วนมากใน 3 อันดับแรกคือ ปัญหาขาดตลาดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร รองลงมาคือ ขาดอำนาจการต่อรองราคา ถึงแม้ว่าเกษตรกรมีแหล่งขายผลไม้หลายแหล่ง อาทิ ตลาดกลางผลไม้ตะพง ตลาดสตาร์เมืองระยอง สวนท่องเที่ยวเชิงเกษตร พ่อค้าคนกลาง และองค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ แต่เกษตรกรก็ยังถูก พ่อค้าคนกลางกดราคาจากราคาที่เกษตรกรขายผลผลิตได้ยังมีราคาต่ำ เนื่องจากผลผลิตที่ได้มีช่วงเวลาเก็บเกี่ยวใกล้เคียงกัน แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จัดโครงการประกันราคาผลไม้ ที่ให้ราคาสูงกว่าพ่อค้าคนกลาง แต่ไม่สามารถรับซื้อได้หมดเป็นผลทำให้ผลผลิตล้นตลาด สอดคลองกับ สำนักข่าวประชาธรรม (2551) ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรไทยในปัจจุบันว่า ปัญหาเรื่องตลาด ตลาดเป็นของพ่อค้าแต่การลงทุนและความเสี่ยงเป็นของเกษตรกร เกษตรกรจึงไม่มีส่วนในการตัดสินใจกำหนดราคาตลาด ราคาผลผลิตการเกษตรจึงไม่เป็นธรรม ไม่แน่นอนขึ้นลงตามอำนาจซื้อของพ่อค้าขณะที่ราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้น

เกษตรมีปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ซึ่งสอดคลองกับงานวิจัยของ จารุวรรณ ทองใบ และคณะ (2550) พบว่า มีปัญหาในเรื่องปัจจัยการผลิตมีราคาแพง โดยสมาชิก ในกลุ่มระบุว่า

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เนื่องจากในปีที่ผ่านมาราคาน้ำมันมีราคาสูงขึ้นมาก ส่งผลให้ปัจจัยการผลิตอื่นๆ มีราคาสูงขึ้นด้วย เช่นปุ๋ย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และแรงงานทางการเกษตร เกษตรกรไม่มีอำนาจในการกำหนดราคา และผลผลิตมีราคาต่ำ ซึ่งสมาชิกกลุ่มให้เหตุผลว่าที่ผ่านมาผลผลิตทุเรียนจะออกสู่ตลาดพร้อมๆกัน ในช่วงระยะเวลาสั้นๆเพียง 2-3 เดือน ผลผลิตในตลาดจึงมีปริมาณมากทำให้ผู้ค้าสามารถเลือกซื้อผลผลิตได้มาก และเป็นผู้กำหนดราคาในการรับซื้อ เกษตรกรจึงไม่มีอำนาจในการกำหนดราคาผลผลิต ทำให้ผลผลิตที่ขายได้มีราคาต่ำ เพราะถ้าเกษตรกรไม่รีบจำหน่ายผลผลิต จะทำให้ผลผลิตเน่าเสียและไม่ได้รับเงินในฤดูกาลผลิตนั้น

4. สภาพปัญหาด้านสังคม รวม 3 ประเด็นหลัก และ 12 ประเด็นย่อย เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาด้านสังคม แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่มีสภาพปัญหาด้านสังคม โดยสภาพปัญหาที่พบส่วนมากใน 3 อันดับแรกคือ ปัญหาการรวมกลุ่มของเกษตรกร รองลงมาปัญหาขาดการรวมกลุ่มในการขายผลผลิต ปัญหาขาดความร่วมมือกันของเกษตรกรในการพัฒนาการประกอบอาชีพ ปัญหาขาดการรวมกลุ่มในการแปรรูปผลผลิต ขาดผู้นำในการพัฒนาอาชีพ และปัญหาขาดการรวมกลุ่มในการผลิต สอดคลองกับงานวิจัยของ กิสณะ คันเจริญ (2533) พบว่า เกษตรไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อหาตลาด ทั้งที่เกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ถึงร้อยละ 64.7 จึงมีผลทำให้ เกษตรกรขาดอำนาจต่อรองด้านราคากับพ่อค้า ทำให้ขายผลผลิตได้ราคาถูกกว่าที่ควรจะได้ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก กลุ่มเกษตรกรขาดการจัดการที่ดี สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือกับกลุ่มผู้ผลิตไม้ผลเท่าที่ควร

ปัญหาตัวเกษตรกรเอง เนื่องจากเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 55.9 ปี ซึ่งมีอายุค่อนข้างมาก ทำให้เกษตรกรมองว่า ปัญหาสุขภาพไม่แข็งแรง ปัญหาไม่มีเวลา ปัญหาขาดโอกาสในการรับความรู้ ปัญหามีข้อจำกัดเกี่ยวกับการศึกษา และไม่มีแรงจูงใจ เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่ออาชีพการเกษตรของเกษตรกร

5. ระดับการศึกษาของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ กับสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลในด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม เนื่องจากเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และต่ำกว่าประถมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเกษตรที่มีปัญหาน้อย อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรกลุ่มนี้เป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยใช้องค์ความรู้จากประสบการณ์เดิมที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษอย่างยาวนาน ทำให้มีเทคนิคความรู้ และการสั่งสมประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการแก้ไขปัญหาทางการเกษตรได้ดี ส่วนเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มัธยมศึกษาขึ้นไปมีปัญหาระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรกลุ่มนี้ทำการเกษตรเป็นอาชีพเสริม ทำให้มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรน้อย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง จากจำนวนเกษตรกรตัวอย่าง 358 ราย สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.3 มีอายุระหว่าง 42 - 63 ปี ร้อยละ 62.3 โดยมีอายุเฉลี่ย 55.9 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรครึ่งหนึ่งมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 - 6 คน ร้อยละ 54.8 โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4 คน

เกษตรกรเกือบครึ่งมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 5.0 - 15.0 ไร่ ร้อยละ 41.3 มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.4 ไร่ ซึ่งมีเอกสารแสดงสิทธิ์ถือครองที่ทำกินเป็นโฉนด ร้อยละ 98.0 เกษตรกรใช้แหล่งน้ำใต้ดิน เช่น น้ำบาดาล บ่อน้ำตื้นบ่อน้ำถาวร เพื่อทำการเกษตร ร้อยละ 60.0 เกษตรกรมีประสบการณ์การทำการเกษตร เฉลี่ย 28.9 ปี มีจำนวนแรงงานทางการเกษตร 2 คน ร้อยละ 50.3 จำนวนแรงงานทางการเกษตรเฉลี่ย 2 คน เกษตรกรเกือบครึ่งมีรายได้ทางการเกษตรมากกว่า 100,000 บาท / ปี ร้อยละ 42.2 รายได้ทางการเกษตรเฉลี่ย 171,012.7 บาท / ปี เกษตรกรใช้เงินทุนของตนเองในการทำการเกษตร ร้อยละ 70.1 โดยมีเกษตรกรกู้จากสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 53.6

จากการศึกษาแหล่งข่าวสารทางด้านการเกษตรของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล 13 แหล่ง พบว่า เกษตรกรมีการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร 5 อันดับแรก ได้แก่ โทรทัศน์ ร้อยละ 83.5 เพื่อนบ้าน ร้อยละ 80.4 การฝึกอบรมจากหน่วยงานรัฐ ร้อยละ 73.7 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 71.2 และเกษตรกรผู้นำในหมู่บ้าน ร้อยละ 53.6 ส่วนอีก 8 แหล่งข่าวสาร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรเป็นจำนวนน้อย ได้แก่ พนักงานบริษัทเอกชน เอกสารหรือสิ่งพิมพ์

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คลื่นวิทยุ วิดีโอทางการเกษตร การศึกษาดูงานหน่วยงานรัฐ การชมการสาธิตการเกษตรหน่วยงานรัฐ การฝึกอบรมจากหน่วยงานเอกชน และการศึกษาดูงานหน่วยงานเอกชน

สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ปัญหาด้านกายภาพ

เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีสภาพปัญหาด้านกายภาพ แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่มีสภาพปัญหาด้านกายภาพ โดยมีสภาพปัญหาด้านกายภาพในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.9) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นของสภาพปัญหา พบว่า 1) สภาพปัญหาในระดับมาก 1 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาสภาพอากาศเป็นพิษ (ค่าเฉลี่ย 3.7) 2) สภาพปัญหาในระดับปานกลาง 10 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาอากาศแปรปรวน (ค่าเฉลี่ย 3.4) ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (ค่าเฉลี่ย 3.3) ปัญหาดินทราย และปัญหาดินแข็ง (ค่าเฉลี่ย 3.2) ปัญหาดินกรด (ค่าเฉลี่ย 3.1) ปัญหาดินแน่น และปัญหาดินเปรี้ยว (ค่าเฉลี่ย 2.9) ปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.0) ปัญหาน้ำท่วมขัง (ค่าเฉลี่ย 2.8) ปัญหาดินเค็ม (ค่าเฉลี่ย 2.6) 3) สภาพปัญหาในระดับน้อย 1 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาน้ำกร่อย (ค่าเฉลี่ย 2.1) และ 4) สภาพปัญหาในระดับน้อยที่สุด 1 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาน้ำเน่าเสีย (ค่าเฉลี่ย 1.6)

ปัญหาด้านชีวภาพ

เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีสภาพปัญหาด้านชีวภาพ แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่มีสภาพปัญหาด้านชีวภาพ โดย มีสภาพปัญหาด้านชีวภาพในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.5) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นของสภาพปัญหา พบว่า 1) สภาพปัญหาในระดับมากที่สุด 4 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาปุ๋ยราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 4.4) ปัญหาโรคและแมลงระบาด (ค่าเฉลี่ย 4.4) ปัญหาหนอนเจาะต้นและลูกในทุเรียน และปัญหาเพลี้ยไฟ เพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง ไรแดง แมลงวันทอง (ค่าเฉลี่ย 4.3) 2) สภาพปัญหาในระดับมาก 4 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาโรคใบจุดจากเชื้อรา (ค่าเฉลี่ย 3.8) ปัญหาหนอนชอนใบ และปัญหาพันธุ์มีราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 3.7) ปัญหาโรคใบบิดเบี้ยว (ค่าเฉลี่ย 3.6) และ 3) สภาพปัญหาในระดับปานกลาง 9 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาขาดแหล่งสนับสนุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.4) ปัญหาปุ๋ยปลอม (ค่าเฉลี่ย 3.3) ปัญหาเนื้อแก้วในมังคุด และปัญหาการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.2) ปัญหาขาดแคลนปัจจัยการผลิต และปัญหาขาดเครื่องมือเครื่องจักรกล

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(ค่าเฉลี่ย 3.0) ปัญหาขาดแคลนพันธุ์ ปัญหาพันธุ์ที่ใช้ไม่มีคุณภาพ และปัญหาขาดระบบขนส่งที่ดี (ค่าเฉลี่ย 2.9)

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่มีสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยมีสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.6) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นของปัญหา พบว่า 1) สภาพปัญหาในระดับมากที่สุด 1 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาขาดตลาดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.3) 2) สภาพปัญหาในระดับมาก 4 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาต้นทุนการผลิตราคาสูง และปัญหาขาดอำนาจการต่อรองราคา (ค่าเฉลี่ย 4.0) ปัญหาผลผลิตราคาต่ำ (ค่าเฉลี่ย 3.9) ปัญหาจำนวนแรงงานไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 3.6) และ 3) สภาพปัญหาในระดับปานกลาง 4 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน และปัญหาแรงงานไม่มีทักษะ / ฝีมือ (ค่าเฉลี่ย 3.4) ปัญหาขาดเงินทุนในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.2) ปัญหาแรงงานขาดความรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.9)

ปัญหาด้านสังคม

เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีปัญหาด้านสังคม แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่มีสภาพปัญหาด้านสังคม โดยมีสภาพปัญหาด้านสังคมในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.3) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นของปัญหา พบว่า 1) สภาพปัญหาในระดับมาก 5 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาขาดการรวมกลุ่มในการขายผลผลิต และปัญหาขาดความร่วมมือกันของเกษตรกรในการพัฒนาการประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 3.8) ปัญหาขาดการรวมกลุ่มในการแปรรูปผลผลิต และ ขาดผู้นำในการพัฒนาอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 3.7) ปัญหาขาดการรวมกลุ่มในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.5) และ 2) สภาพปัญหาในระดับปานกลาง 7 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาสุขภาพไม่แข็งแรง (ค่าเฉลี่ย 3.3) ปัญหาไม่มีเวลาและปัญหาขาดการรับรู้ข่าวสารใหม่ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย 3.2) ปัญหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือ (ค่าเฉลี่ย 3.1) ปัญหาขาดโอกาสในการรับความรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.0) ปัญหามีข้อจำกัดเกี่ยวกับการศึกษา (ค่าเฉลี่ย 2.9) ปัญหาไม่มีแรงจูงใจ (ค่าเฉลี่ย 2.8)

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ตารางที่ 35 ค่าเฉลี่ยสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลโดยรวม

ระดับ	พบปัญหา สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล	ค่าเฉลี่ยรวม	ระดับปัญหา
1	**ปัญหาด้านเศรษฐกิจ**	**3.6**	**มาก**
	- เงินทุน	3.6	มาก
	- การจ้างแรงงาน	3.3	ปานกลาง
2	**ปัญหาด้านชีวภาพ**	**3.5**	**มาก**
	- พันธุ์พืช	3.2	ปานกลาง
	- เรื่องปุ๋ย	3.9	มาก
	- การผลิต	3.1	ปานกลาง
	- โรคและแมลง	3.9	มาก
	- การเก็บเกี่ยวผลผลิต	3.2	ปานกลาง
3	**ปัญหาด้านสังคม**	**3.3**	**ปานกลาง**
	- การรวมกลุ่มของเกษตรกร	3.2	ปานกลาง
	- ตัวเกษตรกร	3.0	ปานกลาง
	- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.7	มาก
4	**ปัญหาด้านกายภาพ**	**2.9**	**ปานกลาง**
	- สภาพดิน	3.0	ปานกลาง
	- สภาพน้ำ	2.4	น้อย
	- สภาพอากาศ	3.6	มาก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจใน ระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวม 3.6 โดยมีปัญหาในเรื่อง ได้แก่ เงินทุน ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.6) และการจ้างแรงงาน ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.3) 2) ปัญหาด้านชีวภาพในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวม 3.5 โดยมีปัญหาในเรื่อง ประเด็นย่อย ได้แก่ เรื่องปุ๋ย และโรคและแมลงในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.9) ส่วนพันธุ์พืช การเก็บเกี่ยวผลผลิต และการผลิต ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 3.2) 3) ปัญหาด้านสังคมในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยรวม 3.3 โดยมีปัญหาในเรื่องประเด็นย่อย ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.7) ส่วนการรวมกลุ่มของเกษตรกร และตัวเกษตรกร ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.2 และ 3.0 ตามลำดับ) และ 4) ปัญหาด้านกายภาพในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยรวม 2.9 โดยมีปัญหาในเรื่องประเด็นย่อย ได้แก่ สภาพอากาศ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.6) สภาพดิน ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.0) และสภาพน้ำในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.4)

ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ กับสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

1. สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนเพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร แรงงานทางการเกษตร รายได้ทางการเกษตร และแหล่งสินเชื่อ ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. สภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนเพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตร ลักษณะการถือครองที่ดิน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร แรงงานในครัวเรือน รายได้ทางการเกษตร และแหล่งสินเชื่อ ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาด้านสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลของเกษตรกร อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. รัฐบาลควรหาทางส่งเสริม และให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลแบบครบวงจร ทั้งทางด้านการผลิต เช่น การลดต้นทุนการผลิต การบริหารจัดการสวนไม้ผลที่มีคุณภาพ การดูแลรักษา การป้องกันกำจัดโรค และแมลงศัตรูพืช ความรู้เรื่องปุ๋ย และการเก็บผลผลิต เพื่อลดการสูญเสีย รวมไปถึงด้านการตลาด และการแปรรูปผลผลิต เพื่อให้เกษตรกรสามารถกำหนดแนวทางการผลิตในทุกระยะของการทำสวน เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านการผลิตทางการเกษตรในแต่ระยะต่างๆได้ทันท่วงที และยังสามารถพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมให้เกิดความสมดุลระหว่างภาคการเกษตร และอุตสาหกรรมควบคู่กัน อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาทางการเกษตร และพัฒนาการเกษตรที่มีความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม ควรมีการตรวจสอบ สภาพอากาศเป็นพิษ และชี้แจงให้เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ทราบโดยทั่วถึง เพื่อให้ความเข้าใจตรงกัน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการติดตามผลการดำเนินงานทางการเกษตรให้มากขึ้นกว่าที่ได้ทำอยู่ โดยการส่งเสริมให้ความรู้ คำแนะนำแก่เกษตรกรอย่างใกล้ชิด และมีการเยี่ยมเยียนเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบปัญหาของเกษตรกรในแต่ละช่วงการผลิต และวิเคราะห์ปัญหาในการแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้

1. ควรศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลในเขตพื้นที่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

2. ควรศึกษาถึงเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ 4 ตำบล หรือพื้นที่ที่ทำการเกษตรใกล้พื้นที่อุตสาหกรรม ต่อการแก้ไขปัญหาทางการเกษตร

3. ควรศึกษาถึงการปรับตัวของการทำการเกษตรจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในพื้นที่ทำการเกษตรใกล้พื้นที่อุตสาหกรรม

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กตัญญู ทองเติม. 2552. **ปัญหาของเกษตรกรในตำบลถ้ำแข้ อำเภอตระการพืช จังหวัดอุบลราชธานี.** รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กฤษณา ศักดิ์ศรี. 2534. **มนุษย์สัมพันธ์ เล่ม 1.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรวิทยา.

กิสณะ คันเจริญ. 2533. **ปัญหางานส่งเสริมการผลิตและการตลาดทุเรียนเพื่อส่งออก จังหวัดระยอง.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกษม เพ็ชรเลิศ. 2543. **ปัญหาและความต้องการเทคโนโลยีการปลูกหน่อไม้ฝรั่งเพื่อการส่งออกของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จารุวรรณ ทองใบ และคณะ 2550. **รูปแบบตลาดกลางเพื่อการส่งออกทุเรียนตามความคาดหวังของสมาชิกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพทุเรียน เพื่อการส่งออกว่านเหลือง จังหวัดจันทบุรี.** ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน และภาควิชาพืชไร่นา, คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ช่อผกา อินทะเสโน. 2551. **ความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทำนอง สิงคาลวณิช. 2527. **ปัญหาการส่งเสริมอาชีพเกษตรกร.** เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาเกษตรและส่งเสริมอาชีพเกษตรกร, หน่วยที่ 15. บริษัทประชาชนจำกัด (แผนกการพิมพ์), กรุงเทพฯ.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นครินทร์ เข็มทอง. 2550. **การต่อสู้กับปัญหาการผลิตพืชเชิงพาณิชย์ของกลุ่มอนุรักษ์ชาวปกาเกาะญอ กรณีศึกษาบานห้วยส้มป่อย ตำบลดอยแก้ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นินนาท ธนวิชญกุล.2552. **ความเสี่ยงทางสุขภาพของชาวสวนผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์สุขภาพ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปฐม ทันใจ. 2544. **ปัญหาหนี้สินของเกษตร: กรณีลูกหนี้ค้างชำระของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่สรวย จ.เชียงราย.** การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปรีชา ปาสาวัน. 2551. **ศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ชุมชนเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง.** รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงใหม่ล่าสุด).** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยงยุทธ์ เมืองจำ. 2542. **ศึกษาสภาวะการผลิตและการตลาดมังคุดในอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เศกศักดิ์ เชยชม. 2544. **ความต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศูนย์สารสนเทศ กรมวิชาการเกษตร. 2550. **ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในวิชาชีพเกษตรกรรม (Online).** www.doa.go.th/th/ShowArticles.aspx?id=37, 22 ตุลาคม 2550.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมภพ มานะรังสรรค์. 2534. **ทางเลือกของแรงงานในภาคเกษตรกรรมในพลวัตไทยมุมมองจากเศรษฐศาสตร์การเมือง**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรินทร์ นิยมางกูร. 2548. **สถิติการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักข่าวประชาธรรม. 2551. **ปัญหาภาคการเกษตรไทยและประเด็นท้าทาย.** (Online). http://www.food-resources.org/news/26/03/08/7735, 25-26 กุมภาพันธ์ 2551.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย. 2556. **ระยอง 2556 การพัฒนาจังหวัดบนฐานความรู้และข้อมูล.** เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ ABC สัญจร จังหวัดระยอง “ระยองสู่เมืองสีเขียว”. ระหว่างวันที่ 21 - 22 สิงหาคม 2556 ณ โรงแรมคามิโอ แกรนด์ ระยอง.

สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง. 2554. **ข้อมูลพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ**: เอกสารวิชาการ. (เอกสารอัดสำเนา)**.**

_____. 2554ก. **แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเชิงเนิน อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พ.ศ. 2555 - 2557.**

_____. 2554ข. **แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลตะพง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พ.ศ. 2555 - 2557.**

_____. 2554ค. **แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลนาตาขวัญ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พ.ศ. 2555 - 2557**.

_____. 2554ง. **แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลบ้างแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พ.ศ. 2555 - 2557.**

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองระยอง. 2554. **รายงานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรรายครัวเรือน**: เอกสารวิชาการ. (เอกสารอัดสำเนา)**.**

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำนักงานจังหวัดระยอง. 2554. **แผนพัฒนาจังหวัดระยอง 4 ปี (2553 – 2556)**.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. **บัญชีประชาชาติ.**

สำนักงานคลังจังหวัดระยอง. 2552. **รายงานผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระยอง ปี 2550.**

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2554. **ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2554.**

_____. 2556. **ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2555.**

_____. 2548. **รายงานผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้และทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตร**. เอกสารเศรษฐกิจการเกษตรเลขที่ 115 กันยายน 2548.

อำนาจ หงส์อ่ำ. 2545. **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมของการดำเนินธุรกิจรวมกันซื้อของสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดระยอง.** ปัญหาพิเศษรัฐประศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

<u>ชื่อเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์</u> (เขียนให้อ่านได้ชัดเจน) นาย/นาง/นางสาว..... บ้านเลขที่.....หมู่ที่..... (ชื่อหมู่บ้าน.....) ตำบล.....อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทร (มือถือ).....	ชื่อผู้สัมภาษณ์..... สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ..... ลงนาม..... ☐ ได้ตรวจแบบสัมภาษณ์แล้ว ข้อมูลสมบูรณ์ครบถ้วน ลงนาม..... (.....) วันที่...../...../ .....

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เลขที่แบบสัมภาษณ์

(1) (2) (3) (4) (5)

แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์และของครัวเรือน (ผู้ให้สัมภาษณ์ควรเป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือ สามี / ภรรยาของหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้รู้ข้อมูลของครัวเรือนเป็นอย่างดี)

<u>คำแนะนำ</u> โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงใน ช่อง ○ หรือ ☐ และ/หรือกรอกข้อมูลลงในช่องว่าง

1. เพศ ○ 1.1 ชาย ○ 1.2 หญิง

2. อายุ..... ปี (นับจากปีเกิดถึงปีปัจจุบัน)

3. ระดับการศึกษา

○ 3.1 ไม่ได้เรียนหนังสือ ○ 3.2 ประถม

○ 3.3 มัธยมศึกษา ○ 3.4 อนุปริญญา

○ 3.5 ปริญญาตรี ○ 3.6 สูงกว่าปริญญาตรี

○ 3.7 อื่นๆ

4. ท่านเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือเกี่ยวพันกับหัวหน้าครัวเรือนอย่างไร

○ 4.1 เป็นหัวหน้าครัวเรือน ○ 4.2 เกี่ยวพันกับหัวหน้าครัวเรือน คือเป็น.....

5. ท่านมีสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด.....คน

6. การประกอบอาชีพของท่าน

		รายได้	**รายจ่าย**
กิจกรรมหลัก	○ ทำเกษตรกรรม		
	○ ไม่ทำเกษตรกรรม เพราะประกอบอาชีพ... ○ รับราชการ ○ รัฐวิสาหกิจ ○ ธุรกิจส่วนตัว ○ รับจ้างทั่วไป ○ ค้าขาย ○ อื่นๆ(ระบุ).....		
กิจกรรมรอง	☐ ทำเกษตรกรรม		
	☐ รับราชการ ☐ รัฐวิสาหกิจ ☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ รับจ้างทั่วไป ☐ ค้าขาย ☐ อื่นๆ(ระบุ).....		

7. ท่านมีประสบการณ์ในการทำการเกษตร.....ปี

8. จำนวนแรงงานที่ท่านใช้ในการทำการเกษตรทั้งหมด.....คน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์และของครัวเรือน

9. ความหลากหลายทางด้านกิจกรรมเกษตร ในปีเพาะปลูก 2554/2555

แปลงที่	ชื่อพืชที่ปลูก	ขนาดเนื้อที่ปลูก (ไร่-งาน)	ตำบลที่ทำการเกษตร	ช่วงที่เก็บเกี่ยวผลผลิต (เดือนใด ถึงเดือนใด)	ผลผลิตที่ได้ (กก.)	สถานที่จำหน่าย	รายได้ (บาท/ปี)	ค่าใช้จ่ายภาคการเกษตร (บาท/ปี)
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								

10. ลักษณะการถือครองที่ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ แล้วใส่รายละเอียด)

☐ 10.1 เป็นของตนเองและคนในครัวเรือน จำนวน..... ไร่.....งาน

☐ 10.2 เป็นที่เช่า จำนวน.....ไร่.....งาน

☐ 10.3 เป็นที่ให้เปล่า จำนวน..... ไร่.....งาน

11. มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินหรือไม่

☐ 11.1 มีเอกสารสิทธิ์ คือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ น.ส. 3 ☐ น.ส.3 ก

☐ น.ส.3 ข ☐ สปก

☐ ภ.ท.บ.5 ☐ ใบจอง ส.ค. 1-3

☐ อื่น(ระบุ).....

☐ 11.2 ไม่มีเอกสารสิทธิ์

12. แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตรกรรมของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ แหล่งน้ำตามธรรมชาติ (ห้วย หนอง คลอง บึง)

☐ น้ำฝน

☐ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นมาเอง (อ่าง ฝาย เขื่อน)

☐ น้ำใต้ดิน (น้ำบาดาล บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำถาวร)

☐ ระบบชลประทาน

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

13. แหล่งสินเชื่อทางด้านการเกษตร

○ 13.1 ไม่ได้กู้ยืม ○ 13.2 ได้กู้ยืม จากแหล่งต่อไปนี้ (ระบุได้มากกว่า 1ข้อ)

(1) ระบุชื่อแหล่งเงินกู้	(2) กู้ยืมเป็นเงินสด	
	2.1 จำนวนเงินต้น (บาท)	2.2 วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม (ระบุได้มากกว่า 1)
(1) ☐ ธกส. (2) ☐ ธนาคารพาณิชย์ (3) ☐ สหกรณ์การเกษตร (4) ☐ กลุ่มสถาบันเกษตรกร (5) ☐ ญาติ-พี่น้อง (6) ☐ อื่นๆ ระบุ.....		
รวมเงินที่กู้ยืม เป็นเงินต้น		

ตอนที่ 3 การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตร

แหล่งข่าวสารด้านการเกษตร	ไมเปิดรับข่าวสาร	เปิดรับข่าวสาร
1 จากเพื่อนบ้าน		
2 จากเกษตรกรผู้นำในหมู่บ้าน		
3 จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ		
4 จากพนักงานบริษัทเอกชน		
5 โทรทัศน์		
6 คลื่นวิทยุ		
7 เอกสารหรือสิ่งพิมพ์		
8 วิดีโอทางการเกษตร		
9 การฝึกอบรมจากหน่วยงานรัฐ		
10 การศึกษาดูงานหน่วยงานรัฐ		
11 การชมการสาธิตการเกษตรหน่วยงานรัฐ		
12 การฝึกอบรมจากหน่วยงานเอกชน		
13 การศึกษาดูงานหน่วยงานเอกชน		

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 4 สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล

คำแนะนำ : โปรดทำเครื่องหมาย (√) ลงในตาราง

ประเด็นปัญหา	ไม่มีปัญหา	ระดับของปัญหา					ระบุปัญหา
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.ปัญหาด้านกายภาพ							
1.1 สภาพดิน							
1.1.1 ดินขาดความอุดมสมบูรณ์							
1.1.2 ดินเปรี้ยว							
1.1.3 ดินเค็ม							
1.1.4 ดินทราย							
1.1.5 ดินแข็ง							
1.1.6 ดินแน่น							
1.1.7 ดินกรด							
1.2 สภาพน้ำ							
1.2.1 ขาดแคลนแหล่งน้ำ							
1.2.2 น้ำท่วมขัง							
1.2.3 น้ำกร่อย							
1.2.4 น้ำเน่าเสีย							
1.3สภาพภูมิอากาศ							
1.3.1 อากาศเป็นพิษ							
1.3.2 อากาศแปรปรวน							
2. ปัญหาด้านชีวภาพ							
2.1 พันธุ์พืช							
2.1.1 ขาดแคลนพันธุ์							
2.1.2 พันธุ์มีราคาแพง							
2.1.3 พันธุ์ที่ใช้ไม่มีคุณภาพ							
2.2 เรื่องปุ๋ย							
2.2.1 ปุ๋ยราคาแพง							
2.2.2 ปุ๋ยปลอม							
2.3 การผลิต							
2.3.1 ขาดแคลนปัจจัยการผลิต							
2.3.2 ขาดแหล่งสนับสนุนการผลิต							
2.3.3 ขาดเครื่องมือ เครื่องจักรกล							

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเด็นปัญหา	ไม่มีปัญหา	ระดับของปัญหา					ระบุปัญหา
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
2.3.4 ขาดระบบการขนส่งที่ดี							
2.4 โรคและแมลง							
2.4.1 โรคและแมลงระบาด							
2.4.2 หนอนเจาะต้นและลูกในทุเรียน							
2.4.3 ปัญหาหนอนชอนใบ							
2.4.4 โรคใบจุดจากเชื่อรา							
2.4.5 โรคใบบิดเบี้ยว							
2.4.6 เนื้อแก้วในมังคุด							
2.4.7 เพลี้ยไฟ เพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง ไรแดง แมลงวันทอง							
2.5 การเก็บเกี่ยวผลผลิต							
2.5.1 การเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร							
3. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ							
3.1 เงินทุน							
3.1.1 ขาดเงินทุนในการผลิต							
3.1.2 ต้นทุนการผลิตราคาสูง							
3.1.3 ผลผลิตราคาต่ำ							
3.1.4 ขาดอำนาจการต่อรองราคา							
3.1.5 ผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน							
3.1.6 ขาดตลาดจำหน่ายผลผลิต							
3.2 การจ้างแรงงาน							
3.2.1 จำนวนแรงงานไม่เพียงพอ							
3.2.2 แรงงานไม่มีทักษะ/ฝีมือ							
3.2.3 แรงงานขาดความรู้							
4. ปัญหาด้านสังคม							
4.1 การรวมกลุ่มของเกษตรกร							
4.1.1 ขาดการรวมกลุ่มในการผลิต							

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเด็นปัญหา	ไม่มีปัญหา	ระดับของปัญหา					ระบุปัญหา
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
4.1.2 ขาดการรวมกลุ่มในการขายผลผลิต							
4.1.3 ขาดการรวมกลุ่มในการแปรรูปผลผลิต							
4.1.4 ขาดความร่วมมือกันของเกษตรกรในการพัฒนาการประกอบอาชีพ							
4.1.5 ขาดผู้นำในการพัฒนาอาชีพ							
4.2 ตัวเกษตรกร							
4.2.1 มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการศึกษา							
4.2.2 สุขภาพไม่แข็งแรง							
4.2.3 ไม่มีเวลา							
4.2.4 ไม่มีแรงจูงใจ							
4.2.5 ขาดโอกาสในการรับความรู้							
4.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง							
4.3.1 ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือ							
4.3.2 ขาดการรับรู้ข่าวสารใหม่ๆจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง							

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

……

……

……

……

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ข

ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 4 การศึกษาสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผล จำนวนทั้งหมด 51 ข้อความ สัญลักษณ์ที่ใช้แทนข้อความการศึกษาสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ผลแต่ละข้อ คือ ได้ผลลัพธ์ดังนี้

R E L I A B I L I T Y A N A L Y S I S - S C A L E (A L P H A)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
P_1.1.1	61.7333	881.2368	.4169	.8687
P_1.1.2	62.4667	893.0851	.4066	.8692
P_1.1.3	62.9667	919.8264	.1722	.8723
P_1.1.4	62.3667	904.0333	.2518	.8715
P_1.1.5	62.3333	889.3333	.3707	.8696
P_1.1.6	62.5333	882.8782	.5010	.8677
P_1.1.7	63.3000	931.5966	-.0166	.8732
P_1.2.1	62.5333	911.8437	.1978	.8722
P_1.2.2	63.0333	917.6885	.2387	.8717
P_1.2.3	63.0000	920.4828	.1690	.8723
P_1.2.4	63.2000	934.5793	-.1048	.8738
P_1.3.1	61.4667	909.7747	.1279	.8748
P_1.3.2	63.0000	936.8276	-.0920	.8756
P_2.1.1	62.8667	899.2920	.3563	.8700
P_2.1.2	62.5333	878.3264	.5198	.8672

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

P_2.1.3	62.4333	890.1161	.3652	.8697
P_2.2.1	59.6000	907.2828	.1858	.8729
P_2.2.2	62.2333	924.5989	.0283	.8758
P_2.3.1	62.5667	870.5989	.5831	.8660
P_2.3.2	62.5333	862.5333	.6532	.8647
P_2.3.3	62.7333	877.7885	.5901	.8665
P_2.3.4	62.9000	881.1276	.6124	.8667
P_2.4.1	59.7667	911.9782	.1187	.8748
P_2.4.2	60.3667	916.1713	.0703	.8765
P_2.4.3	61.2667	885.0989	.3454	.8701
P_2.4.4	60.6667	905.1954	.1982	.8728
P_2.4.5	60.2333	918.5299	.1018	.8739
P_2.4.6	61.6667	873.1264	.4782	.8675
P_2.4.7	62.9000	931.6793	-.0272	.8753
P_2.5.1	61.9667	897.5506	.2611	.8717
P_3.1.1	61.9667	890.5851	.3157	.8707
P_3.1.2	60.6000	869.3517	.4632	.8677
P_3.1.3	60.9333	855.0299	.5866	.8651
P_3.1.4	60.9333	869.9954	.4923	.8672
P_3.1.5	61.6667	864.1609	.5717	.8658
P_3.1.6	63.4000	931.3517	.0000	.8730
P_3.2.1	61.3333	883.6782	.3792	.8694
P_3.2.2	62.2000	875.6828	.4956	.8674
P_3.2.3	63.2667	924.2713	.1474	.8725
P_4.1.1	62.0333	885.4126	.3868	.8693
P_4.1.2	62.2667	864.0644	.5865	.8656
P_4.1.3	62.5667	878.1851	.5340	.8670
P_4.1.4	62.8333	910.2816	.2349	.8717
P_4.1.5	62.8000	881.5448	.5965	.8668
P_4.2.1	62.6667	890.4368	.4371	.8688

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

P_4.2.2	61.7667	907.4264	.1894	.8728
P_4.2.3	62.3333	938.5747	-.0971	.8773
P_4.2.4	62.9333	909.1678	.3619	.8705
P_4.2.5	62.6333	910.8609	.2012	.8722
P_4.3.1	62.9000	886.0241	.6505	.8669
P_4.3.2	62.8000	880.5103	.7173	.8661

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0 N of Items = 51

Alpha = .8727

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติกรศึกษา และการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวอัญชลีกรณ์ อุทกิจ
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 27 เดือนเมษายน พ.ศ. 2528
สถานที่เกิด	จังหวัดร้อยเอ็ด
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี (วิทยาศาสตรบัณฑิต) สาขาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์